

Kansalaisten osallistuminen ilmastopolitiikkaan Suomen eri osissa

Tarkastelussa Helsinki, Varsinais-Suomi ja Pohjois-Pohjanmaa

Oona Honkanen

Maantiede
Pro gradu -tutkielma
Laajuus: 30 op

Ohjaajat:
Jukka Käyhkö
Tikli Loivaranta

7.12.2023

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Pääaine: Maantiede

Tekijä: Oona Honkanen

Otsikko: Kansalaisten osallistuminen ilmastopolitiikkaan Suomen eri osissa – tarkastelussa Helsinki, Varsinais-Suomi ja Pohjois-Pohjanmaa

Ohjaajat: Jukka Käyhkö, Tikli Loivaranta

Sivumäärä: 78 sivua + liitteet 25 sivua

Päivämäärä: 7.12.2023

Ilmastokriisin kiihtyessä tarvitaan yhä laajempaa yhteiskunnallista keskustelua ja tutkimusta ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin liittyvistä oikeudenmukaisuuskysymyksistä. Yhtenä oikeudenmukaisuuden ulottuvuutena on menettelytapojen oikeudenmukaisuus, joka kuvaa päätöksentekoprosessien reiluuutta ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Osallistuminen on keskeistä ja ajankohtaista ilmastopolitiikassa, koska ilmastonmuutos koskettaa kansalaisten elämää kauaskantoisesti, ja jokaisella on perustuslaillinen oikeus osallistua omaa elämäänsä ja elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi osallistumisen on havaittu lisäävän politiikkatoimien hyväksyttävyyttä kansalaisten keskuudessa ja siten ilmastotoimissa onnistumista.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan kansalaisten osallistumista ilmastopolitiikkaan kolmella erilaisella alueella Suomessa: Helsingissä, Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millä tavoin näillä alueilla asuvat henkilöt osallistuvat ilmastopolitiikkaan, millaisia mahdollisia eroja osallistumisen kokemuksissa on eri väestöryhmien ja alueiden välillä. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, ketkä osallistuvat aktiivisesti ja ketkä vähemmän aktiivisesti, ja mistä syistä osa vastaajista ei ole osallistunut ilmastopolitiikkaan lainkaan.

Tutkimuksen aineistona on Suomen ilmastopaneelin Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus - hankkeessa kesällä 2022 sähköisesti kerätty kyselyaineisto (n=1487). Kyselyllä pyrittiin selvittämään kansalaisten näkemyksiä ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuudesta valituilla kolmella tutkimusalueella. Aineisto on edustava asuinaluetyypin, sukupuolen ja iän suhteen. Kysely sisälsi sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä, ja tässä tutkimuksessa tarkastellaan niistä erityisesti menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen liittyviä kysymyksiä määrällisten ja laadullisten tutkimusmenetelmien avulla.

Suosituimmat tavat osallistua ilmastopolitiikkaan olivat äänestäminen ehdokkaan ilmastokannan perusteella, kyselyyn vastaaminen sekä kansalaisaloitteen tai -adressin allekirjoittaminen. Osallistumistavoissa oli alueellisia eroja tutkimusalueiden välillä. Myös koetuissa osallistumistapojen ja tiedonsaannin riittävydessä sekä osallistumisen vaikuttavuudessa havaittiin alueellisia ja väestöryhmien välisiä eroja.

Vastanneista 39 prosenttia ei ollut osallistunut ilmastopolitiikkaan millään tavalla. Keskeisiä syitä osallistumattomuudelle olivat kiinnostuksen puute ilmastoasioita ja politiikkaa kohtaan, tietämättömyys ilmastopolitiikasta ja mahdollisista osallistumistavoista sekä kokemuksen tunne siitä, ettei osallistumisella ole vaikutusta. Tulosten perusteella ilmastopolitiikkaan osallistuminen on eriytynyttä eli ilmastopolitiikan osallistumisessa on eroja väestöryhmien ja alueiden välillä. Tämän seikan huomioiminen on tärkeää, kun pyritään kehittämään kansalaisten osallistumista ilmastopolitiikkaan.

Avainsanat: poliittinen osallistuminen, ilmastopolitiikka, menettelytapojen oikeudenmukaisuus, demografiset tekijät

Master's thesis

Subject: Geography

Author: Oona Honkanen

Title: Citizens' participation in climate policies in different parts of Finland – Helsinki, Southwest Finland and North Ostrobothnia

Supervisors: Jukka Käyhkö, Tikli Loivaranta

Number of pages: 78 pages + 25 pages of appendices

Date: 7.12.2023

As the climate crisis accelerates, there is a need for more extensive social debate and research on justice issues related to climate change and its effects. One dimension of climate justice is procedural justice, which illustrates the fairness of decision-making processes and the opportunity for citizens to participate. Participation is central and current issue in climate policies because climate change affects the lives of citizens in a wide and far-reaching way, and everyone has a constitutional right to participate in decision-making potentially affecting their lives and living environment. In addition, according to many studies, participation increases the acceptability of policies among citizens and thus the success of climate actions.

In this master's thesis, citizens' participation in climate policy is examined in three different regions in Finland: Helsinki, Southwest Finland and North Ostrobothnia. The aim of the research is to discover in which ways the people living in these areas participate in the climate policy and what possible differences there are in the experiences of participation between different population groups. The research also examines who participates more and less actively and why some of the respondents have not participated in the climate policy at all.

The data of the research is the survey data (n=1487) collected online in the summer of 2022 in the "Justice in climate change policy" project of the Finnish Climate Panel. The data is representative in terms of residential area type, gender and age. The survey was conducted to discover citizens' views about justice in Finland's climate policy in these three selected regions. The survey contained both close-ended and open-ended questions, and this study examines questions focused on procedural justice using quantitative and qualitative research methods.

Most popular ways to participate in the climate policy were voting based on the candidate's climate position, answering a survey and signing a citizen's initiative or petition. There were regional differences in ways of participation between the study areas. Differences were also observed in the perceived adequacy of participation methods, the effectiveness of the participation and access to sufficient information about research areas, types of residential areas, age groups, education levels, knowledge of the climate policy and perceived livelihood.

39 percent of the respondents had not participated in the climate policy in any way. The main reasons for non-participation were lack of interest in climate issues and policies, ignorance of the climate policy and possible ways to participate in it and confidence in the participation being meaningless. Based on the results, participation in the climate policy is differentiated: there are differences in the degree of climate policy participation among various population groups and regions. Taking this variation into account is important in improving the participation in the climate policy.

Key words: political participation, climate policy, procedural justice, demographic factors

Sisällysluettelo

1	Johdanto	7
2	Teoreettinen viitekehys	10
2.1	Ilmasto-oikeudenmukaisuus ja osallistuminen ilmastopolitiikassa	10
2.2	Poliittinen osallistuminen	13
2.2.1	Osallistava käänne	13
2.2.2	Osallistumismuodot	15
2.2.3	Osallistumistapojen suosio Suomessa	17
2.2.4	Osallistamisen kriteerejä	18
2.2.5	Osallistamisen kritiikki	20
2.3	Poliittisen osallistumisen taustalla vaikuttavat tekijät	21
2.4	Osallistaminen ilmastopolitiikassa	27
2.4.1	Ilmastopolitiikan ominaispiirteitä osallistamisen näkökulmasta	27
2.4.2	Osallistamisen laillisuusperiaatteet	28
3	Aineisto ja menetelmät	30
3.1	Aineisto	30
3.2	Analyysimenetelmät	33
3.2.1	Tilastoanalyysit	33
3.2.2	Laadullinen sisällönanalyysi	34
4	Tulokset	36
4.1	Osallistumistapojen suosio	36
4.2	Vastaajien kokemuksia tiedonsaannista, osallistumismahdollisuuksien riittävydestä ja osallistumisen vaikuttavuudesta	38
4.2.1	Yleisesti	38
4.2.2	Tutkimusalueittain ja asuinseututyypeittäin	39
4.2.3	Ikäluokittain	41
4.2.4	Koulutusasteittain	42
4.2.5	Tietämyksen suhteen	43
4.2.6	Itsearvioidun taloudellisen tilanteen suhteen	44
4.3	Ilmastopolitiikkaan osallistumattomat	45
4.3.1	Osallistumattomien vertailu	45
4.3.2	Osallistumattomuuteen vaikuttaneet syyt	47
5	Keskustelu	50

5.1 Ilmastopolitiikan osallistumistavat ja ilmastopolitiikkaan osallistumisen eriytyminen	50
5.2 Tulosten tarkastelussa huomioitavia seikkoja	55
5.3 Ilmastopolitiikkaan osallistumisen kehittäminen	57
6 Johtopäätökset	63
Kiitokset	64
Lähteet	65
Liitteet	79
Liite 1. Kyselylomake	79
Liite 2. Vastaajien sijoittuminen tutkimusalueille	86
Liite 3. Tietomittarin luokittelu	86
Liite 4. Tilastolliset testit: Osallistumiskeinot	87
Liite 5. Tilastolliset testit: Ilmastopolitiikkaan osallistumiseen liittyvien väitteiden tarkastelu	89
Liite 6. Tilastolliset testit: Ristiintaulukoinnit, ilmastopolitiikkaan osallistumattomat	104

1 Johdanto

Ilmastonmuutos on aikamme vakavimpia haasteita, ja sen vaikutukset syventävät ja muuttavat jo olemassa olevia sosiaalisia, maantieteellisiä, taloudellisia ja sukupolvien välisiä epäoikeudenmukaisuuksia (Schlosberg 2013; Walker 2020). Jotta ilmastonmuutosta pystytään torjumaan ja sen vaikutuksiin vastaamaan, tarvitaan ilmastopolitiikkaa ja samalla on otettava huomioon ilmastopoliittisten toimien vaikutukset. Hiilineutraalia yhteiskuntaa kohti kulkeminen vaatii laajoja muutoksia esimerkiksi energia-, ruoka- ja liikennejärjestelmissä ja nämä muutokset näkyvät ihmisten arjessa (Kivimaa ym. 2021). Reilu siirtymä (*fair transition*) onkin keskeinen osa Euroopan unionin vihreän kehityksen ohjelmaa, ja sen mukaisesti ketään ei tulisi jättää jälkeen tässä murroksessa (Euroopan unioni 2019).

Ilmasto-oikeudenmukaisuutta on tarkasteltu energia- ja ympäristöoikeudenmukaisuudesta tutun kolmijaon avulla (Schlosberg 2007; Jenkins ym. 2016; Sovacool ym. 2019; Williams & Doyon 2019; Smaal ym. 2020). Nämä kolme ulottuvuutta ovat jako-oikeudenmukaisuus, tunnustava oikeudenmukaisuus ja menettelytapojen oikeudenmukaisuus. Kyseistä kolmijakoa on käytetty myös Suomen ilmastopaneelin Oikeudenmukaisuus ilmastopolitiikassa - hankkeessa, jossa kolmijakoa läpileikkaavina näkökulmina on globaalien oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien yhtäläisyyden ja ylisukupolvisuuden näkökulmat (Kivimaa ym. 2021). Jako-oikeudenmukaisuus (*distributive justice*) keskittyy siihen, miten ilmastopolitiikan hyödyt ja haitat jakautuvat yhteiskunnassa (Sovacool ym. 2019; Williams & Doyon 2019). Tunnustavassa oikeudenmukaisuudessa (*recognitional justice*) taas tarkastelukohteena on se, keiden näkemykset ja tarpeet otetaan huomioon ilmastopolitiikassa ja onko haavoittuvien ryhmien tarpeet tunnistettu ja huomioitu (Williams & Doyon 2019). Menettelytapojen oikeudenmukaisuudessa (*procedural justice*) huomio kiinnittyy puolestaan päätöksentekoprosessien reiluuteen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi keskittymistä osallistumismahdollisuuksien yhdenvertaisuuteen, päätöksenteon läpinäkyvyyteen ja puolueettomuuteen sekä päätöksentekijöiden vastuuvollisuuteen (Kivimaa ym. 2021). Lisäksi osallistamisen merkityksellisyys ja mahdollisuus valittaa päätöksistä ovat keskeisiä menettelytapojen oikeudenmukaisuuden elementtejä (Schlosberg 2007). Menettelytapojen oikeudenmukaisuus on yhteydessä tunnustavaan oikeudenmukaisuuteen pohtiessaan sitä, keiden ääni pääsee politiikkaprosesseissa kuuluviin.

Osallistuminen on yksi ensisijaisista mekanismeista menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen pyrkimisessä (Suiseeya 2021: 48). Menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen kuuluu, että

kaikilla ihmisillä, joita tehtävät päätökset koskevat, tulisi olla mahdollisuus osallistua päätöksentekoon huolimatta siitä, millä tasolla kyseisiä päätöksiä tehdään. Tutkimuksissa on kuitenkin todettu, että osallistuminen kasautuu tyypillisesti hyvin toimeentuleville ja koulutetuille kansalaisille (Verba & Nie 1972, Meriluoto & Litmanen 2019: 20). Sitran tuoreen selvityksen mukaan poliittisessa osallistumisessa on havaittavissa myös alueellisia eroja Suomessa (Jämsén ym. 2022). Vaikka Suomi luetaankin usein demokratian mallimaaksi, myös suomalaisen demokratian haasteena on siis yhteiskunnallisen osallistumisen eriytyminen muun muassa iän, koulutuksen, sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan mukaan (Martikainen & Wass 2002; Bengtsson & Grönlund 2005; Bengtsson & Mattila 2009; Wilhelmsson 2019). Usein osallistumista kuitenkin tutkitaan vain äänestysaktiivisuuden kautta, mikä ei juurikaan kerro siitä, miten osallistuminen jakautuu eri väestöryhmien välillä yhteiskunnassa ja miten tämä vaikuttaa harjoitettavaan politiikkaan (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017).

Kansalaisten ilmastolainsäädäntöä ja siihen osallistumista koskevat näkemykset ovat tärkeä tutkimuskohde monesta syystä. Ensinnäkin tutkimukset voivat tarjota tärkeää, paikalliseen sosiaaliseen ja poliittiseen ympäristöön sidottua tietoa päätöksentekijöille (Järvelä ym. 2018; Bollettino ym. 2020). Toiseksi se voi parantaa lainsäädännön hyväksyttävyyttä ja näin ollen auttaa siirtymäkeinojen käyttöönotossa (Albrecht ym. 2022). Kolmanneksi se voi selittää kansalaisten käyttäytymistä ja aktiivisuutta henkilökohtaisissa ilmastonmuutoksen hillintätoimissa (Bollettino ym. 2020).

Kansalaisten näkemyksiä Suomen uudesta ilmastolaista, ilmastoasenteista ja ilmastoteoista on selvitetty viime vuosina Suomessa usein eri kyselyin (TNS Kantar 2019; Tampereen yliopisto ja Ympäristöministeriö 2019; Lehtonen ym. 2020; Motiva 2020; Aitamurto & Vento 2021). Näissä aikaisemmissa kyselytutkimuksissa on noussut tarve muun muassa selkeälle viestinnälle ja osallistumismahdollisuuksien kehittämiseksi (Aitamurto & Vento 2021; Jämsén ym. 2022). Tutkimuksissa ei olla kuitenkaan keskitytty ilmastopolitiikkaan oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksien näkökulmasta eikä kaikissa tutkimuksissa ole kerätty kattavia taustatietoja vastaajilta. Siksi aiheesta tarvitaan tarkempaa tutkimusta.

Pro gradu -tutkielmani tarkastelee ilmastopolitiikkaan osallistumista kolmella alueella Suomessa: Helsingissä, Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Ilmastopolitiikalla tarkoitan tässä tutkielmassa julkisen vallan toimia, joiden tavoitteena on ilmastonmuutoksen torjunta ja ilmastonmuutoksen sopeutuminen eli käytän samaa määritelmää kuin Suomen

ilmastopaneeli Oikeudenmukaisuus ilmastopolitiikassa -hankkeessaan (Kivimaa ym. 2021: 1). Tavoitteenani on tutkia, millaisin osallistumistavoin ilmastopolitiikkaan osallistutaan näillä alueilla, miten eri väestöryhmät kokevat osallistumisensa ilmastopolitiikkaan ja ketkä ilmastopolitiikkaan ylipäätään osallistuvat. Lisäksi pyrin selvittämään, millaisia esteitä ilmastopolitiikkaan osallistumiselle koetaan olevan.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millä osallistumistavoilla Helsingissä, Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla asuvat ovat osallistuneet ilmastopolitiikkaan?
2. Millaisia mahdollisia eroja osallistumisen kokemuksissa ja osallistumisaktiivisuudessa on eri väestöryhmien ja eri tutkimusalueiden välillä?
3. Mistä syistä jotkut ihmiset eivät ole osallistuneet ilmastopolitiikkaan lainkaan?

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Ilmasto-oikeudenmukaisuus ja osallistuminen ilmastopolitiikassa

Ilmasto-oikeudenmukaisuus viittaa sellaisiin oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksiin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen torjumiseen ja sen vaikutuksiin sopeutumiseen, kestävyys siirtymän tukemiseen, ilmastojohtajuuteen ja osallistamisen lisäämiseen (Schlosberg & Collins 2014; McCauley & Heffron 2018; Sovacool ym. 2019). Ilmasto-oikeudenmukaisuutta voidaan tarkastella energia- ja ympäristöoikeudenmukaisuus-kirjallisuudessa käytettyjen kolmen ulottuvuuden avulla (Schlosberg 2007; Jenkins ym. 2016; Sovacool ym. 2019; Williams & Doyon 2019; Smaal ym. 2020). Näitä ulottuvuuksia ovat jako-oikeudenmukaisuus, tunnustava oikeudenmukaisuus ja menettelytapojen oikeudenmukaisuus ja toisinaan neljäntenä ulottuvuutena hyvittävä oikeudenmukaisuus (*restorative justice*). Jako-oikeudenmukaisuudessa tarkastelukohteena on kestävyys siirtymän hyötyjen ja haittojen jakautuminen yhteiskunnassa (Sovacool ym. 2019). Tunnustava oikeudenmukaisuus puolestaan tunnistaa eri ihmisryhmien sosiokulttuurisia eroja ja niistä aiheutuvia erilaisia tarpeita ja haavoittuvuutta lisääviä tekijöitä (Kivimaa ym. 2021). Nämä tarpeet ja haavoittuvuudet huomioiden jako-oikeudenmukaisuus ja tunnustava oikeudenmukaisuus pyrkivät yhdenvertaiseen osallistumisen takaamiseen yhteiskunnassa (Kivimaa ym. 2021).

Politiikkatoimien oikeudenmukaisuutta tarkasteltaessa ei voida keskittyä vain lopputuloksiin, vaan huomiota on kiinnitettävä myös siihen, miten niihin päästään eli politiikkaprosesseihin itsessään. Menettelytapojen oikeudenmukaisuus keskittyykin päätöksentekoprosessien reiluuteen ja siihen, miten eri kansalaisryhmät, joita poliittiset päätökset koskevat, voivat osallistua ja vaikuttaa päätöksiin (Schlosberg ym. 2007; Wenta ym. 2018; Kivimaa ym. 2021). Tässä yhteydessä päätöksentekoprosessit ymmärretään laajasti, ottaen huomioon kaikki vaiheet valmistelusta toteutuneen politiikan vaikutusten arviointiin. Menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen kuuluu keskeisesti myös mahdollisuus valittaa tehdyistä päätöksistä (Schlosberg 2007).

Menettelytapojen oikeudenmukaisuus ilmastopolitiikassa on tärkeää monesta syystä. Ilmastonmuutos vaikuttaa kansalaisten arkeen ja elinympäristöön ja vieläpä laajasti ja kauaskantoisesti, joten heillä nähdään olevan perustuslaillinen oikeus osallistua

ilmastotoimista päättämiseen (Peltonen ym. 2011). Useiden tutkimusten mukaan menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen liittyvät seikat, kuten läpinäkyvyys, tiedotuksen avoimuus ja osallistumismahdollisuuksiin panostaminen, voivat lisätä politiikan hyväksyttävyyttä kansalaisten keskuudessa ja tukea sen toimeenpanoa (Keinänen & Kemiläinen 2016; Baxter 2017; Albrecht ym. 2021; Zhang ym. 2023). Myös kansalaiset itse näkevät yhdenvertaisen osallistumisen ideaalin tärkeänä demokratialle (Christensen ym. 2023).

Kansalaisten avoin osallistuminen päätöksentekoon onkin määritelty välttämättömäksi menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen pyrkiessä (Swartling ym. 2015; Suiseea 2021). Menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen kuuluu, että kaikilla ihmisillä tulisi olla mahdollisuus osallistua päätöksentekoon silloin kun päätöksillä on vaikutusta heidän elinalueisiinsa, yhteisöihinsä ja hyvinvointiinsa huolimatta siitä, millä tasolla kyseisiä päätöksiä tehdään (Wenta ym. 2018; Suiseea 2021: 48). Erityisen tärkeää on haavoittuvien ryhmien huomioiminen päätöksentekoprosesseissa ja heidän osallistumisensa edistäminen (Innes & Booher 2004). Haavoittuvilla ryhmillä viitataan siihen, että tietyt ihmisten ja ihmisryhmien sosiokulttuuriset erot ja asemat yhteiskunnassa voivat aiheuttaa heille erilaisia tarpeita ja haavoittuvuuksia, jotka on huomioitava oikeudenmukaisuuskysymyksissä (Williams & Doyon 2019). Mahdolliset haavoittuvuutta aiheuttavat tekijät voivat myös kasaantua tietyille ihmisille, mikä on myös muistettava ottaa huomioon (Vainio ym. 2023). Menettelytapojen oikeudenmukaisuudella onkin tässä suhteessa monia yhtymäkohtia tunnustavaan oikeudenmukaisuuteen (Kivimaa ym. 2021).

Menettelytapojen oikeudenmukaisuus pohjautuu perus- ja ihmisoikeuksiin (Kivimaa ym. 2021). Ympäristöpäätöksentekoon osallistumisen kannalta merkittävänä virstanpylväänä pidetään vuonna 1998 laadittua Århusin sopimusta (Suiseea 2021). Se on YK:n ympäristöön liittyvä yleissopimus, jonka tavoitteena on edistää kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia päätöksiin, jotka koskevat heidän elinympäristöään (Convention on access to information... 1998). Sopimuksen allekirjoittaneet valtiot takaavat kansalaisilleen oikeuden tiedonsaantiin ja päätöksentekoon osallistumiseen sekä vireillepano- ja muutoksenhakuoikeuden ympäristöasioissa (Valtiosopimus 122/2004). Suomessa Århusin sopimus ratifioitiin vuonna 2004 (Valtiosopimus 122/2004).

Menettelytapojen oikeudenmukaisuutta sekä ilmasto-oikeudenmukaisuutta ylipäättään lähestytään usein globaalista näkökulmasta. Tutkimuskohteena ovat olleet ilmastonmuutoksen vaikutukset etulinjassa kohtaavat yhteisöt (*frontline communities*) ja heidän mahdollisuutensa tulla kuulluksi päätöksenteossa (Murdock 2021; Suiseeya 2021). Nämä yhteisöt kohtaavat ilmastonmuutoksen rajuimmat vaikutukset, vaikka ovat itse kiihdyttäneet ilmastonmuutosta vähiten, ja heidän onkin tunnistettu kärsivän epäoikeudenmukaisuudesta ympäristöpäätöksenteossa (Suiseeya 2021:39).

Osallistumisen tärkeyttä on perinteisesti korostettu etenkin kehitysyhteistyöprojekteissa, joissa paikallisten osallistamisen on nähty johtavan parempiin tuloksiin (Suiseeya 2021). Osallistumisesta on tullut tärkeä elementti myös vähemmistöryhmiä käsittelevässä sosiaalipoliittisessa keskustelussa, kaupunkitutkimuksessa ja ympäristöpolitiikassa (Meriluoto & Litmanen 2019: 13). Ympäristöpolitiikassa on korostettu laajan osallistumisen merkitystä vihreän siirtymän saavuttamisessa (Dryzek 2005; Euroopan komissio 2019).

Osallistumisen merkitys on kasvanut myös julkishallinnossa, ja kansalaisia pyritään aktivoimaan osallistamalla heitä. Osallistaminen voidaan määritellä julkishallinnon toiminnaksi, jota tehdään kansalaisten tai muiden ei-julkishallinnollisten toimijoiden osallistumisen edistämiseksi (Meriluoto & Litmanen 2019: 14). Käsitteet osallistuminen ja osallistaminen eroavat hieman englanninkielisestä termistöstä, jossa termi *participation* liittyy politiikkaprosesseihin ja voi viitata sekä osallistumiseen että osallistamiseen. Termi *engagement* taas on laajempi käsite, jolla voidaan tarkoittaa esimerkiksi ilmastotoimiin sitouttamista tai sitoutumista, myös poliittisessa mielessä (Järvelä ym. 2018). Osallistamisella tavoitellaan tyypillisesti kansalaisten ja etenkin vähemmistöryhmien tunnetta osallisuudesta, tietoa poliittisten päätösten tekemisen tueksi sekä hallinnon legitimitetin ja kansalaisten luottamuksen vahvistamista (Meriluoto & Litmanen 2019: 14). Hyväksyttävyyden erityisen tärkeää ilmastopolitiikassa, sillä ilmastopolitiikkatoimien tiedetään aiheuttavan lisäkustannuksia (Peltonen ym. 2011; Järvelä ym. 2018). Lisäksi toimien vaikutukset jakautuvat epätasaisesti, niihin liittyy suuria epävarmuuksia ja pitkä aikajänne (Peltonen ym. 2011; Järvelä ym. 2018). Toisaalta ilmastopolitiikassa on painotettava kustannusten lisäksi myös ilmastotoimien luomia mahdollisuuksia, sillä se voi lisätä ilmastopolitiikan hyväksyttävyyttä (Järvelä ym. 2018).

Kansalaisten osallistamisella yhteiskunnalliseen päätöksentekoon nähdään olevan sekä itseisarvoa että välinearvoa, ja tämä kaksoismerkitys on demokratian näkökulmasta tärkeää (Meriluoto & Litmanen 2019: 273). Itseisarvo syntyy siitä, että demokraattisessa yhteiskunnassa lähtökohtana on ihmisten oikeus saada äänensä kuuluviin. Jos osallistumista kuitenkin pidetään vain itsetarkoituksena, on mahdollista, että osallistumisesta tulee vain näennäistä. Tällöin kukaan ei tiedä, miten ja mihin osallistujat ovat oikeastaan vaikuttamassa. Sen vuoksi osallistumisen itseisarvoon tulisi liittyä myös välinearvo eli ymmärrys siitä, mihin ja miten osallistamista käytetään. Välineenä se on hyödyllinen päätöksenteolle: osallistumisen voidaan ajatella parantavan päätösten oikeutusta, hyväksyttävyyttä ja toimeenpanon onnistumista ja tuovan uusia näkökulmia ja uutta tietoa keskusteluun (Järvelä ym. 2018). Itse osallistujat näkevät osallistumisen usein ensisijaisesti välinearvon kautta: osallistuminen on heille keino, jolla he saavat mielipiteensä kuuluviin (Meriluoto & Litmanen 2019).

2.2 Poliittinen osallistuminen

2.2.1 Osallistava käänne

Osallistuminen on demokratian kulmakiviä. Osallistumalla kansalaiset muun muassa osoittavat tukeaan tai tyytymättömyyttään vallitsevaan poliittiseen tilanteeseen. Poliittinen osallistuminen ei ole kuitenkaan määriteltävissä yksiselitteisesti. Perinteisen määritelmän mukaan poliittinen osallistuminen on kansalaisten toimintaa, jonka tavoitteena on vaikuttaa johonkin poliittiseen tuotokseen tai lopputulokseen (Brady 1999: 737). Toisaalta nykyisin poliittiseen osallistumiseen voidaan lukea kaikki ne keinot, joilla kansalainen pyrkii muuttamaan yhteiskunnallisia asioita (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017: 11). Näin ollen uudet osallistumisen tavat voivat laajentaa politiikan kenttää ja tuoda politiikan piiriin asioita, joita ei ole perinteisesti luettu poliittisiksi (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017: 11). Viime vuosikymmeninä poliittisen osallistumisen tavat ja areenat ovatkin monipuolistuneet esimerkiksi digitaalisten mahdollisuuksien myötä (Aichholzer 2016; Christensen ym. 2016; Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017).

Perinteisten osallistumistapojen, kuten äänestämisen ja puolueeseen kuulumisen, suosio on vähentynyt länsimaisissa demokratioissa (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017, Cornwall 2017). Ilmiön taustasyinä on pidetty luottamuspulaa kansan ja päättäjien välillä, kasvanutta skeptisyyttä politiikkaa, poliitikoita ja puolueita kohtaan sekä velvollisuuden tunteen vähenemistä perinteisiin osallistumistapoihin (Borg ym. 2020; Jämsén ym. 2022). Tämä on

johtanut demokratiakirjallisuudessa keskusteluun ”demokratian kriisistä” tai ”osallistumisen kriisistä” (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017; Thomassen & van Ham 2017). Välttämättä kyse ei kuitenkaan ole suoranaisesti kriisistä, vaan siitä, että poliittinen osallistuminen on muutoksessa ja hakeutumassa uusille areenoille (esim. Faucher 2015). 2000-luvulla onkin alettu puhumaan osallistavasta käännteestä (Meriluoto & Litmanen 2019: 9). Tällä viitataan juuri uusien, suorien osallistumistapojen lisääntymiseen (esim. Bherer ym. 2016).

Havaittua osallistumisen vajetta on pyritty paikkaamaan länsimaisissa demokratioissa erilaisilla osallistamishankkeilla 2000-luvun alusta alkaen (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2018: 14). Hallinto on havahtunut politiikan laajentumisen uusille foorumeille ja kehittänyt kansalaisten tavoittamiseksi demokratiainnovaatioita. Niillä pyritään aktivoimaan sellaisia kansalaisia, jotka ovat aikaisemmin olleet päätöksentekoprosesseissa passiivisia (Smith 2009). Demokratiainnovaatioiden institutionaalisuudessa nähdään kuitenkin olevan myös ongelma, sillä niiden kehittäminen ja suunnittelu on hallinnon toiveista lähtevää eikä kansalaisten omaehtoisesta toiminnasta kumpuavaa (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017: 20).

Osallistumisen painottamisessa ei sinällään ole mitään uutta, vaan se on aina ollut keskeinen osa demokraattista päätöksentekoa. Osallistumista on painotettu esimerkiksi 1960-luvulla, jolloin vallalla oli ajatus osallistavasta demokratiasta (Meriluoto & Litmanen 2019). Siihen verrattuna nykyisessä osallistumispuheessa on korostunut osallistumisen laajuus ja sen institutionaalinen asema (Meriluoto & Litmanen 2019: 8). Osallistamisesta onkin tullut julkishallinnon ja ylikansallisten organisaatioiden laaja käytäntö, mitä myös suomen kielen sana ”osallistaminen” kuvastaa (Järvelä ym. 2018; Meriluoto & Litmanen 2019).

Demokratiakirjallisuudessa osallistumisen merkitystä korostaa etenkin deliberatiivisen eli puntaroivan demokratian koulukunta, joka näkee päätöksentekoa edeltävän keskustelun, mielipiteidenvaihdon ja harkinnan demokratian keskeisenä elementtinä (Setälä 2003: 131). Sen tavoitteena on muodostaa jostain asiasta kollektiivinen näkemys keskustelun tuloksena. Deliberatiivisen demokratiateorian mukaan tällä tavoin päätöksiksi suodattuvat ne, joilla on parhaat perustelut, ja deliberatiivisen demokratian vahvuutena voidaankin pitää sitä, että se tuottaa päätöksiä, jotka ovat mahdollisimman yleisesti hyväksytyjä (Setälä 2003). Deliberatiivisia demokratian toteutusmuotoja ovat esimerkiksi erilaiset kansalaisraadit ja neuvostot.

Deliberatiivinen demokratia-ajattelu on noussut keskeiseen asemaan myös ympäristöpolitiikan kontekstissa (Lövbrand & Khan 2010). Stevensonin & Dryzekin (2014: 14) mukaan deliberatiivinen päätöksentekoprosessi soveltuu ympäristöongelmien ratkaisuun monista syistä. Ensinnäkin ympäristöongelmat ovat monimutkaisia, ja deliberaatiota pidetään tärkeimpänä demokraattisena tapana, joka pystyy vastaamaan tähän kompleksisuuteen integroimalla päätöksentekoon eri toimijoiden näkökulmia. Samalla deliberatiiviset prosessit voivat vastaanottaa palautetta elinympäristöjen kunnosta ruohonjuuritasolta. Prosesseissa etusijalle päätyvät usein yhteiset hyödykkeet ja nämä ovat usein ympäristöhyödykkeitä, kuten vedenlaatu tai ilmaston tila. Lisäksi deliberaatioprosessiin sisältyy mekanismeja, jotka pyrkivät tunnistamaan tulevien sukupolvien ja luonnon etuja. Deliberaatio edistää myös ympäristökansalaisuutta (*environmental citizenship*). Se pyrkii siis muistuttamaan ihmisiä heidän roolistaan ja mahdollisuuksistaan kansalaisina, ei vain kuluttajina. Edellä mainittujen asioiden ohella deliberatiiviset prosessit kannustavat ihmisiä kyseenalaistamiseen, reflektioon ja luovuuteen. Näin voidaan saada aikaiseksi sellaisia tuloksia, joita ei etukäteen osattu ennakoita.

Puntaroivaa kansalaiskeskustelua on pohdittu myös päätöksentekomuodoksi ilmastopolitiikassa Suomessa. Kulha ym. (2021) toteuttivat ilmastotoimia arvioivan kansalaisraadin ilmastolain valmistelun yhteydessä keväällä 2021. Kansalaisraati koostui 33 satunnaisotoksella valitusta henkilöstä. Kansalaisraadın julkilausumassa raati toi esille muun muassa huolen ilmastotoimien taloudellisista vaikutuksista sekä yksilöllisten ja alueellisten erojen huomioimisen ilmastotoimia suunniteltaessa (Kulha ym. 2021).

2.2.2 Osallistumismuodot

Poliittista osallistumista on edustuksellisen demokratian ilmentymänä tarpeen tarkastella määrän ohella myös sen toteutumismuotojen suhteen. Osallistumistavoissa on nimittäin eroja esimerkiksi yhdenvertaisuuden eli sen suhteen, millaisia vaikutusmahdollisuuksia ne antavat kansalaisille poliittiseen päätöksentekoon (Bäck & Christensen 2020: 441).

Van Deth (2014) on luonut poliittista osallistumista kuvaavan käsittekartan, joka määrittelee kriteerejä poliittiselle osallistumiselle. Hänen mukaansa toimintaa voidaan pitää poliittisena osallistumisena, jos se täyttää neljä kriteeriä. Ensinnäkin poliittinen osallistuminen liittyy lähtökohtaisesti käyttäytymiseen eli se on jonkinlaista toimintaa. Tämä rajaa pois esimerkiksi poliittisen kiinnostuksen, joka ei sellaisenaan ole van Dethin (2014) mukaan riittävä ehto

poliittiselle osallistumiselle, jollei se johda toimintaan. Toisena ehtona on toiminnan vapaaehtoisuus ja kolmantena se, että toimijoina ovat ”tavalliset kansalaiset”. Tämän perusteella esimerkiksi poliitikkojen, lobbareiden tai virkamiesten toiminta jää poliittisen osallistumisen ulkopuolelle. Neljänneksi toiminnan kohteena tulisi olla poliittinen järjestelmä, poliittiset eliitit ja päätöksentekijät. Nämä neljä kriteeriä muodostavat kuitenkin vain minimalistisen määritelmän poliittisesta osallistumisesta, keskittyen institutionaalsiin keinoihin.

Osa uusista osallistumisen tavoista tapahtuu myös poliittisen järjestelmän ulkopuolella. Van Deth (2014) huomioi myös tämän monipuolistuneen osallistumistapojen kirjon. Niinpä hän esittää ”minimalistisen määritelmänsä” laajennukseksi ”kohdennetun” (*targeted*) ja ”motivoivan” (*motivational*) määritelmän. ”Kohdennettu määritelmä” kattaa poliittisen järjestelmän sisällä tapahtuvan toiminnan lisäksi sellaisen toiminnan, joka kohdistuu itse poliittiseen järjestelmään. Tällöin tähän määritelmään sisältyvät esimerkiksi rauhanomaiset mielenosoitukset ja vetoomusten allekirjoittaminen. Poliittisen osallistumisen ”motivoiva määritelmä” puolestaan pitää sisällään edellisten lisäksi myös sellaisen toiminnan, jolla pyritään ilmaisemaan poliittisiä tavoitteita. Tällaiseksi toiminnaksi lukeutuu esimerkiksi poliittinen kuluttaminen.

Osallistuminen politiikkaan perinteisin keinoin, kuten äänestämällä tai osallistumalla puolueiden toimintaan, on ollut laskussa länsimaisissa demokratioissa (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017; Bäck & Christensen 2020). Sen sijaan ei-institutionaalisen osallistumisen muodot, kuten mielenosoitukset ja poliittinen kuluttaminen, ovat kasvattaneet suosiotaan (Bäck & Christensen 2020). Nykyisin poliittisen osallistumisen keinovalikoima on laaja ja siihen kuuluu myös monia ei-institutionaalisia osallistumistapoja, joiden kautta kansalaiset voivat vaikuttaa alhaalta ylöspäin ja päättää itse, miten ja milloin he osallistuvat.

Poliittisen osallistumisen keinovalikoiman laajentuminen on kuitenkin johtanut haasteisiin poliittisen osallistumisen tarkastelussa, sillä se perinteiset mittaus- ja määrittystavat eivät välttämättä enää sovellu ilmiön analysointiin (Bäck & Christensen 2020). On myös tärkeää huomioda, että keskittyminen yhteen osallistumismuotoon voi johtaa väärään arvioon todellisen osallistumisen tasosta (van Deth 2014: 1). Kun halutaan tutkia eroja eri osallistumismuotojen välillä, osallistumismuotojen jako institutionaalsiin ja ei-institutionaalsiin osallistumismuotoihin voi kuitenkin auttaa. Institutionaalinen

osallistuminen tarkoittaa sellaista poliittista toimintaa, joka tapahtuu jo olemassa olevien instituutioiden sisällä ja yleensä se kohdistuu poliittisiin toimijoihin ja puolueisiin (Marien ym. 2010). Institutionaaliset osallistumistavat ovat tyypillisesti säännöllisiä ja laillisia (Bengtsson 2008). Tavallisimpia institutionaalisen osallistumisen muotoja ovatkin vaaleissa äänestäminen, puolueosallistuminen ja yhteydenottaminen poliitikkoihin.

Ei-institutionaaliset osallistumistavat ovat puolestaan luonteeltaan epäsäännöllisempiä. Ne ovat usein suoraa toimintaa, joka tyypillisesti keskittyy jonkin teeman ympärille, kuten ympäristöön tai ihmisoikeuksiin (Norris 2002). Myös nämä osallistumismuodot kuuluvat demokraattisen yhteiskunnan toimintaan ja ne on suojattu kansalaisoikeuksin ja poliittisin perusoikeuksin. Huomattavaa kuitenkin on, etteivät nämä osallistumismuodot ole viranomaisten valvonnan alla (Bäck & Christensen 2020). Tyypillistä ei-institutionaalisille osallistumismuodoille on, että ne suuntautuvat alhaalta ylöspäin eli ne ovat lähtöisin kansalaisten aloitteesta.

Vaikka erottelu institutionaalisten ja ei-institutionaalisten osallistumistapojen välillä voi olla teoreettisesti järkevää, käytännössä se voi olla keinotekoista (Bäck & Christensen 2020). Esimerkkinä tästä on vetoomusten allekirjoittaminen, joka voidaan nähdä sekä ei-institutionaalisenä että institutionaalisenä toimintana riippuen prosessista. Joka tapauksessa eri osallistumistapojen väliset erot on tiedostettava, koska niillä on huomattavan erilaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia (Bäck & Christensen 2020). Institutionaalinen osallistuminen tapahtuu kiinteästi osana muodollista poliittista järjestelmää, kun taas ei-institutionaalinen toiminta on moniulotteisempaa eikä se välttämättä ole sidoksissa muodolliseen poliittiseen päätöksentekoon vaan sen kohteena voivat olla myös erilaiset yhteisöt ja yritykset. Uudet sähköiset kanavat ovat helpottaneet osallistumista. Verkossa osallistuminen kuitenkin nähdään usein niin kutsuttuna ”klikkausaktiivismina” (*”slacktivism”*), jolla on vain vähän vaikutusta politiisiin asioihin (Karpf 2012).

2.2.3 Osallistumistapojen suosio Suomessa

Bäck & Christensen (2020) ovat tutkineet millaisia institutionaalisia ja ei-institutionaalisia osallistumisen muotoja suomalaiset mieluiten käyttivät vuosina 2011–2019. Tulosten mukaan äänestäminen on edelleen yleisin tapa osallistua politiikkaan Suomessa. Useimpien institutionaalisten osallistumiskeinojen kohdalla osallistuminen on pysynyt melko samana tai hieman laskenut. Huomionarvoista kuitenkin on, että vuonna 2012 käyttöön otetusta

kansalaisaloitteesta on tullut erittäin suosittu osallistumiskeino. Vuonna 2015 noin 35 prosenttia eduskuntavaalikyselyyn vastanneista kertoi hyödyntäneensä mahdollisuutta tukea aloitetta ja vuonna 2019 osuus oli lähes 52 prosenttia. Vuonna 2019 se olikin kysytyistä institutionaalisista osallistumistavoista suosituin. Kansalaisaloitteiden tukemisesta on siis tullut suosittu tapa pyrkiä vaikuttamaan päätöksentekoon Suomessa. Rauhanomaisten mielenosoitusten suosio nousi hieman 2010-luvulla, mutta merkittävämpää on se, että suuri osa vastaajista ei kokonaan sulje pois ajatusta mielenosoitukseen osallistumisesta. Mielenosoituksiin osallistumiseen vaikuttavat myös esillä olevat teemat ja vastaajan paikkakunta. Lisäksi merkille pantavaa on, että internetissä tapahtuva osallistuminen on kasvattanut suosiotaan ja ei-institutionaalisten osallistumistapojen kannatus on noussut verrattuna institutionaalsiin osallistumiskeinoihin.

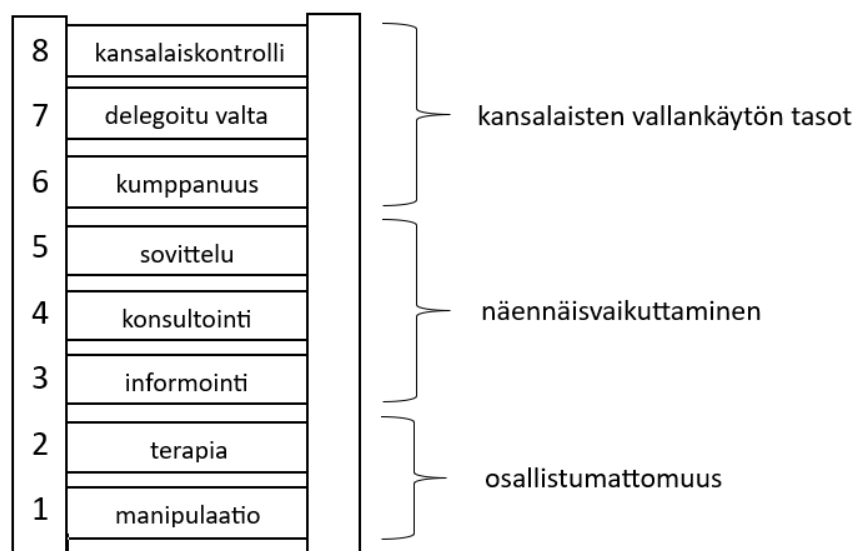
Yleisimmät osallistumismuodot, joita äänestämisen lisäksi ovat aloitteiden tai vetoomusten allekirjoitus sekä poliittinen kuluttaminen, ovat luonteeltaan melko vaivattomia. Sen sijaan listan häntäpäässä on työläämpiä osallistumisen muotoja kuten yhteiskunnallisten järjestöjen toimintaan osallistuminen, yhteyden ottaminen päätöksentekijöihin ja yhteiskunnallisesti kantaa ottavien kirjoitusten julkaiseminen. Nämä tilastotiedot tukevat tulkintaa siitä, että yksilöllisemmät ja joustavammat osallistumismuodot ovat syrjäyttämässä kollektiivisempia osallistumismuotoja (Micheletti 2003; Jämsén 2022). Tämä on mielenkiintoista juuri ilmastopolitiikan valossa, sillä esimerkiksi Sitra kyseenalaistaa tällaisten kertaluontoisten ja vaivattomien osallistumismuotojen toimivuuden ilmastonmuutoksen kaltaisten monimutkaisten ja perehtymistä vaativien ongelmien ratkaisemisessa (Jämsén ym. 2022).

Poliittista osallistumista on hankala vertailla eri maiden välillä (Bäck & Christensen 2020). Tämä johtuu etenkin erilaisista poliittisista järjestelmistä ja puoluekentistä. Selkeää kuitenkin on, että Suomessa kansalaisaloitteen suosio on ollut erityisen vahva kansainvälisesti vertailtuna (Bäck & Christensen 2020).

2.2.4 Osallistamisen kriteerejä

Osallistumisen demokraattiseen arviointiin on luotu lukuisia erilaisia kriteerejä. Osallistamisen kriteerit tai osallistamismallit eroavat toisistaan siis esimerkiksi siinä, pyritäänkö niiden avulla arvioimaan lopputuloksia vai prosessia. Klassikoksi on muodostunut Sherry Arnsteinin (1969) kansalaisosallistumisen tikapuut (*Ladder of Civic Participation*), joka toi aikanaan esille monia epäkohtia kansalaisten osallistumismahdollisuuksissa.

Tikapuumallissa jokaisella kahdeksalla askelmalla kansalaisen vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät (kuva 1). Askemat edustavat kansalaisosallistumisen laajuuden lisäksi sitä, kuinka paljon valtaa kansalaisilla on todella muokata poliittista prosessia ja sen tuloksia. Alimmilla askelmilla osallistuminen on vain näennäistä eikä sillä ole vaikutusta päätöksentekoon, kun taas ylemmillä askelmilla kansalaisten äänet huomioidaan aidosti.

Kuva 1. Kansalaisosallistumisen tikapuut (mukaillen Arnstein 1969: 217; Raisio ym. 2017: 11)

Arnsteinin osallistumismalli on toiminut pohjana monille muille osallistumisen ja osallistamisen näkökulmille, mutta se on saanut osakseen myös kritiikkiä. Tikapuumalli ei esimerkiksi anna vastausta siihen, miten askelmalta siirrytään toiselle tai mitä mahdollisia esteitä tähän voi liittyä (Raaskila & Wiberg 2017: 39). Myöskään osallistumisen itseisarvo ei juuri välity (Raisio ym. 2017). Walsh & Wilson (2021) ovat tarkastelleet Arnsteinin teoriaa ympäristöhallintoon liittyvän päätöksenteon kontekstissa. Heidän mukaansa nykyisin Arnsteinin teoriaan viitataan enemmänkin kansalaisten sitouttamisen yhteydessä kuin kansalaisosallistumisen yhteydessä (Walsh & Wilson 2021: 1). Myös Rowe & Frewer (2005) argumetoivat, että Arnsteinin malli kansalaisosallistumisesta on enemmänkin malli kansalaisten sitouttamisesta.

Graham Smith (2009) puolestaan on tunnettu demokratiainnovaatioiden tutkija, ja hän on esittänyt neljä ”hyvettä” eli eräänlaista tavoitetta demokratiainnovaatioiden arviointiin. Näitä hyveitä ovat sisällyttävyys (*inclusiveness*), kansanvaltaisuus (*popular control*), harkittu päätöksenteko (*considered judgement*) ja läpinäkyvyys (*transparency*). Sisällyttävyys viittaa erilaisten ihmisten ja toisaalta myös erilaisten teemojen yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin tulla

huomioiduksi päätöksenteossa ja siihen, kenellä nähdään olevan oikeus osallistua. Kansanvaltaisuus puolestaan punnitsee kansalaisten mahdollisuutta vaikuttaa päätettäviksi tuleviin asioihin ja arvioi heidän toteutunutta vaikutusvaltaansa. Harkittu päätöksenteko korostaa sitä, että kansalaisten tulisi saada lisää tietoa päätettävänä olevasta asiasta, siihen vaikuttavista seikoista sekä erilaisista näkökulmista osana osallistumista. Läpinäkyvyydellä hän tarkoittaa osallistumisen ehtojen ja päätöksenteon vaiheiden avoimuutta myös laajemmalle yleisölle.

Mikko Rask ym. (2016) painottavat päämäärän merkitystä osallistamisen kriteerejä valittaessa. Osallistamisen päämäärä siis määrittää, miten osallistamista ja sen onnistumista tulisi arvioida. Jos osallistamisella tavoitellaan osallisuuden tunteen lisäämistä, osallistumisen tuotos on Raskin ym. (2016) mukaan toissijaista. Sen sijaan jotakin tuotetta tai palvelua kehittäessä esimerkiksi osallistujien edustavuus ei ole heidän mukaansa niin keskeisessä roolissa (Rask ym. 2016).

2.2.5 Osallistamisen kritiikki

Osallistumisen painottamista politiikassa on myös kritisoitu. Tutkijat muistuttavat, että kaikki osallistuminen ei ole demokratiaa lisäävää tai sitä tukevaa (Meriluoto & Litmanen 2019). Paljon siis riippuu osallistamisen tavoista. Osallistamiseen liittyy esimerkiksi näennäisosallistumisen vaara, josta myös Arnstein (1969) varoittaa osallistumismallissaan. Sittenkin on jopa kärjistetyksi väitetty, että valtion kansalaisten osallistamishankkeet harvoin oikeasti aktivoivat kansalaisia. On esitetty, etteivät ne pyrkisikään antamaan kansalaisille valtaa päätösten muotoilussa, vaan tuottamaan legitimitettä hallinnolle antaen samalla mahdollisuuden vedota siihen, että kansalaisia on kuunneltu (Palumbo 2010: 337). Hallinnon harjoittama kansalaisten osallistaminen on saanut kritiikkiä myös siitä, että se keskittyy liiaksi osallistumisen tapoihin ja välineisiin, jolloin itse asiakysymykset jäävät varjoon (Wilson & Swyngedouw 2014). Samoin kyseenalaistusta kohdistuu siihen, kuinka paljon osallistuvilla kansalaisilla on tilaa olla kriittisiä tai mennä valmiiksi rajattujen teemojen ulkopuolelle (Keränen 2017).

Osallistamista pidetään usein vastauksena ongelmaan kuin ongelmaan. Tutkijat kuitenkin muistuttavat, ettei osallistaminen automaattisesti johda parempaan ilmastopolitiikkaan päästöjen vähentämisen näkökulmasta (Rydin & Pennington 2000). Ristiriitoja voi syntyä esimerkiksi päätöksenteon tehokkuuden ja laajan osallistumisen välille (Kyllönen 2012).

Myös asiantuntijoiden ja kansalaisten osallistumisen yhdistäminen voi olla jossain tilanteissa vaikeaa (Blue 2015). Ilmastopolitiikassakaan ei pidä keskittyä vain osallistamisen määrään, vaan huomionarvoista on myös osallistamisen laatu.

Deliberatiivisen demokratian kriitikot muistuttavat, ettei deliberatiivinen päätöksentekokaan prosessina ei takaa ympäristön kannalta hyvää lopputulemaa tai ylipäätään asianmukaista tulosta (Stevenson & Dryzek 2014). Kritiikkiä on esitetty myös kansalaisraatien vähäiseen vaikutusvaltaan liittyen, sillä raadin lopputulema ei sido hallintoa mihinkään (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2018: 22). Toisaalta kyseenalaista olisi myös se, että raadeilla olisi aitoa päätösvaltaa, koska tällöin päätösvaltaa käyttäisi taho, jota ei olisi valittu vaaleilla ja joka ei näin ollen olisi vastuussa päätöksistään kenellekään (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2018: 22). Lisäksi kriitikot ovat tuoneet esille myös mahdollisuuden deliberaatioprosessin manipuloimiseen tai vinoutumiseen prosessin jokaisessa vaiheessa (Wiberg 2013).

2.3 Poliittisen osallistumisen taustalla vaikuttavat tekijät

Yksilön osallistumiseen vaikuttaa hänen käytössään olevien resurssien määrä ja laatu sekä joukko muita tekijöitä, joita on havainnollistettu kuvassa 2. Näiden resurssien ja tekijöiden pohjalta hän tekee tietoisin päätöksen osallistua poliittiseen päätöksentekoon tai olla osallistumatta.

Kuva 2. Yksilön osallistumiseen tai osallistumattomuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Lainsäädäntö mahdollistaa eri väestöryhmien osallistumisen, mutta käytännössä kaikki väestöryhmät eivät saa ääntään kuuluviin päätöksenteossa (Attree ym. 2011). Suomalaisen poliittisessa osallistumisessa tärkeinä taustalla vaikuttavina tekijöinä on pidetty ikää, sukupuolta, äidinkieltä, koulutustasoa sekä asuinalueita (Martikainen & Wass 2002; Bengtsson & Grönlund 2005; Bengtsson & Mattila 2009; Bengtsson & Christensen 2009; 2016). Kansalaiset, joilla on enemmän resursseja, olivat ne sitten koulutusta tai taloudellista, ovat aktiivisempia osallistumaan politiikkaan ja tulevat myös todennäköisemmin kuulluksi päätöksentekoprosesseissa (Gilens 2005). Tutkijoiden mukaan osallistumishankkeet epäonnistuvat usein marginalisoitujen ihmisryhmien tavoittamisessa (Lee ym. 2015). Ne siis saattavat osaltaan vaikuttaa osallistumisen kasautumiseen vain hyväosaisille ja koulutetuille kansalaisille (Lee ym. 2015). Tätä ilmiötä on kutsuttu eliittikehäksi.

Ikä

Poliittisessa osallistumisessa on eroja osallistujien sosiodemografisten tekijöiden perusteella, ja niistä yhtenä selittävimmistä tekijöistä on ikäluokka (Raiskila & Wiberg 2017: 35). Perinteisesti vanhempi ikäluokka osallistuu nuorempia aktiivisemmin politiikkaan ja heillä on tapana käyttää institutionaalisia osallistumismuotoja, kuten äänestämistä (Goerres 2009). Osallistuminen on yleisempää sellaisten ihmisten keskuudessa, joilla on sosioekonomisia resursseja: koulutusta ja korkea tulotaso (Verba & Nie 1972). Vanhemmille ihmisille näitä resursseja on ehtinyt kertymään enemmän kuin nuorille, mikä edistää vanhempien ikäluokkien osallistumista (Verba & Nie 1972). Seniorikansalaisilla voi olla myös vahva velvollisuudentunto äänestämistä kohtaan, mikä selittää heidän korkeaa äänestysprosenttiaan (Nygård & Jakobsson 2013).

Nuoremmat sukupolvet puolestaan suosivat osallistumisessaan enemmän ei-institutionaalisia osallistumismuotoja. Bäck ym. (2015) tutkimuksen mukaan harvempi nuori kuuluu poliittisiin puolueisiin tai muihin poliittisiin organisaatioihin verrattuna vanhempiin ikäluokkiin. Nuoret suosivat poliittisessa osallistumisessaan vapaamuotoisempia osallistumistapoja ja esimerkiksi sosiaalisen median hyödyntämistä poliittisessa osallistumisessa he käyttävät huomattavasti enemmän kuin ikääntyneempi väestö (Bäck ym. 2015). Tässä yhteydessä on myös puhuttu digikuilusta (*digital divide*) eli eriarvoisuuden kasvusta sähköisten osallistumismuotojen vallatessa alaa (Kestilä-Kekkonen & Korvela 2017: 25).

Ilmastonmuutos on teema, joka kiinnostaa nuoria, sillä se koskettaa heidän tulevaisuuttaan ja tulevia sukupolvia (Ursin ym. 2021). Nuorten osallistuminen ilmastopoliittikkaan on erityisen tärkeää, sillä ilmastopoliittisilla päätöksillä on sukupolvienvälisiä vaikutuksia (Dunlop ym. 2021). Nuoret ovat olleet edustettuina niin paikallisesti kuin globaalisti kestäväen kehitykseen liittyvissä päätöselimissä (Albrecht ym. 2021). Tutkimusten mukaan he kuitenkin kokevat, että heidän osallistumisensa päätöksentekoon on ollut vain näennäistä (Yunita ym. 2018; Albrecht ym. 2021). Tutkimusten mukaan nuoret eivät juuri luota perinteisiin demokraattisiin vaikuttamiskanaviin (Pekkarinen & Myllyniemi 2019). Myöskään nuorten kohdalla osallistuminen ei jakaudu tasaisesti, vaan tietyt nuoret osallistuvat hyvin aktiivisesti ja toiset eivät ollenkaan (Albrecht & Åkerman 2016). Albrecht ym. (2021) tutkivat nuorten osallistamista Suomen ilmastolain valmistelussa. Heidän mukaansa haasteena on toteuttaa suomalaisen lainsäädäntöjärjestelmän vaatimat kuulemismenettelyt nuorille mielekkäällä tavalla.

Koulutusaste

Koulutuksen yhteyttä demokratiaan ja kansalaisten osallistumiseen on tutkittu paljon, ja tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että koulutuksen ja poliittisen osallistumisen välillä on yhteys (Persson 2015; Willeck & Mendelberg 2022). Monien tutkimusten mukaan koulutuksella on keskeinen rooli politiikkaan osallistumisessa ja on havaittu, että korkeammin koulutetut osallistuvat aktiivisemmin politiikkaan kuin vähemmän koulutetut.

Suomessakin koulutusasteella on havaittu olevan yhteys niin institutionaaliseen kuin ei-institutionaaliseen osallistumiseen ja myös osallistumiseen internetin välityksellä (Bengtsson & Christensen 2009; 2016). Rapeli & Leino (2013) korostavat koulutuksen ja poliittisen tietämyksen merkitystä poliittiseen osallistumisen taustalla. Heidän tulostensa mukaan, peruskoulua pidemmälle kouluttautuneet osallistuvat huomattavasti aktiivisemmin perinteisillä tavoilla kuin vain peruskoulun suorittaneet. Koulutuksella nähdään olevan myös merkittävä rooli osallistumisen kehittämisessä sekä myös osallisuuden erojen tasoittamisessa (Oikeusministeriö 2022).

Kuitenkin esimerkiksi Kam & Palmer (2008) tuovat esille, että koulutuksen ja poliittisen osallistumisen syy-seuraussuhde on epäselvä. Koulutusta poliittisen osallistumisen edistäjänä on tutkittu lähinnä määrän eikä niinkään koulutuksen laadun kautta. Esimerkiksi aktiivista

oppimista ja kriittistä pedagogiaa pidetään tärkeinä tutkittaessa koulutuksen yhteyttä poliittiseen osallistumiseen (Campbell 2006; Kahne ym. 2016).

Tietämys

Poliittisen tietämyksen ja kiinnostuksen politiikasta on havaittu ennustavan sitä, osallistuuko yksilö politiikkaan jollakin tavalla (Johann 2011; Borg & Kestilä-Kekkonen 2017). Tietämys politiikasta liittyy myös keskusteluun kansalaispätevydestä eli kansalaisen kyvystä toimia yhteiskunnan jäsenenä ja tulkita sen tapahtumia (Rapeli & Leino 2013). Norris (2000) esittää, että tietämys, osallisuus ja osallistumien kietoutuvat toisiinsa ja ruokkivat toinen toisiaan. Tätä hän kutsuu hyveiden kehäksi. Siksi onkin haastavaa erotella, mikä tekijöistä vaikuttaa mihinkin.

Nimenomaisesti ilmastopolitiikkaan osallistumisesta puhuttaessa myös tietämyksellä ilmastonmuutoksesta on merkitystä. Engelsin ym. (2013) tulosten mukaan Saksassa ympäristön tilasta huolestuneet, korkeakoulutetut, naiset ja paljon informaatiota saaneet osallistuvat politiikkaan muita aktiivisemmin. Tähän asti on kuitenkin tutkittu lähinnä ilmastonmuutoksen tuntemusta eikä niinkään tuntemusta ilmastopolitiikasta (Maestre-Andrés ym. 2021).

Toimeentulo

Verba ym. (1995) havaitsivat, että yksilön tulotaso tukee merkittävästi politiikkaan osallistumista. Mitä suuremmat tulot yksilöllä on, sitä todennäköisemmin hän osallistuu aktiivisesti politiikkaan. Erityisesti ero on havaittavissa puoluepolitiikkaan osallistuvissa (Verba ym. 1995: 191–204). Myös tulojen epätasaisuuden on havaittu selittävän äänestyskäyttäytymistä etenkin heikommin toimeentulevien keskuudessa (Solt 2008).

Perhetausta

Huomattavaa on myös se, että äänestämiskäyttäytymisen on nähty siirtyvän vanhemmilta lapsille (Wass & Borg 2016; Tiihonen ym. 2016). Vanhempien sosioekonomista taustaa, sosiaalisen oppimisen ohella, pidetäänkin tärkeänä selittäjänä yksilön äänestämisennokkueelle. Myös koulutustaustan siirtymistä vanhemmilta lapsille ja sen vaikutusta lasten myöhempään osallistumiseen on nostettu esiin tutkimuksissa (Kam & Palmer 2008).

Terveys

Monissa tutkimuksissa on havaittu, että terveys vaikuttaa osallistumisaktiivisuuteen ja käytettyihin osallistumiskeinoin (Mattila ym. 2016; Mattila ym. 2018; Kirbiš ym. 2023). Tutkimusten mukaan heikko terveys on yhteydessä yksilön vähäisempään osallistumiseen institutionaalisiin keinoihin. Sen sijaan terveydentilan yhteyttä ei-institutionaaliseen osallistumiseen ei ole tutkittu paljoa. Burden ym. (2016) mukaan erilaisilla terveyshaasteilla on moninaisia yhteyksiä poliittiseen osallistumiseen. Heidän mukaansa erityisesti heikko psyykinen terveys heikentää yksilön äänestysaktiivisuutta.

Äidinkieli

Myös äidinkielellä on vaikutusta osallistumiseen. Osallistumisvajetta on havaittu esimerkiksi maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten keskuudessa (Seikkula & Maury 2023). Osallistumiskeinojen saavutettavuudessa ja tunnettavuudessa voi olla esteitä kielen takia. Esimerkiksi monet verkkoalustat aloitteiden jättämiseen ja allekirjoittamiseen toimivat vain suomeksi ja ruotsiksi ja ne sisältävät pitkiä tekstipätkiä (Seikkula & Maury 2023: 23).

Sukupuoli

Nais- ja miessukupuolen välillä on havaittu eroja poliittisessa osallistumisessa (Rapeli & Borg 2016; Pikkala 2020). Eron osallistumisaktiivisuudessa sukupuolten välillä on kuitenkin huomattu kaventuneen monissa Euroopan maissa ainakin nuoremmissa ikäryhmissä (Coffé 2013; Grasso & Smith 2022). Kansainvälisissä tutkimuksissa on myös havaittu nuorten naisten ja nuorten miesten välillä eroja osallistumistavoissa: nuoret naiset osallistuvat nuoria miehiä aktiivisemmin ei-institutionaalisilla tavoilla, kun taas nuoret miehet ovat aktiivisempia osallistumaan institutionaalisilla tavoilla (Grasso & Smith 2022). Suomessa naiset osallistuvat miehiä aktiivisemmin tarkasteltaessa niin perinteisiä kuin uudempia osallistumisen tapoja, mutta erot ovat kuitenkin pieniä (Pikkala 2016).

Mitä tulee ilmastoasenteisiin, tiedetään, että naiset ovat keskimäärin miehiä huolestuneempia ilmastonmuutoksesta ja ovat valmiimpia toimimaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi (Pearson ym. 2017; Lehtonen ym. 2020). Tämä voi heijastua myös kiinnostuneisuuteen ilmastopolitiikasta ja siihen osallistumiseen.

Asuinseutu

Osallistuminen ei jakaudu tasaisesti Suomessa myöskään alueellisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Esimerkiksi Sitran selvityksen mukaan alueilla on omia erityispiirteitään (Jämsén ym. 2022). Kun mittarina käytetään vuoden 2019 eduskuntavaalien ja vuoden 2021 kuntavaalien äänestysprosentin keskiarvoa, korkean äänestysaktiivisuuden alueisiin kuuluvat Helsingin kaupunki, Pohjanmaa, Varsinais-Suomi, Länsi-Uusimaa ja Pirkanmaa (Jämsén ym. 2022: 47). Nämä alueet, ruotsinkielistä Pohjanmaata lukuun ottamatta, sijoittuvat Etelä-Suomeen, jossa kaupungistumisaste sekä koulutus- ja tulotaso ovat keskimäärin korkeampia kuin muualla Suomessa. Keskimääräisen äänestysaktiivisuuden alueita ovat Pohjois-Pohjanmaan, Satakunnan, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Etelä-Karjalan ja Päijät-Hämeen, Keski-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueet. Nämä alueet keskittyvät Länsi- ja Sisä-Suomeen. Matalan äänestysaktiivisuuden alueita puolestaan ovat Pohjois- ja Itä-Suomeen sijoittuvat Etelä-Savo, Lappi, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala ja Kainuu. Nämä alueet ovat keskimäärin harvempaan asuttuja ja koulutus- ja tulotaso niillä on matalampi (Piela 2022; Tilastokeskus 2023).

Ilmastoasenteita tutkittaessa suomalaisten keskuudessa on havaittu, että yleisesti ottaen kaupungeissa ilmastonmuutoksen hillintään suhtaudutaan keskimäärin myönteisemmin kuin maaseudulla ja jako korostuu etenkin pääkaupunkiseudun ja maaseudun välillä (Lehtonen ym. 2020; TNS Kantar 2023). Taustalla voi vaikuttaa eri asuinpaikkojen erilaiset asenne- ja arvomaailmat (Lehtonen ym. 2020). Ilmastoasenteiden heijastuminen ihmisten käyttäytymiseen on kasvava tutkimusaihe, ja myös asenteiden sosiospatiaalisuutta on alettu painottaa (Salmijärvi ym. 2023).

Alueellisuus korostuu ilmastopolitiikassa etenkin ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, sillä eri alueet kohtaavat erilaisia ilmatoriskejä. Riskien realisoituminen voi muovata asukkaiden osallistumishalukkuutta (Lehtonen ym. 2020). Myös kunnan koko voi vaikuttaa siihen millaisia lähtökohtia ilmastotoimien toteuttamiselle on ja millaisia osallistumismahdollisuuksia asukkailla on (Lehtonen ym. 2020). Toisaalta viime vuosikymmeninä yleistyneet sähköiset osallistumismahdollisuudet vähentävät välimatkojen merkitystä (Aichholzer 2016).

Luottamus

Myös kansalaisten luottamus poliittiseen järjestelmään vaikuttaa heidän osallistumiseensa (Bäck ym. 2016). Kansainvälisesti tutkijat ovat olleet huolissaan poliittisen luottamuksen laskusta. Norrisin (2011) mukaan luottamuksen vaihtelussa ei kuitenkaan olisi systemaattisesti laskevaa trendiä, vaan hän selittää luottamuksen heilahtelua aaltoliikkeellä.

OECD:n (2021) arvion mukaan kansalaisten luottamus julkisia instituutioita kohtaan on muiden Pohjoismaiden tavoin edelleen korkeaa Suomessa, mutta siinä on merkittäviä alueellisia ja väestöryhmien välisiä eroja. Luottamuksen on havaittu olevan vahvaa tyypillisesti korkeasti koulutettujen, terveiden, optimistisesti tulevaisuuteen suhtautuvien, aktiivisesti kansalaistoimintaan osallistuvien ja kaupungeissa asuvien keskuudessa (Oikeusministeriö 2022). Oikeastaan OECD (2021) arvioi Suomessa olevan osallistumisen paradoksi: kansalaisten luottamus ja tyytyväisyys demokratiaan on korkealla tasolla, mutta luottamus osallistumismahdollisuuksiin on huomattavasti matalampaa, sillä vain 40 % vastaajista uskoi voivansa vaikuttaa poliittisiin prosesseihin (Oikeusministeriö 2022:19).

Bäckin ym. (2016) mukaan demografisilla tekijöillä olisi vain vähän vaikutusta poliittisen luottamuksen tasoon, mutta nuorten luottamus on vanhempia vähäisempää. Enemmän merkitystä on sillä, kuinka ymmärrettävänä kansalainen kokee politiikan. Ymmärryksen kokemukseen toisaalta vaikuttaa vahvasti koulutustaso samoin kuin sosiaalinen luottamus eli luottamus muihin ihmisiin. Toisaalta on muistettava myös, että epäluottamus kuuluu demokratiaan ja epäluottamus nykyisiä päättäjiä kohtaan voi myös aktivoida kansalaisia osallistumaan (Uslaner 2002).

2.4 Osallistaminen ilmastopolitiikassa

2.4.1 Ilmastopolitiikan ominaispiirteitä osallistamisen näkökulmasta

Ilmastopolitiikkaan liittyy monia ominaispiirteitä, jotka saattavat aiheuttaa haasteita osallistumisen ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Ensinnäkin ilmastopolitiikassa korostuu asiantuntijaperusteisuus (Järvelä ym. 2018). Ilmastomuutoksen torjuminen ja siihen sopeutuminen vaatii monialaista syy-seuraussuhteiden tuntemusta. Kansalaiselle ilmastomuutos ja ilmastopolitiikka voivatkin näyttäytyä monimutkaisina.

Toiseksi ilmastopolitiikalle tyypillistä on päätösten pitkä aikajänne. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät vähitellen ja myös torjunnan hyödyt tulevat esiin viiveellä. Niinpä ilmastomuutoksen torjumiseen ja vaikutuksiin sopeutumiseen tarvitaan pitkäjänteisyyttä, mikä on demokraattisessa päätöksenteossa usein hankalaa (Leino & Setälä 2023). Esimerkiksi tulevien sukupolvien näkökulman huomioimiseen päätöksenteossa liittyy haasteita, mutta tähän on pyritty kehittämään toimintatapoja niin Suomessa kuin maailmalla (Setälä 2022).

Koska ilmastonmuutos on globaali ilmiö, myös sen torjumiseen on pyritty vastaamaan kansainvälisellä yhteistyöllä. Kansainväliset sopimukset ja tavoitteet ohjaavatkin ilmastopolitiikkaa myös muilla aluetasoilla. Osallistuminen ja alueiden kohtaamat erilaiset sopeutumistarpeet ovat korostaneet ilmastopolitiikassa myös paikallisen näkökulman tärkeyttä (Järvelä ym. 2018). Suomen ilmastopolitiikassa kunnilla ja alueilla onkin keskeinen rooli hiilineutraaliustavoitteeseen pyrkiessä (Motiva 2020).

2.4.2 Osallistamisen laillisuusperiaatteet

Yksi suomalaisen lainvalmistelujärjestelmän olennaisista periaatteista on yhteiskunnan sidosryhmien kuuleminen ja kansalaisten esiin tuomien näkökulmien huomioiminen (Keinänen & Kemiläinen 2016). Tällä tavoin pyritään varmistamaan, että lainvalmistelu on avointa, päätökset ennakoitavia ja päätöksenteko hyväksyttävää (Keinänen & Kemiläinen 2016). Sidosryhmien ja kansalaisten kuuleminen on tapahduttava monipuolisilla menetelmin (Oikeusministeriö 2015). Viime vuosikymmeninä esimerkiksi sähköisillä alustoilla on pyritty vahvistamaan kansalaisosallistumista (Oikeusministeriö 2008). Kuulemiset on järjestettävä siten, että myös ne kansalaisryhmät, joiden osallistumismahdollisuudet ovat tavanomaista heikommalla, tulevat huomioituksi (Oikeusministeriö 2010). Perustuslaki määrää, että julkisen vallan on edistettävä yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen (Oikeusministeriö 2022: 7).

Osallistuminen mainitaan myös Suomen ilmastolaissa (423/2022). Osallistuminen tulee esille jo ensimmäisessä pykälässä, jossa määritellään lain tarkoitus. Sen mukaan lain tulee ensinnäkin ”tehostaa ja sovittaa yhteen ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelua ja täytäntöönpanon seuranta” ja toiseksi ”vahvistaa eduskunnan ja yleisön mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa ilmastopolitiikan suunnitteluun”. Pykälän 13 mukaan ilmastopolitiikan suunnitelmien valmistelussa on varattava tilaisuus yleisölle mielipiteenilmaisuun. Lisäksi lausuntoa on

pyydettyä keskeisiltä viranomaisilta, yhteisöiltä, ilmastopaneelilta ja saamelaiselta ilmastoneuvostolta sekä saamelaiskäräjiltä ja kolttien kyläkokoukselta.

Suomen lakien lisäksi kansainväliset sopimukset velvoittavat edistämään kansanvaltaista järjestelmää, paikallisdemokratioita ja kansalaisten kuulemista tietyin tavoin (Oikeusministeriö 2022). Esimerkiksi kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 painottaa monia demokratiaa tukevia seikkoja, kuten rauhaa, hyvää hallintoa ja oikeudenmukaisuutta ja eriarvoisuuden vähentämistä (Transforming our world... 2015). Myös Suomen EU-politiikassa kansalaisten osallistaminen ja hallinnon avoimuuden lisääminen ovat tärkeitä tavoitteita (Oikeusministeriö 2022: 11). Näin pyritään vastaamaan kansalaisten huolenaiheisiin ja parantamaan Euroopan Unionin toimien hyväksyttävyyttä kansalaisten keskuudessa (Oikeusministeriö 2022).

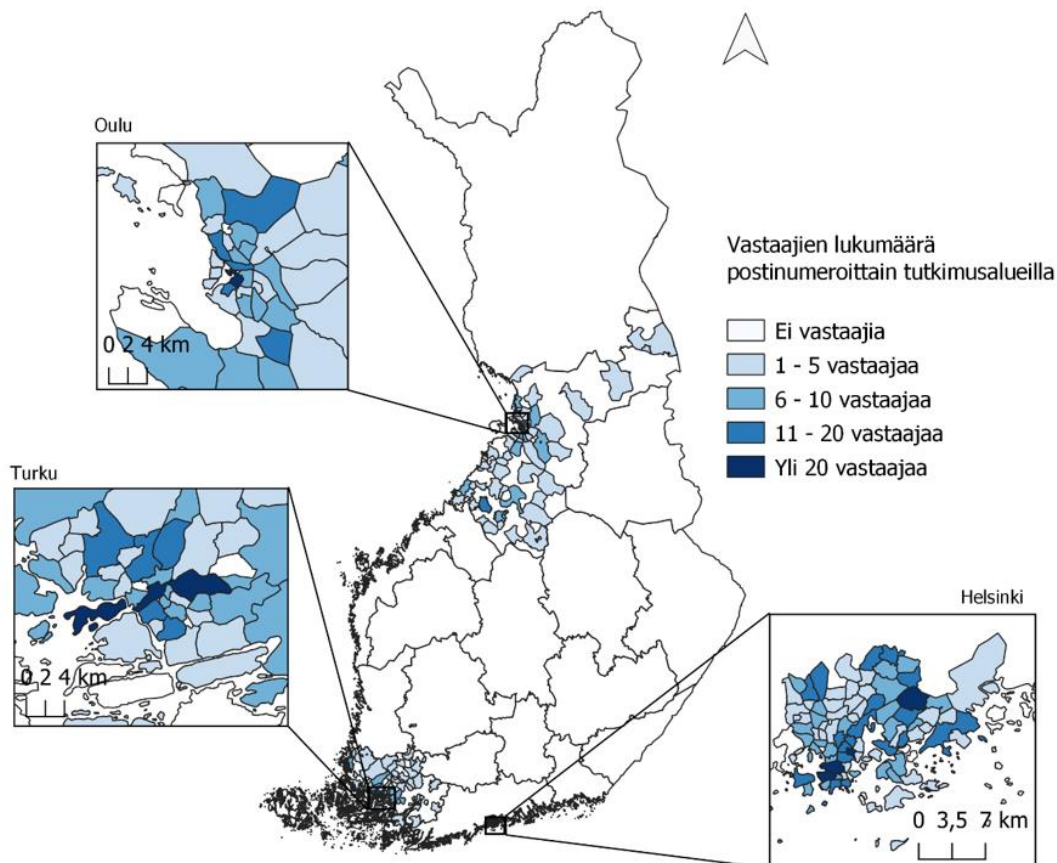
3 Aineisto ja menetelmät

3.1 Aineisto

Aineistoni koostuu kyselyaineistosta, joka on toteutettu osana Suomen ilmastopaneelin Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus -hanketta. Hankkeen kyselyllä pyrittiin selvittämään Suomessa asuvien kokemuksia Suomen ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuudesta alueellisten ja ilmastopolitiikalle haavoittuvuutta lisäävien tekijöiden näkökulmasta. Kyselylomake rakennettiin ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuden kolmijakoa noudattaen ja ilmastonmuutoksen hillintätoimiin keskittyen. Kyselylomake laadittiin yhteistyönä Turun yliopiston ja Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian ja maantieteen alan tutkijoiden kanssa. Osallistuin kyselylomakkeen tekemiseen ja varmistin, että siihen tulee oman tutkimusaiheeni kannalta olennaiset kysymykset. Lomakkeen kehittämiseen saatiin kommentteja muun muassa Ilmastopaneelin jäseniltä ja eri ministeriöiltä. Lisäksi tietomittarin kysymyksiä testattiin pienellä vastaajaryhmällä (n=10) etukäteen.

Kyselyaineisto kerättiin 1.-22.6.2022 välisenä aikana, ja keräyksen suoritti kyselytutkimusyrittäjä Aistila Oy, joka jakoi kyselyä verkkokyselynä vastaajapaneeleilleen. Aineisto kerättiin kymmenen eri vastaajarekisterin kautta. Kyselyn kielinä olivat suomi, ruotsi ja englanti.

Kysely levitettiin kolmelle alueelle Suomessa: Helsinkiin, Varsinais-Suomeen ja Pohjois-Pohjanmaalle (kuva 3). Jos vastaajat olisivat jakautuneet koko Suomen alueelle, pienempimittakaavainen alueellinen tarkastelu ei olisi mahdollistunut. Nämä alueet valikoituvat mukaan sillä perusteella, että ne kattaisivat mahdollisimman erilaisia alueita eteläisestä ja pohjoisemmasta Suomesta suuresta kaupungista maaseutuun. Alueet ovat asukasluvultaan suurin piirtein samankokoisia (taulukko 1). Lisäksi alueet kohtaavat erilaisia ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja sopeutumistarpeita, esimerkiksi etelässä joudutaan varautumaan talvitulviin talvien lämmitessä (Gregow ym. 2021).

Kuva 3. Kartta vastaajien sijoittumisesta tutkimusalueille (mukaillen Vainio ym. 2023). (Pohjakartta: Paavo-tietokanta, Tilastokeskus 2022)

Taulukko 1. Kyselyyn vastaajien osuudet tutkimusalueittain (mukaillen Vainio ym. 2023).

Alue	Väkiluku 31.12.2021 (SVT 2022)	Kyselyyn vastanneet (n=1487)	Suhteellinen vastaajamäärä	% kaikista vastaajista	Alueen pinta-ala (km ²)
Helsinki	658 457	669	1,0 %	45	214
Varsinais-Suomi	483 477	446	0,9 %	30	10 910
Pohjois-Pohjanmaa	415 603	372	0,9 %	25	37 149

Kyselyyn vastasi 1478 vastaajaa. Vastaajilta kerättiin kattavat taustatiedot kuten asuinpaikka (postinumeron tarkkuudella), ikä ja koulutusaste. Vastaajajoukko on edustava sukupuolen, iän ja alueellisuuden suhteen (taulukko 2). Myös vieraskielisiä pyrittiin tavoittamaan, mutta kielen suhteen otoksesta ei saatu edustavaa. Kyselyyn vastanneista hieman yli puolet on naisia (53%). Suurin osa vastaajista (71%) asuu tiheään rakennetulla kaupunkialueella.

Taulukko 2. Vastaajien sosiodemografinen tausta (mukaillen Vainio ym. 2023).

Muuttuja	Luokat / kuvaus	%
Ikä (vuosina)	alle 25	15,5
	26-40	32,1
	41-55	26,2
	56-70	22,2
	71 tai yli	4,0
Sukupuoli (n=1487)	nainen	53,3
	mies	46,2
	muu	0,5
Äidinkieli/äidinkielet*	suomi	97,6
	ruotsi	5,2
	saame	0,1
	venäjä	1,1
	englanti	4,4
	jokin muu kieli	1,7
Asuinaluetyyppi	tiheään rakennettu kaupunkialue	70,6
	esikaupunkialue	12,4
	taajama maaseudulla	12,2
	harvaan asuttu alue	4,8
Koulutusaste	perusaste	7,9
	keskiaste	47,1
	korkea-aste	43,8
	en halua vastata	1,1
Kotitalouden itsearvioitu taloudellinen tilanne	tulee erinomaisesti toimeen	6,9
	tulee melko mukavasti toimeen	29,3
	pärjää, kun tekee ostokset harkiten	31,9
	joutuu ajoittain tinkimään ostoksista	16,1
	joutuu tinkimään lähes kaikesta	13,8
	en halua vastata	2,0

* vastaajalla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi äidinkieli. Äidinkielelle on useampia määritelmiä ja henkilö voi katsoa, että hänellä on useampi äidinkieli (Kotimaisten kielten keskus 2019).

Kyselyssä on kysymyksiä kaikkiin oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksiin liittyen, mutta keskityn niistä menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen liittyviin kysymyksiin (liite 1).

Kysymykset koskevat lähinnä valtakunnallista ilmastopolitiikkaa Suomessa, mutta vastaajilta

on kysytty myös joitakin kuntatason politiikkaan kohdistuvia kysymyksiä. Vastaajia on pyydetty vastaamaan väitteisiin, jotka liittyvät esimerkiksi koettuihin osallistumismahdollisuuksiin ja osallistumisen vaikuttavuuteen sekä kysymyksiin osallistumistavoista. Vastaajien tietämystä ilmastopolitiikasta ja ilmastonmuutoksesta kartoitettiin kyselyssä tietomittarilla eli kahdeksalla monivalintakysymyksellä (liite 1).

3.2 Analyysimenetelmät

3.2.1 Tilastoanalyysit

Analysoin kvantitatiivisen aineiston SPSS 27 -ohjelmalla. Osa taustamuuttujista oli ryhmitelty aineistonkeruun jälkeen uudelleen analyyseja varten. Koulutus-muuttuja oli koodattu kolmiluokkaiseksi (perusaste, keskiaste ja korkea-aste) ja ikä-muuttuja koodattu viiteen luokkaan. Myös tietomittari eli vastaajien ilmastopolitiikan tietämystä mittaava muuttuja oli luokiteltu uudelleen kolmeen luokkaan (liite 2). Ensimmäiseksi analysoin aineistoa kuvailevin menetelmin, kuten suorilla jakaumilla. Sen jälkeen tarkastelin aineistoa epäparametrisilla testeillä sekä ristiintaulukoinnilla ja khiin neliö -testillä.

Tilastoanalyyseissa tarkastellaan etenkin tilastollista merkitsevyyssarvoa (p). Mikäli p -arvo on testin mukaan pienempi kuin 0,05 voidaan sanoa, että tutkittavien ryhmien välillä tilastollisesti merkitsevä ero ja nollahypoteesi voidaan hylätä (Mattila 2023a). Ilmaisen p -arvot SPSS-ohjelman antamalla kolmen desimaalin tarkkuudella. Kun p -arvo on häviävän pieni, esittää SPSS sen muodossa $p=0,000$.

Järjestysasteikollisten muuttujien analysointiin käytin epäparametrisiä testejä. Edellytyksenä testille on, että ryhmät ovat toisistaan riippumattomia ja vähintään järjestysasteikollisia (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020). Useamman ryhmän vertaamiseen käytin Kruskal-Wallis -testiä, joka on varianssianalyysin (Analysis of Variance – ANOVA) epäparametrinen vastine. Kruskal-Wallis testin perustuu järjestyslukuun eli se vertailee keskimääräisiä järjestyslukuja ja niiden perusteella jakaumien muotoa (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020: 162). Testi kertoo vain siitä, onko luokitellun ryhmän sisällä tilastollisesti merkitseviä eroja, mutta se ei suorita parittaista vertailua (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020: 164). U-testien tuottamille p -arvoille on lopuksi tehtävä ns. bonferroni-korjaus, jossa kaikki p -arvot kerrotaan vertailujen lukumäärällä (Nummenmaa 2011:207).

Tutkin ristiintaulukoinnilla ja khiin neliö -testillä ilmastopolitiikkaan osallistumattomia eri luokissa. Ristiintaulukoinnilla on mahdollista selvittää, onko selittävien ja selitettävien muuttujien välillä yhteyttä (Mattila 2023b). Se on tarkoitettu kategoristen muuttujien, kuten sukupuoli-, ikä- tai tuloluokkamuuuttujien, tarkasteluun. Ristiintaulukointi on usein käytetty ja yksinkertainen menetelmä, jota on näiden syiden vuoksi myös aliarvostettu (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020). Yksinkertaisuutensa vuoksi se on kuitenkin selkeä, tehokas ja moneen tutkimusongelmaan sopiva analyysimenetelmä, jolla voidaan helposti havainnoida muuttujien välisen suhteen luonnetta ja mahdollista jatkoanalyysin tarvetta (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020: 165–166).

Ristiintaulukoinnin tilastollista merkitsevyyttä voidaan testata Khiin neliö -testillä, joka perustuu havaittujen ja odotettujen frekvenssien vertaamiseen. Jos erot ovat tarpeeksi suuria, voidaan olettaa, etteivät erot johdu todennäköisesti pelkästään sattumasta vaan ne ovat yleistettävissä perusjoukkoon (Mattila 2023b). Tulokset kertovat kuitenkin vain mahdollisesta riippuvuussuhteesta, eikä sen perusteella tule tehdä syy-seurauspäätelmiä (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020: 166).

3.2.2 Laadullinen sisällönanalyysi

Tutkin ilmastopolitiikkaan osallistumattomuuteen liittyvän kysymyksen avovastauksia teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jolla pyritään saamaan tutkittavasta aineistosta selkeä ja tiivis kuva menettämättä sen tarjoamaa informaatioarvoa (Vuori 2023). Yleisimmin sisällönanalyysi koostuu aineiston rajaamisesta, kiinnostavien asioiden merkitsemisestä eli koodaamisesta, aineiston teemoittelusta ja yhteenvedon tekemisestä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Myös tässä tutkimuksessa seurasin näitä vaiheita.

Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria toimii analyysin tukena, mutta se ei ole analyysin ainoa perusta (Tuomi & Sarajärvi 2018: 109). Analyysiyksiköt valitaan aineistoista, mutta aikaisemman tiedon avustamana. Analyysistä on siis tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta tarkoituksena ei ole testata aikaisempaa teoriaa.

Tein laadullinen sisällönanalyysin QSR NVivo 12 -ohjelmalla. Teemoittelin kysymyksen ”Jos vastasit `en ole osallistunut millään tavalla`, niin voit kertoa lyhyesti, miksi et ole

osallistunut? " vastaukset tarkoitukseni selvittää, millaisia esteitä ilmastopolitiikkaan osallistumiselle on vastaajien kokemuksen mukaan. Osallistumattomista (n=584) suurin osa (70 %) vastasi tähän vapaaehtoiseen avokysymykseen ja avasi syitä olla osallistumatta. Vastauksia kertyi siis 405. Monet vastaajat listasivat useita syitä osallistumattomuudelleen ja koodasin heidän vastauksensa useampaan luokkaan. Koodausluokat on esitetty taulukossa 3.

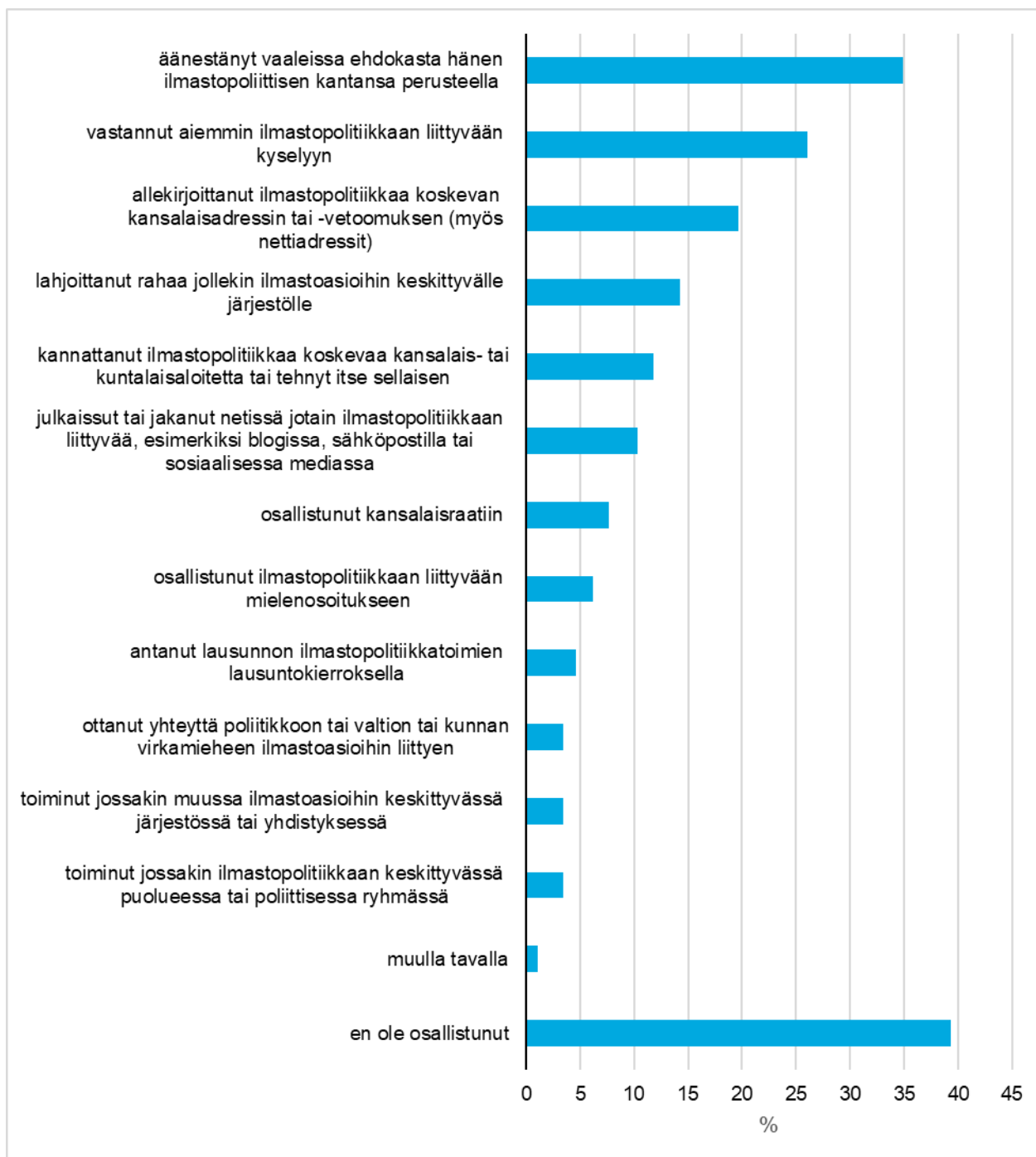
Taulukko 3. Laadullisen analyysin koodausluokat.

En osaa sanoa tai en tiedä	Tähän luokkaan koodasin vastaukset kuten "en tiedä" sekä merkityksettömät kirjainjonot
Ajan puute	Tähän koodasin vastaukset kuten "en ole ehtinyt"
Kiinnostuksen puute	Tähän koodasin vastaukset, kuten "aihe ei kiinnosta riittävän paljon" tai "politiikka ei ylipäätään kiinnosta"
Luottamuksen puute	Tähän koodasin vastaukset, joissa ilmaistiin epäluottamus ja tyytymättömyys poliitikkoja, poliittista järjestelmää tai yhteiskunnallista keskustelua kohtaan
Hyvinvointiresurssien puute	Tähän koodasin vastaukset kuten "en ole jaksanut" tai "ei ole energiaa"
Tiedon puute	Tähän luokkaan koodasin vastaukset, joissa vastaaja koki tietävänsä liian vähän ilmastonmuutoksesta tai ilmastopolitiikasta osallistuakseen sekä vastaukset, joissa ilmaistiin tietämättömyys olemassa olevista osallistumismahdollisuuksista.
Ei ole sopivaa tapaa osallistua tai nykyiset osallistuminen tavat koetaan hankaliksi	Tähän koodasin vastaukset kuten "sopivia kanavia ei ole löytynyt" tai "osallistuminen on liian vaikeaa"
Kokemus siitä, ettei osallistumisella ei vaikutusta	Tähän koodasin vastaukset kuten "en koe voivani vaikuttaa" tai "mielipiteelläni ei ole väliä". Lisäksi tähän luokkaan koodasin vastaukset, joissa osallistumattomuutta perusteltiin sillä, ettei Suomella ole merkitystä globaalissa mittakaavassa
Osallistumista ei koeta tarpeelliseksi	Tähän luokkaan koodasin vastaukset kuten "en kokenut aiheelliseksi". Tähän luokkaan koodattiin myös vastaukset, joissa ilmaistiin, että kansalaisosallistumista ei tarvita ollenkaan, vaan päättäminen voidaan jättää esimerkiksi asiantuntijoille. Lisäksi tähän luokkaan koodasin vastaukset, joissa oma osallistuminen koettiin tarpeettomaksi, sillä muut osallistuvat vastaajan puolesta.
Tekee muita ilmastotekoja	Tähän koodasin vastaukset, joissa vastaajat kertoivat, etteivät ole osallistuneet ilmastopolitiikkaan, mutta kertovat tekevänsä muita ilmastotekoja arjessaan.
Ilmastonmuutokseen ja/tai ilmastotoimiin suurella varauksella suhtautuvat	Tähän koodasin vastaukset, joissa kyseenalaistettiin ilmastonmuutoksen johtuvan ihmisten toimista sekä vastaukset, joissa ilmastotoimien koetaan olevan "vouhotusta" ja vain haittaavan ihmisten elämää.
Epäselvät	Tähän koodasin vastaukset, jotka eivät liittyneet kysymykseen.

4 Tulokset

4.1 Osallistumistapojen suosio

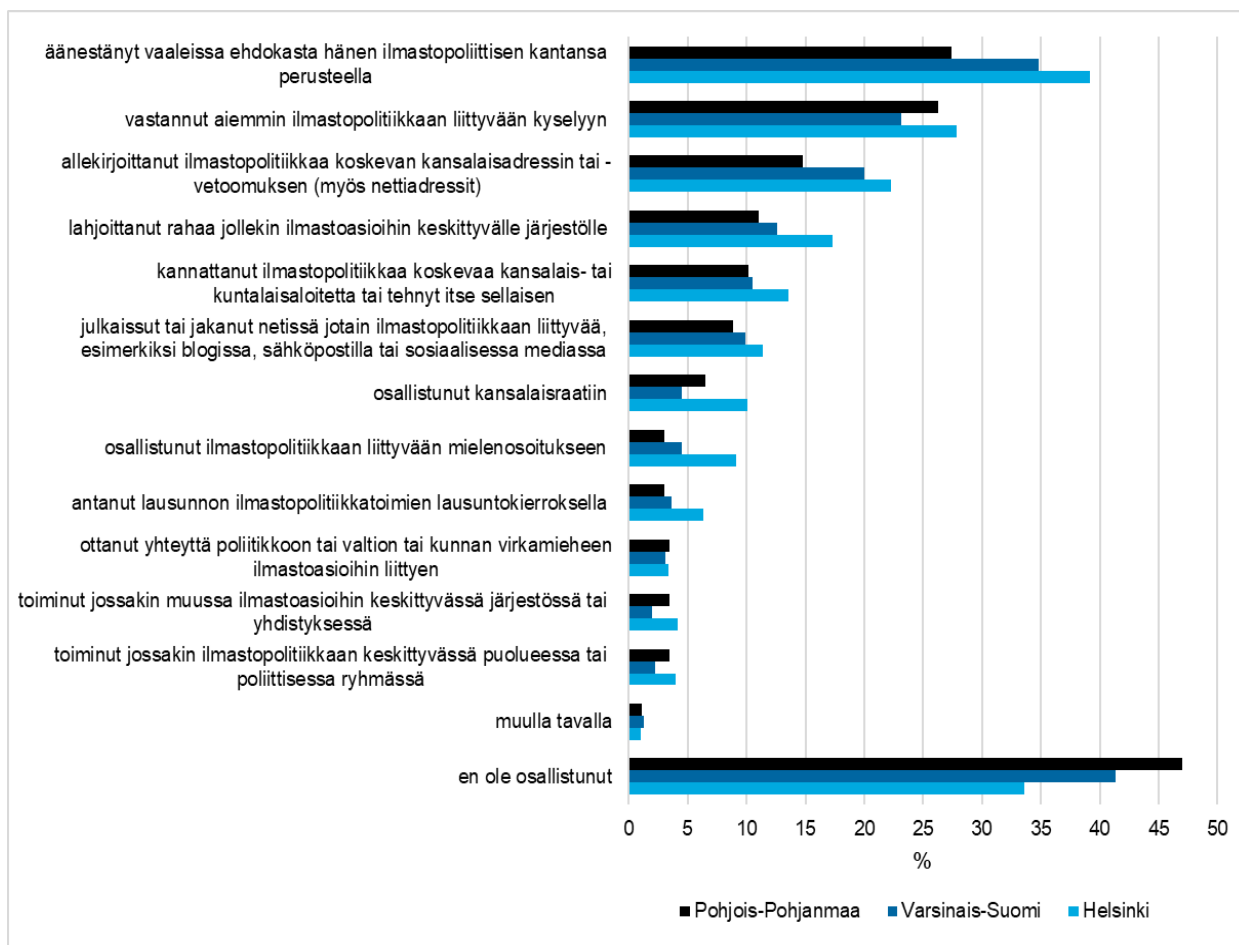
Vastaajilta kysyttiin millä tavoin he ovat osallistuneet ilmastopoliittikkaan. Ilmastopoliittikkaan osallistumisen keinoista suosituin oli äänestäminen vaaleissa ehdokkaan ilmastopoliittisen kannan perusteella; noin 35 % kertoi tehneensä näin (kuva 4). Seuraavaksi suosituimpia osallistumisen muotoja olivat ilmastopoliittikkaan liittyvään kyselyyn vastaaminen (26 %) ja ilmastopoliittikkaa koskevan kansalaisadressin tai -vetoomuksen allekirjoittaminen (20 %). Vastaajista 14 % oli lahjoittanut rahaa jollekin ilmastoasioihin keskittyvälle järjestölle, 12 % oli kannattanut ilmastopoliittikkaa koskevaa kansalais- tai kuntalaisaloitetta tai tehnyt itse sellaisen ja 10 % oli julkaissut tai jakanut netissä jotain ilmastopoliittikkaan liittyvää. Vastaajista 8 % kertoi osallistuneensa kansalaisraatiin ja 6 % mielenosoituksiin. Kullakin seuraavalla keinolla oli osallistunut 3 % vastaajista: toimiminen ilmastopoliittikkaan keskittyvässä puolueessa tai poliittisessa ryhmässä, toimiminen ilmastoasioihin keskittyvässä järjestössä tai yhdistyksessä sekä yhteyden ottaminen poliittikkoon tai valtion tai kunnan virkamieheen ilmastoasioihin liittyen. Ilmastopoliittikkaan osallistuneista (n=903) suuri osa (41 %) oli osallistunut ilmastopoliittikkaan vain yhdellä tavalla (liite 4).

Kuva 4. Vastaaajien eri tavat osallistua ilmastopoliitikkaan (%).

Tutkimusalueiden välillä on eroja osallistumistapojen suosiossa (kuva 5). Lähes kaikkien osallistumistapojen suhteen osallistuminen on aktiivisinta Helsingissä. Osallistumistavoissa on tilastollisesti merkitseviä eroja äänestämisen ($p=0,001$), mielenosoituksiin osallistumisen ($p=0,001$), kansalaisraatiin osallistumisen ($p=0,001$), ilmastojärjestöille lahjoittamisen ($p=0,009$) ja kansalaisadressien tai -vetoimusten allekirjoittamisen ($p=0,014$) suhteen (liite 4).

Myös osallistumattomissa eri tutkimusalueiden välillä on tilastollisesti merkitsevä ero ($p=0,001$), jota käsittelemme vielä tarkemmin luvussa 4.3.

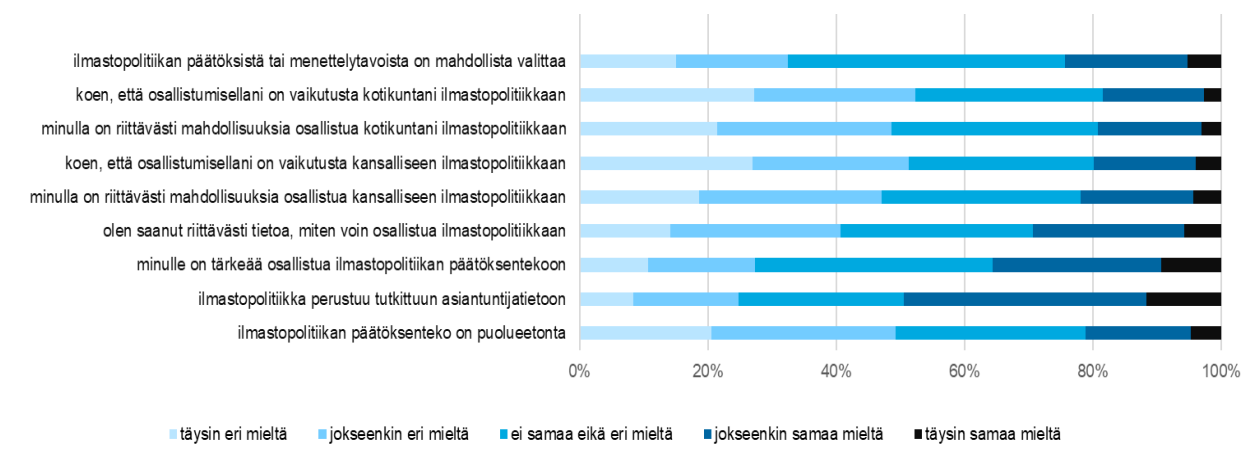
Kuva 5. Vastaajien osallistumisaktiivisuus eri osallistumistavoilla tutkimusalueittain.

4.2 Vastaajien kokemuksia tiedonsaannista, osallistumismahdollisuuksien riittävydestä ja osallistumisen vaikuttavuudesta

4.2.1 Yleisesti

Vastaajien kokemuksia ilmastopoliittikan päätöksentekoon ja osallistumiseen liittyen selvitettiin yhdeksän ilmastopoliittikan suhteen positiivisen väittämän avulla (kuva 6). Kaiken kaikkiaan menettelytapojen oikeudenmukaisuuden kokemukset jakautuivat voimakkaasti ja alle puolet vastaajista oli useimpien väittämien kanssa edes jokseenkin samaa mieltä. Noin puolet vastaajista koki, ettei heidän osallistumisellaan ole vaikutusta ja ettei heillä ole riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen tai oman kotikunnan ilmastopoliittikkaan.

Noin 40 % vastaajista koki, etteivät he ole saaneet riittävästi tietoa ilmastopolitiikkaan osallistumisesta.

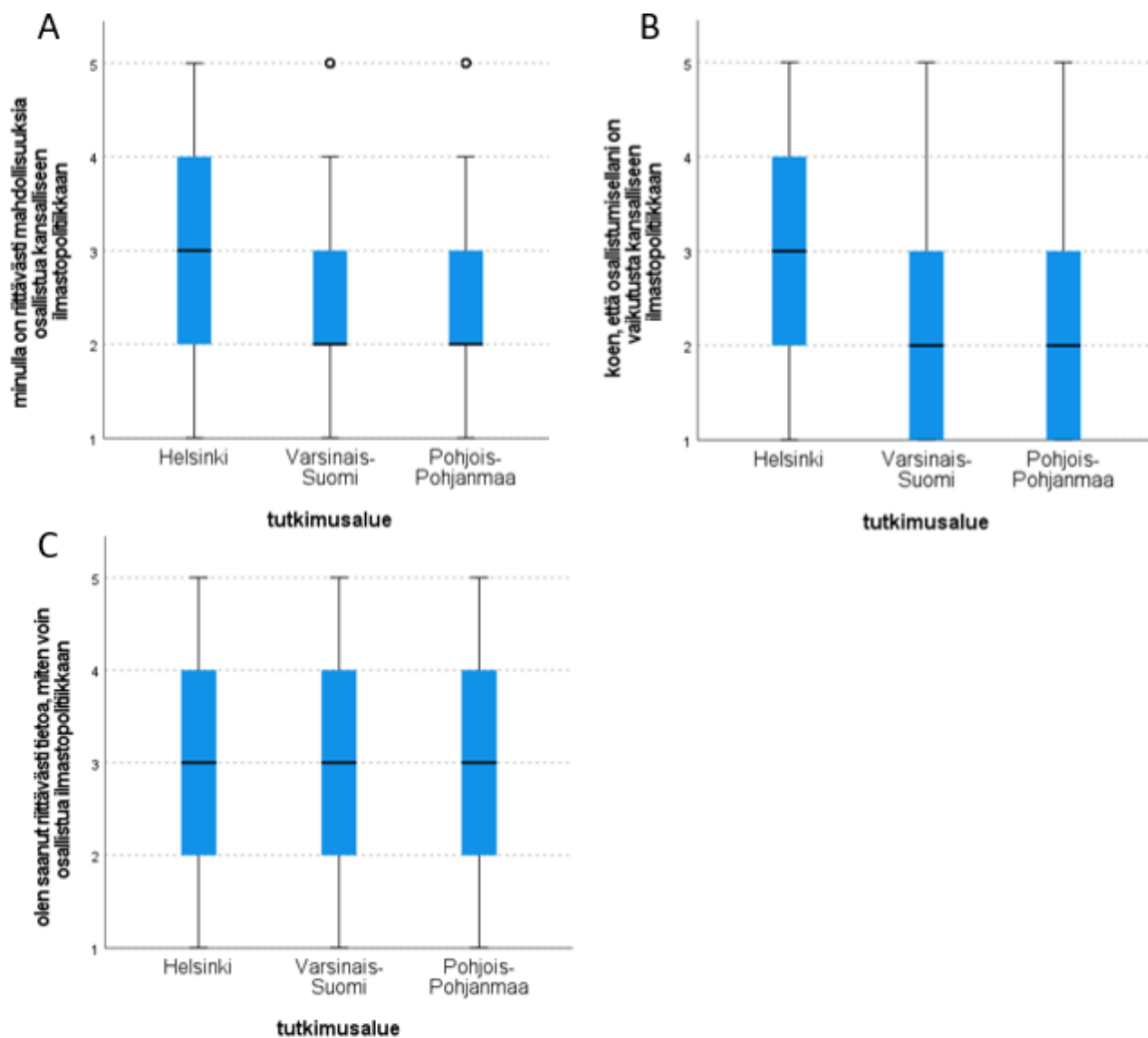

Kuva 6. Vastausten jakaumat (%) kysymyksissä, jotka koskivat ilmastopolitiikan päätöksenteon ja osallistumisen koettua oikeudenmukaisuutta.

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin eri ryhmien suhtautumista väitteisiin ”koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan”, ”minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan” ja ”olen saanut riittävästi tietoa, miten osallistua ilmastopolitiikkaan” sillä ne ovat erityisen keskeisiä osallistumisen näkökulmasta.

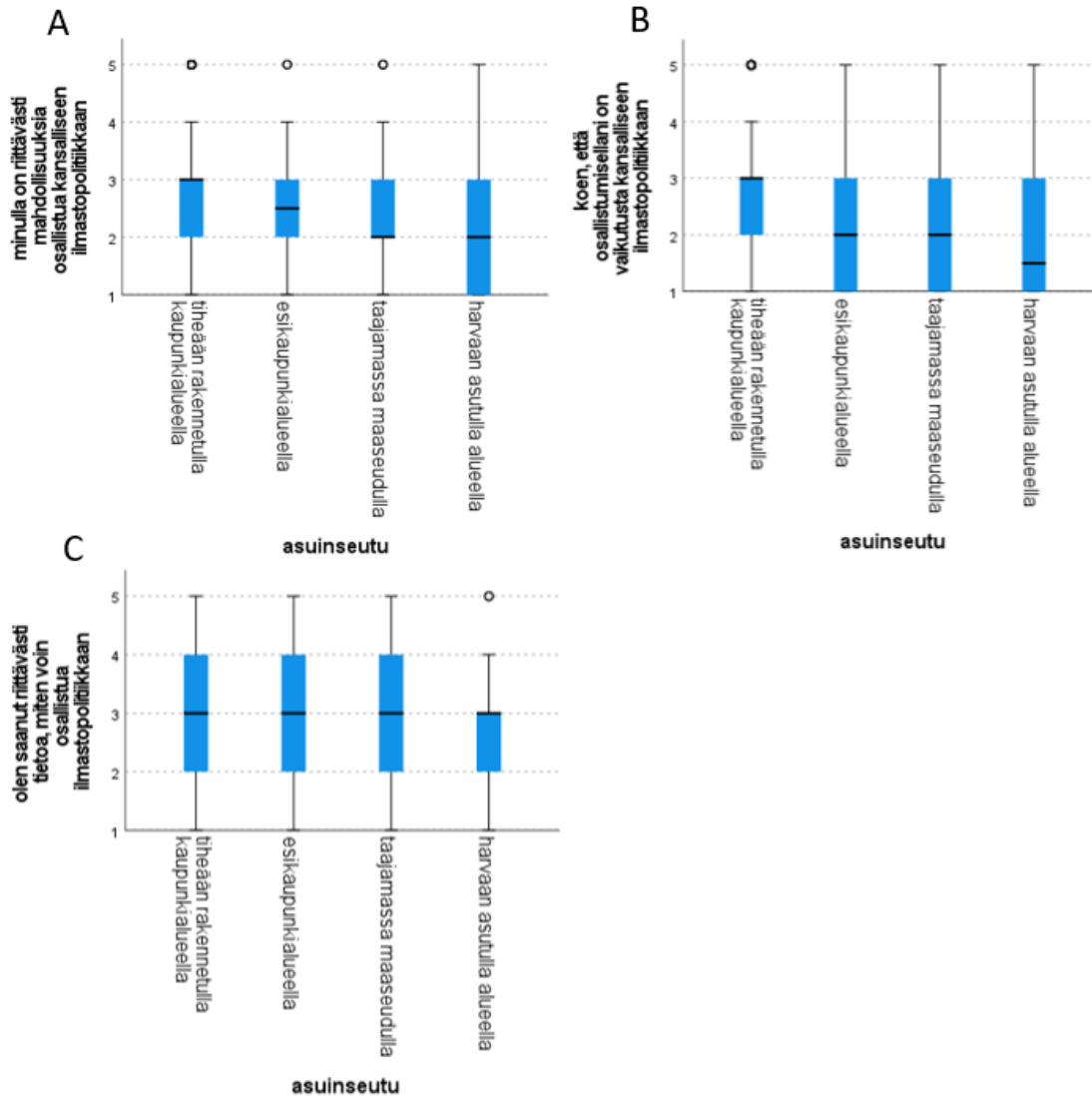
4.2.2 Tutkimusalueittain ja asuinseututyypeittäin

Koetun tiedonsaannin ja osallistumismahdollisuuksien osalta havaittiin alueellisia eroja tutkimusalueiden välillä (kuva 7). Suurempi osa helsinkiläisistä kuin muilla tutkimusalueilla asuvista koki itsellään olevan riittävästi mahdollisuuksia osallistua ilmastopolitiikkaan, saavansa tarpeeksi tietoa osallistumismahdollisuuksista ja osallistumisella olevan vaikutusta (liite 5). Helsinki erosi tilastollisesti merkitsevästi muista tutkimusalueista, mutta Varsinais-Suomen ja Pohjois-Pohjanmaan välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa näissä kysymyksissä (liite 5).

Kuva 7. Osallistumismahdollisuuksien koettu riittävyys (A), osallistumisen koettu vaikuttavuus (B) ja koettu riittävä tiedonsaanti osallistumismahdollisuuksista (C) tutkimusalueittain, Kruskal-Wallis-testi. Kuvio esittää muuttujan jakauman ja sininen laatikko sisältää puolet havainnoista. Sen poikki kulkeva viiva osoittaa mediaanin. Janat kuvaavat ääriarvoja tai sellaisia arvoja, joiden ulkopuolelle jää 4 prosenttia havainnoista, jolloin ääriarvo kuvataan erillisinä pisteinä.

Asuinseututyypeittäin tarkasteltuna koetussa tiedonsaannissa ei havaittu tilastollisesti merkitseviä alueellisia eroja ($p=0,05$). Sen sijaan osallistumismahdollisuuksien riittävyyden ja osallistumisen vaikuttavuuden suhteen havaittiin tilastollisesti merkitseviä eroja harvaan asutun alueen ja muiden alueiden välillä (kuva 8, liite 5). Harvaan asutulla alueella asuvat kokivat osallistumismahdollisuutensa vähäisemmiksi kuin tiheään rakennetulla kaupunkialueella asuvat ($p=0,010$) ja osallistumisen vaikuttavuuden heikommaksi kuin muilla alueilla asuvat: tiheään rakennetulla kaupunkialueella ($p=0,000$), esikaupunkialueella ($p=0,016$) tai taajamassa maaseudulla asuvat ($p=0,045$) (liite 5).

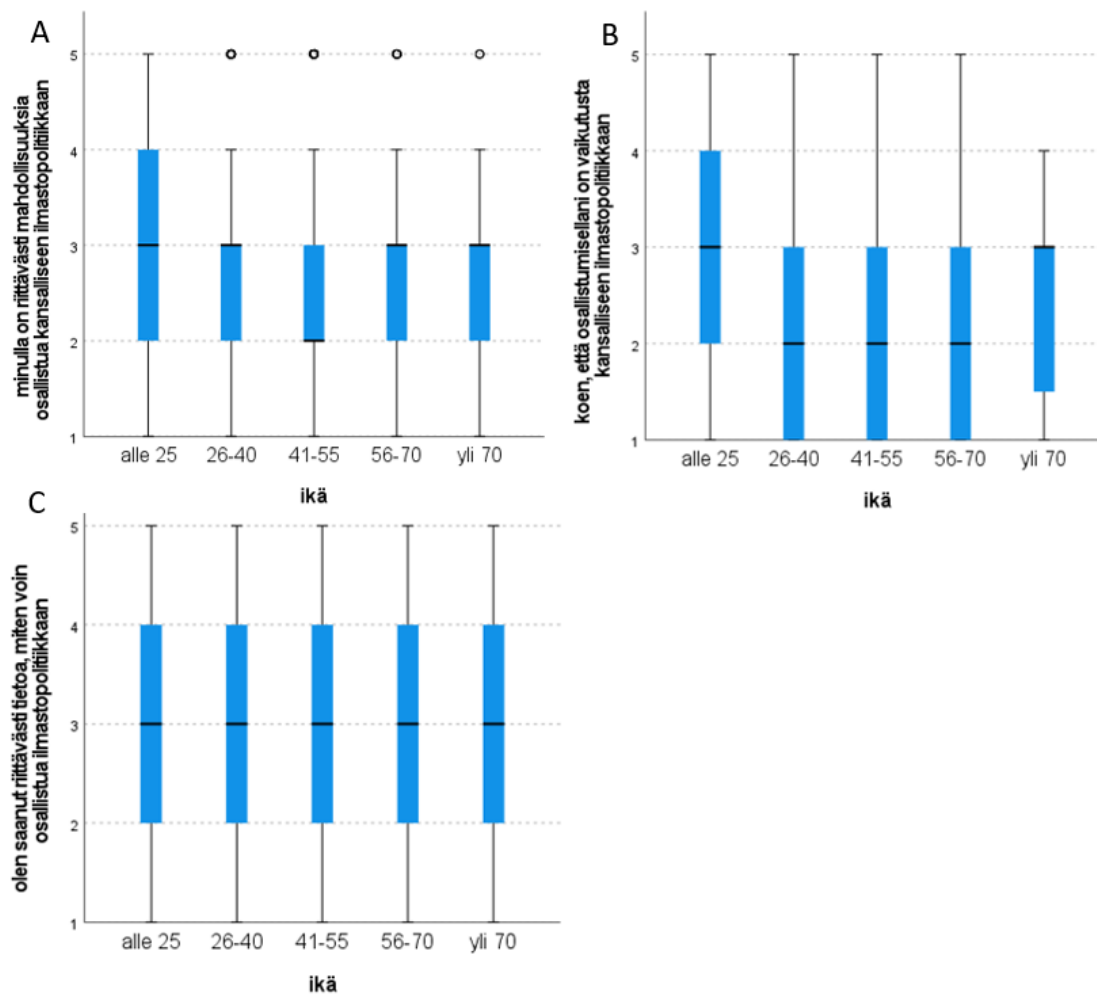

Kuva 8. Osallistumismahdollisuuksien koettu riittävyys (A), osallistumisen koettu vaikuttavuus (B) ja koettu riittävä tiedonsaanti osallistumismahdollisuuksista (C) asuinseututyypeittäin, Kruskal-Wallis-testi.

Kuvio esittää muuttujan jakauman ja sininen laatikko sisältää puolet havainnoista. Sen poikki kulkeva viiva osoittaa mediaanin. Janat kuvaavat ääriarvoja tai sellaisia arvoja, joiden ulkopuolelle jää 4 prosenttia havainnoista, jolloin ääriarvo kuvataan erillisinä pisteinä.

4.2.3 Ikäluokittain

Kysyttäessä mahdollisuuksista osallistua valtakunnalliseen ilmastopolitiikkaan ja osallistumisen vaikuttavuudesta 25-vuotiaat ja nuoremmat kokivat mahdollisuutensa ja vaikuttavuutensa paremmiksi kuin mikään muu ikäryhmä paitsi 71-vuotiaat ja tätä vanhemmat (kuva 9, liite 5). Tiedonsaannin kokemuksessa ainoa merkitsevä ero havaittiin alle 25-vuotiaiden ja 26–40-vuotiaiden välillä ($p=0,002$), kun nuoremmat kokivat tietoa olevan paremmin saatavilla (kuva 9).

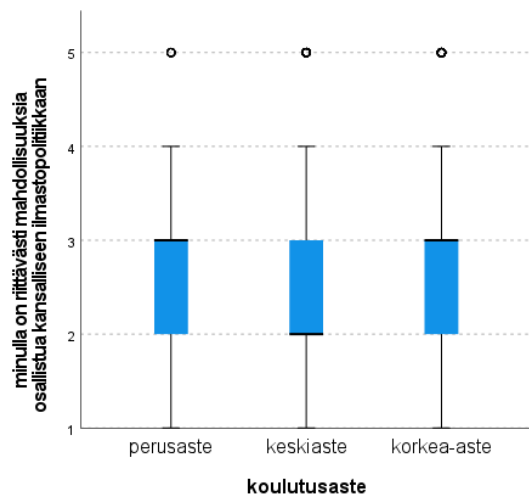

Kuva 9. Osallistumismahdollisuuksien riittävyys (A), osallistumisen koettu vaikuttavuus (B) ja riittävä tiedonsaanti osallistumismahdollisuuksista (C) ikäluokittain. Kruskal-Wallis-testi.

Kuvio esittää muuttujan jakauman ja sininen laatikko sisältää puolet havainnoista. Sen poikki kulkeva viiva osoittaa mediaanin. Janat kuvaavat ääriarvoja tai sellaisia arvoja, joiden ulkopuolelle jää 4 % havainnoista, jolloin ääriarvo kuvataan erillisinä pisteinä.

4.2.4 Koulutusasteittain

Tarkastelin samoja kysymyksiä myös vastaajien koulutusasteen suhteen. Tilastollisesti merkitseviä eroja oli osallistumismahdollisuuksien riittävydessä: keskiasteen koulutuksen saaneet pitivät mahdollisuuksiaan osallistua ilmastopoliittikkaan huonompina kuin korkeakoulutetut vastaajat ($p=0,005$) (kuva 10). Sen sijaan koulutusasteiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa oman osallistumisen vaikuttavuuden kokemuksessa tai riittävässä tiedonsaannissa (liite 5).

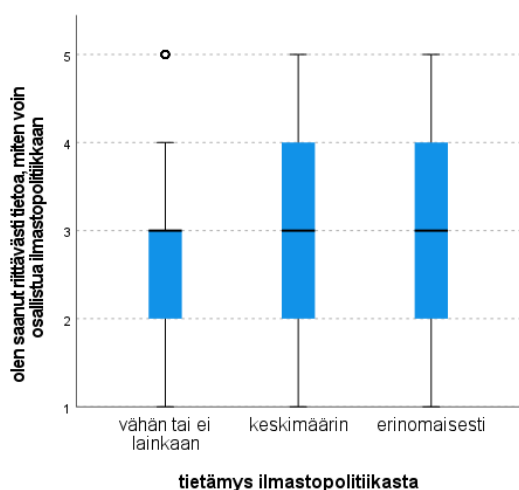

Kuva 10. Ilmastopoliittikkaan osallistumismahdollisuuksien koettu riittävyys koulutusasteittain, Kruskal-Wallis-testi.

Kuvio esittää muuttujan jakauman ja sininen laatikko sisältää puolet havainnoista. Sen poikkikulkeva viiva osoittaa mediaanin. Janat kuvaavat ääriarvoja tai sellaisia arvoja, joiden ulkopuolelle jää 4 prosenttia havainnoista, jolloin ääriarvo kuvataan erillisinä pisteinä.

4.2.5 Tietämyksen suhteen

Ilmastopoliittikkaan liittyvän tietämyksen suhteen tilastollisesti merkitseviä eroja havaittiin vain tiedonsaannin suhteen ($p=0,001$). Kyselyn tietomittarin mukaan vähän tai ei lainkaan ilmastonmuutoksesta tietävät kokevat useammin, etteivät ole saaneet riittävästi tietoa osallistumismahdollisuuksista, mutta keskimäärin ja erinomaisesti tietäneiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa ($p=0,101$) (kuva 11, liite 5).

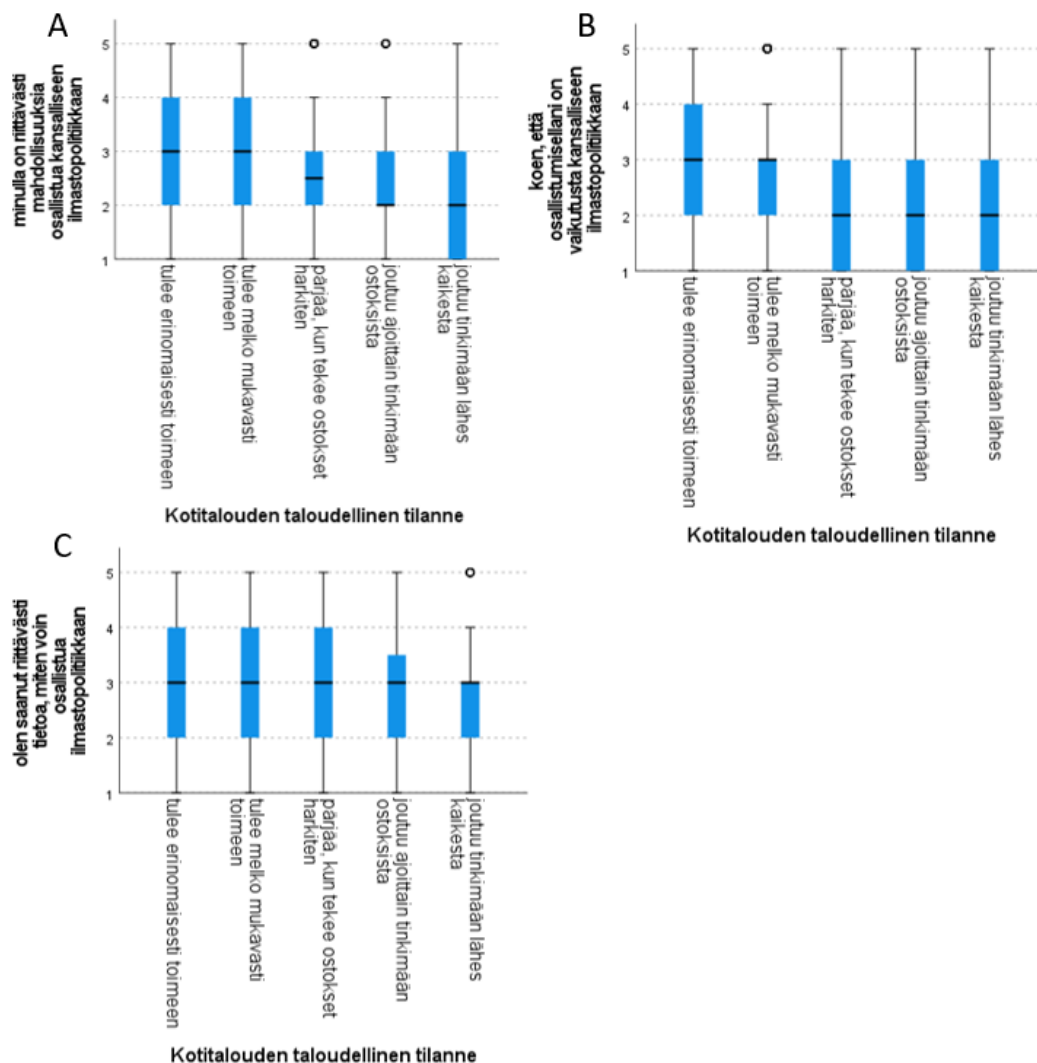

Kuva 11. Riittävä tiedonsaanti osallistumismahdollisuuksista ilmastonmuutokseen ja ilmastopoliittikkaan liittyvän tietämyksen mukaan, Kruskal-Wallis-testi.

Kuvio esittää muuttujan jakauman ja sininen laatikko sisältää puolet havainnoista. Sen poikki kulkeva viiva osoittaa mediaanin. Janat kuvaavat ääriarvoja tai sellaisia arvoja, joiden ulkopuolelle jää 4 % havainnoista, jolloin ääriarvo kuvataan erillisinä pisteinä.

4.2.6 Itsearvioidun taloudellisen tilanteen suhteen

Tiedonsaannissa on tilastollisesti merkitseviä eroja kotitalouksien koetun toimeentulon suhteen ($p=0,000$). Heikoiten toimeen tulevat eli luokka ”joutuu tinkimään lähes kaikesta” kokevat saaneensa vähemmän tietoa kuin parhaiten toimeen tulevat eli luokat ”tulee melko mukavasti toimeen” ($p=0,000$) ja ”tulee erinomaisesti toimeen” ($p=0,001$) (kuva 12, liite 5). Toimeentuloluokkien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja myös osallistumismahdollisuuksien riittävyden ($p=0,000$) ja osallistumisen vaikuttavuuden kokemuksessa ($p=0,000$). Heikommin toimeentulevat kokevat heillä olevan vähemmän mahdollisuuksia osallistua ilmastopolitiikkaan kuin paremmin toimeentulevat. Paremmin toimeentulevat kokevat osallistumisellaan olevan enemmän vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan (liite 5).

Kuva 12. Osallistumismahdollisuuksien riittävyys (A), osallistumisen koettu vaikuttavuus (B) ja riittävä tiedonsaanti osallistumismahdollisuuksista (C) itse arvioidun taloudellisen tilanteen suhteen, Kruskal-Wallis-testi.

Kuvio esittää muuttujan jakauman ja sininen laatikko sisältää puolet havainnoista. Sen poikki kulkeva viiva osoittaa mediaanin. Janat kuvaavat ääriarvoja tai sellaisia arvoja, joiden ulkopuolelle jää 4 % havainnoista, jolloin ääriarvo kuvataan erillisinä pisteinä.

4.3 Ilmastopoliittikkaan osallistumattomat

4.3.1 Osallistumattomien vertailu

Lähes 40 % vastaajista ilmoitti, etteivät he ole osallistuneet ilmastopoliittikkaan millään tavalla. Tarkastelin lähemmin osallistumattomia selvittääkseni, millaisten väestöryhmien ääni jää ilmastopoliittisessa päätöksenteossa herkemmin kuulumattomiin. Selvitin ilmastopoliittikkaan osallistumattomien jakautumista tutkimusalueittain sekä eri sosioekonomisia tekijöitä vasten ristiintaulukoinnilla ja Khiin neliö -testillä (taulukko 4).

Taulukko 4. Ilmastopoliittikkaan osallistumattomat ryhmittäin.

Sukupuoleksi kyselyssä on voinut vastata myös vaihtoehdon ”muu” tai ”en halua vastata”, mutta näiden ryhmien osuudet olivat liian pieniä vertailua varten, joten siksi vertailu on tehty vain naisten ja miesten välillä. Tähdet ilmaisevat todennäköisyyttä, joilla eroavaisuudet ovat Khiin neliötestin mukaan tilastollisesti merkitseviä. Tilastollinen merkitsevyys *** <0.001; ** p<0.01; ja * p<0.05.

n	% ei ole osallistunut
Ikä (1487)	***
alle 25 (231)	31,6
26–40 (477)	36,1
41–55 (390)	38,7
56–70 (330)	49,7
70 tai yli (59)	40,7
Sukupuoli (1479)	
Nainen (792)	38,6
Mies (687)	40,2
Koulutus (1470)	***
perusaste (117)	58,1
keskiaste (701)	42,9
korkea-aste (652)	31,4
Tutkimusalue (1487)	***
Helsinki (669)	33,6
Varsinais-Suomi (446)	41,3
Pohjois-Pohjanmaa (372)	47,0
Asuinaluetyyppi (1487)	***
tiheään rakennettu kaupunkialue (1050)	35,5
esikaupunkialue (184)	47,8
taajama maaseudulla (181)	44,8
harvaan asuttu alue (72)	58,3
Kotitalouden itsearvioitu taloudellinen tilanne (1457)	**
tulee erinomaisesti toimeen (102)	29,4
tulee melko mukavasti toimeen (436)	36,5
pärjää, kun tekee ostokset harkiten (474)	39,2
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista (240)	43,3
joutuu tinkimään lähes kaikesta (205)	47,8
Tietämys (1487)	***
vähän tai ei lainkaan (709)	47,4

keskimäärin (705)	33,3
erinomaisesti (73)	17,8

Ilmastopolitiikkaan osallistumattomissa ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa naisten ja miesten välillä (taulukko 4). Sen sijaan muissa tarkastelluissa ryhmissä oli tilastollisesti merkitseviä eroja osallistumisen suhteen (taulukko 4, liite 6). Ilmastopolitiikkaan osallistuvat vähemmän vain perusasteen koulutuksen saaneet, harvaan asutulla alueella asuvat ja taloudellisesti heikommin pärjäävät. Ikäryhmistä 56–70-vuotiaat osallistuvat vähiten. Pohjoispohjalaisista vastaajista 47 prosenttia ei ollut osallistunut ilmastopolitiikkaan millään tavalla, kun taas varsinaissuomalaisista vastaava luku oli 41 prosenttia ja helsinkiläisistä 34 prosenttia. Ilmastopolitiikasta vähän tietävät jättivät todennäköisemmin osallistumatta kuin ilmastopolitiikkaa tuntevat: kyselyn tietomittarin mukaan vähän tai ei lainkaan ilmastopolitiikasta tietävistä 47 prosenttia ei ollut osallistunut ilmastopolitiikkaan ja erinomaisesti ilmastopolitiikkaa tuntevista vain 18 prosenttia ei ollut osallistunut.

4.3.2 Osallistumattomuuteen vaikuttaneet syyt

Vastaajista 39 % ei ollut osallistunut ilmastopolitiikkaan millään tavalla. Ilmastopolitiikkaan osallistumattomat saivat tilaisuuden perustella osallistumattomuuttaan, ja vastausten perusteella osallistumattomuudelle oli erilaisia syitä. Kiinnostuksen puutteen ilmaisi 26 % ilmastopolitiikkaan osallistumattomista. He kuvailivat sitä, että ilmastoasiat ole heidän tärkeysjärjestyksessään korkeimpana. Lisäksi osa vastaajista mainitsi, ettei politiikka ylipäätään kiinnosta eivätkä he osallistu politiikkaan muutenkaan.

”En ole saanut aikaiseksi, ja se ei ole henkilökohtaisesti tärkeä prioriteetti vaikka huolettaakin.” (Mies, 37 v.)

”En koe aihetta niin kiinnostavaksi tai että minusta olisi jotain lisäarvoa siinä.” (Mies, 65 v.)

Myös osaamisen ja tietämyksen puute korostui vastauksissa ja tämä koski niin ilmastopolitiikkaa itsessään kuin tietämystä osallistumismahdollisuuksista. Vastaajista 27 % mainitsi tämän syyksi osallistumattomuudelleen. Toistuva vastaus olikin, ettei tilaisuutta osallistua ollut tullut vastaan.

”Koska ehdotettuja osallistumistapoja ei ole millään tavalla ”mainostettu” joten niiden olemassaolosta ei ole ollut tietoa.” (Mies, 36 v.)

19 % vastanneista mainitsi, etteivät he ole osallistuneet, koska he ovat kokeneet, ettei omalla osallistumisella ole vaikutusta päätöksentekoon. Luottamuspuola päätöksentekijöihin tai poliittiseen järjestelmään tuli esille 4 %:ssa vastauksista.

Koen ettei tavallisella ihmisellä ja ihmisten mielipiteillä ole väliä, kun tehdään päätöksiä. Keskustella voi alemmalla tasolla, mutta se on vain mahdollisuus "muka vaikuttaa" päätöksiin. (Nainen, 59 v.)

Vastaajista 9 % koki, ettei kansalaisten osallistumista tarvita ilmastopolitiikassa. Osa heistä perusteli osallistumattomuuttaan sillä, että jättää osallistumisen mieluummin päätöksentekijöille, asiantuntijoille tai ”viisaammille” kansalaisille.

”Jätän sen vaaleilla valituille poliitikoille ja asiantuntijoille” (Mies, 38 v.)

”Koska en ole tutkija. Muilla ei pitäisi olla sananvaltaa asiassa.” (Nainen, 22 v.)

Ajan puutteen osallistumattomuutensa syyksi mainitsi 8 % vastaajista ja jaksamisen puutteen 4 %. Osallistuminen koettiin myös vaikeaksi, muun muassa ilmastopolitiikan monimutkaisuuden, pitkien välimatkojen tai kustannusten vuoksi. Vastaajista 6 % oli kokenut, ettei heille sopivaa osallistumisen tapaa ole tai nykyiset osallistumisen tavat ovat hankalia.

”en pysty matkustamaan mihinkään tilaisuuteen koska matkat maksavat ja siihen minulla ei ole varaa.” (Mies, 49 v.)

Vastaajista 4 % kyseenalaisti ilmastotoimien tarpeellisuuden ylipäätään, eivätkä sen vuoksi olleet osallistuneet ilmastopolitiikkaan. Osa näistä vastaajista kielsi ilmastonmuutoksen johtuvan ihmisen toimista.

Ei tarvetta. Luonto korjaa itseään. Ei Kiina tai muut suurvallat tee asian hyväksi mitään ja sieltä se lähtee. (Nainen, 58 v.)

Keksityn ilmastonmuutoksen luoma ilmastopolitiikka luo valtioiden ansaintamallin ja kansoja kuritetaan. (Mies, 58 v.)

Vastaajista 3 % taas kertoi jättäneensä osallistumatta ilmastopolitiikkaan, mutta tekevänsä muita tekoja arjessaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Elän suhteellisen ilmasto ystävällisesti (ei autoa, liharuokaa, matkailua jne.). Ehkä niin parempi kuin moni ehdotetuista osallistumistavoista. (Nainen, 28 v.)

Vastaajista 4 % ei osannut sanoa syytä osallistumattomuudelleen ja 2 % vastauksista oli epäselviä eli ne eivät liittyneet kysymykseen.

5 Keskustelu

5.1 Ilmastopolitiikan osallistumistavat ja ilmastopolitiikkaan osallistumisen eriytyminen

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin kansalaisten osallistumista ilmastopolitiikkaan kolmella alueella Suomessa: Helsingissä, Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Olen selvittänyt, millä tavoin näillä alueilla asuvat osallistuvat ilmastopolitiikkaan, ketkä osallistuvat aktiivisesti ja ketkä vähemmän aktiivisesti. Lisäksi selvitin vastaajien syitä ilmastopolitiikkaan osallistumatta jättämiselle. Tutkin tätä Suomen ilmastopaneelin Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus -hankkeessa kerätyn kyselyaineiston avulla käyttäen kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä.

Suosituimmat tavat osallistua ilmastopolitiikkaan mukailevat suosituimpia tapoja osallistua politiikkaan ylipäätään. Yleisin politiikkaan osallistumisen keino Suomessa on äänestämällä vaikuttaminen, ja toiseksi yleisin on erilaisten aloitteiden ja vetoamusten allekirjoittaminen (Grönlund ja Borg 2019). Tämän tutkimuksen kyselytulosten mukaan myös ilmastopolitiikan kohdalla äänestäminen ehdokkaan ilmastopoliittisen kannan perusteella oli suosituin osallistumismuoto, ilmastopolitiikkaan liittyvään kyselyyn vastaaminen toiseksi suosituin ja aloitteiden allekirjoittaminen kolmanneksi suosituin. Tällaiset osallistumistavat ovat luonteeltaan kertaluontoisia ja melko vaivattomia, mikä on tyypillistä poliittiselle osallistumiselle nykypäivänä (Meriluoto & Litmanen 2019; Jämsén ym. 2022).

Suuri osa vastaajista on osallistunut ilmastopolitiikkaan vain yhdellä tavalla eli ilmastopolitiikkaan osallistuminen on monella melko yksipuolista ja kertaluontoista. Suomalaiset ovat osallistumistavoissaan perinteisiä, vaikka osallistumiskeinojen kirjo on laajentunut (Bäck & Christensen 2020). Esimerkiksi protestiosallistumisen muodot eivät ole olleet kovin suosittuja Suomessa viime vuosikymmeninä, mutta muutosta on havaittu viime vuosina. Esimerkiksi yhä useampi näkee mahdollisena osallistumisen mielenosoituksiin (Bäck & Christensen 2020). Tässä kyselyssä 6 % vastasi osallistuneensa ilmastopolitiikkaan liittyvään mielenosoitukseen. Ilmastopolitiikassa erityisesti nuorten koululakoilla ja ilmastomielenosoituksilla on ollut näkyvä rooli viimeisten vuosien aikana (O'Brien ym. 2018). Kansalaisraateihin vastasi puolestaan osallistuneensa 8 % vastaajista eli 114 vastaajaa, mitä voidaan pitää korkeana lukuna, sillä Suomessa kansalaisraateja ei ole toteutettu vielä

suurella mittakaavassa. Oletankin, että osa vastaajista on ymmärtänyt kansalaisraati -käsitteen väärin.

Poliittinen osallistuminen on laajentunut myös erilaisille sosiaalisen median alustoille, mikä on tehnyt osallistumisesta vaivattomampaa ja helpompaa (Aichholzer 2016; Barberá 2020). Kansalaiset ovat korostaneet digitaalisia osallistumiskeinoja. Tämän tutkielman aineistona käytetyn kyselyn vastaajat pitivät eniten yhdenvertaisuutta edistävänä keinona mahdollisuutta osallistua ilmastopolitiikkaan sekä sähköisiä että perinteisiä menetelmiä käyttäen. Myös Kansalaisuuden kuulut ja kuplat -projektin kyselyyn vastanneet pitivät ei-digitaalisten osallistumiskanavien tarjoamista tärkeänä saavutettavuuden ja yhdenvertaisen osallistumisen kannalta (Aitamurto ja Vento 2021). Digitaalisten osallistumismuotojen suhteen tutkijat ovat olleet huolissaan digikuilusta sekä siitä, että osallistumisella esimerkiksi sosiaalisessa mediassa on käytännössä vain vähän merkitystä (Karpf 2012). Lisäksi vaivattomien ja kertaluontoisten osallistumistapojen soveltuvuutta ilmastopolitiikan monimutkaisuuteen on kyseenalaistettu (Jämsén ym. 2022). Toisaalta Kaaronen & Pulkka (2022) painottavat sosiaalisen median merkitystä vaikuttamisen väylänä 2000-luvun ympäristöaktivismissä. Heidän mukaansa osallistuminen sosiaalisen median kautta ei suoranaisesti poissulje muita vaikuttamistapoja, vaan voi jopa tukea niitä. Esimerkiksi monien ilmastomarssien taustalla on ollut laaja sosiaalisen median kampanja ja näin ollen voidaan nähdä, ettei sosiaalinen media vaikuttamisareenana ole vain virtuaalinen vaan liittyy fyysisesti toteutettavien vaikutustapojen ja -areenojen kanssa (Kaaronen & Pulkka 2022).

Aiempien tutkimustulosten mukaan politiikkaan osallistuminen ei jakaudu tasaisesti eri väestöryhmien välillä ja näin näyttää olevan tämän tutkimuksen perusteella myös ilmastopolitiikkaan osallistumisessa. Ilmastopolitiikkaan osallistumisen kannalta koulutustausta oli yhteydessä kokemukseen osallistumismahdollisuuksista: korkeimmin koulutetut vastaajat kokivat osallistumismahdollisuutensa muita paremmiksi. Koulutustaustan ja poliittisen osallistumisen yhteys on havaittu monissa tutkimuksissa (esim. Persson 2015; Willeck & Mendelberg 2022). Sen sijaan tiedonsaannissa ja osallistumisen vaikuttavuuden kokemuksessa ei ollut eroja vastaajien koulutusasteen suhteen.

Ikäryhmistä 25-vuotiaat ja sitä nuoremmat ja toisaalta 71-vuotiaat ja sitä vanhemmat erottautuivat. He kokivat mahdollisuutensa osallistua ilmastopolitiikkaan ja osallistumisen vaikuttavuuden paremmiksi kuin muut ikäryhmät. Tämä on mielenkiintoista, koska aikaisemmissa tutkimuksissa on tullut ilmi, että nuoremmat ikäluokat eivät koe tulleensa

kuulluksi (Albrecht ym. 2021). Toisaalta nuoret ovat tottuneempia ei-institutionaalisten osallistumiskeinojen käyttäjiä, mikä voi selittää eroa kokemuksessa osallistumismahdollisuuksien saatavuudessa verrattuna vanhempiin ikäryhmiin.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että nuoret ovat omaksuneet uudet kertaluontoiset poliittisen osallistumisen keinot, kuten adressien kirjoittamisen ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvan osallistumisen (Collin 2015; Christensen ym. 2016). Nuoret kokivat myös tietoa olevan paremmin saatavilla, mikä niin ikään voi selittyä sillä, että he käyttävät luontevasti digitaalisia kanavia ja hakevat niistä tietoa. Lisäksi ilmastoasiat ovat nuoria ja heidän tulevaisuuttaan koskettava aihe, jolloin heillä on usein enemmän mielenkiintoa seurata ilmastopolitiikkaa. Toisaalta tutkimuksissa on todettu, ettei nuorten tietämys ilmastonmuutoksesta eroa juurikaan muista ikäryhmistä (Lehtonen ym. 2020).

Myös itsearvioidun taloudellisen tilanteen suhteen ihmisten välillä oli eroja osallistumisen kokemuksissa. Heikoiten toimeentulevat kertovat saaneensa vähemmän tietoa ilmastopolitiikan osallistumismahdollisuuksista ja he kokevat osallistumisellaan olevan vähemmän vaikutusta. Tämä mukaillee esimerkiksi osallisuudesta saatuja tutkimustuloksia, joiden mukaan esimerkiksi työttömät ja vähemmän koulutetut kokevat enemmän osattomuutta ja ovat passiivisempia politiikkaan osallistujia (Leemann ym. 2022). Tämän tutkimuksen tulosten perustella ilmastopolitiikkaan jättää todennäköisemmin osallistumatta perusasteen koulutuksen saaneet, harvaan asutulla alueella asuvat, taloudellisesti heikommin toimeentulevat ja vähän ilmastopolitiikasta tietävät. Tämä on linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa (esim. Lehtonen 2020).

Osallistumisaktiivisuudessa oli myös alueellisia eroja: pohjoispohjalaisista oli osallistunut harvempi kuin varsinaissuomalaisista tai helsinkiläisistä, mikä vastaa aikaisempia tutkimustuloksia (Jämsén ym. 2022). Helsinki erottuu muista tutkimusalueista selvästi. Tulos voi selittyä muun muassa sillä, että Helsingissä osallistumismahdollisuudet sijaitsevat lähellä ja asukkaat ovat korkeammin koulutettuja. Lisäksi valtakunnalliset poliittiset elimet sijaitsevat Helsingissä, jolloin valtakunnallinen päätöksenteko tapahtuu lähellä Helsingissä asuvia ja on heille ehkä näkyvämpää. Tällöin myös esimerkiksi monet valtakunnan politiikkaan liittyvät mielenosoitukset järjestetään Helsingissä, jolloin niihin osallistuminen on helsinkiläisille saavutettavampaa. Mielenosoitukset osallistumismuotona olivatkin tämän tutkielman mukaan yleisempiä helsinkiläisten vastaajien keskuudessa verrattuna Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla asuviin vastaajiin. Sitran selvityksessä helsinkiläisten usko vaikutusmahdollisuuksiinsa oli muuhun Suomeen verrattuna vahvempi (Jämsén ym. 2022).

Juholan ym. (2022) tutkimuksessa, joissa vertailtiin kansainvälisiä kaupunkiesimerkkejä, Helsingin ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma vuosille 2019–2024 sai menettelytapojen oikeudenmukaisuudesta hyvät pisteet. Helsinki on myös aiemmin profiloitunut osallistavaa hallintoa harjoittavana kaupunkina (Meriluoto & Litmanen 2019: 12). Helsingillä voidaan siis sanoa olevan monella tapaa resursseja ja halukkuutta asukkaidensa osallistamiseen.

Alueellisia eroja oli myös asuinseuduittain tarkasteltuna osallistumismahdollisuuksien riittävyden ja osallistumisen vaikuttavuuden suhteen. Harvaan asutulla alueella asuvat kokivat osallistumismahdollisuutensa vähäisemmiksi ja osallistumisen vaikuttavuuden heikommaksi verrattuna muihin asuinseutuihin. Sen sijaan koetussa tiedonsaannissa ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja. Tämä voi selittyä sillä, että käytetyt tiedonsaantikanavat ovat pitkälti digitaalisia, jolloin välimatkoilla ei ole niin suurta merkitystä.

Suomessa ilmastopoliittiselle keskustelulle on tyypillistä polarisoituminen juuri kaupunki-maaseutu-akselilla (TNS Kantar 2023; Sillanmäki 2023). Usein myös tutkimuksissa ilmastoasenteita tutkitaan vertailemalla maaseudulla ja kaupungissa asuvien asenteita toisiinsa (Berry & Peel 2015; Felicilda-Reynaldo ym. 2018). On kuitenkin muistettava, että tietyllä alueella asuvat ihmiset eivät useinkaan muodosta yhtenäistä joukkoa, vaan näihinkin ihmisryhmiin sisältyy hyvin erilaisia intressejä (Measham ym. 2011). Näin ollen paikallisuus on haastava tutkimuskohde. Uudet tutkimukset kuitenkin painottavat sosiospatiaalisten tekijöiden merkitystä ilmastoasenteiden ja käyttäytymisen taustalla (Salmijärvi ym. 2023).

Syitä ilmastopoliittikkaan osallistumattomuuden takana on useita. Avovastauksissa tuli esille, että monet vastaajat eivät koe tulleensa osallistutetuksi ilmastopoliittikkaan, minkä takia he eivät ole osallistuneet lainkaan. He kertoivat, ettei heitä ole pyydetty osallistumaan tai osallistumistilaisuutta ei ole tullut vastaan. Nämä vastaajat siis odottavat, että osallistumismahdollisuuksia mainostetaan heille ja he vaikuttavat näin ollen tottuneen ylhäältä annettuihin, institutionaalisiin osallistumismuotoihin. Perinteisesti suomalaiset osallistuvat politiikkaan juuri institutionaalisin tavoin (Bäck & Christensen 2020). Sitran tekemässä kyselyssä 60 % vastaajista kertoi, ettei heitä ole pyydetty osallistumaan poliittiseen päätöksentekoon (Jämsén ym. 2022). Samassa kyselyssä he ilmaisivat myös, että osallistuisivat enemmän, jos saisivat tietää, mitkä asiat ovat tulossa päätettäväksi.

Avovastausten mukaan tietämättömyys osallistumistavoista oli myös yksi merkittävä syy ilmastopolitiikkaan osallistumattomuudelle. Tähän liittyy myös kiinnostus ilmastopolitiikkaa kohtaan: osa vastaajista ei ole ollut tarpeeksi kiinnostuneita etsiäkseen tietoa osallistumistavoista tai seuratakseen tiedotusta osallistumiskeinoista. Ilmastokriisi on voinut jäädä myös muiden ajankohtaisten kriisien, kuten Venäjän hyökkäyssodan ja hintojen nousun, jalkoihin, mikä on voinut vähentää motivaatiota ilmastopolitiikkaa kohtaan. Kevään 2019 eduskuntavaaleissa ilmastoteemat nousivat yhdeksi pääkeskustelunaiheiksi, kun taas kevään 2023 eduskuntavaalien alla uutisoitiin, että yhä harvempi aikoo äänestää vaaleissa ilmastoaktiivista ehdokasta (TNS Kantar 2023). Kiinnostusta ja jaksamista voi syödä myös nk. osallistumisähky: aktiivisesti osallistuvat saattavat osallistua politiikkaan jo toisaalla, jolloin heillä ei ole resursseja osallistua ilmastopolitiikkaan.

Osa vastaajista ei koe osallistumista tarpeelliseksi, sillä heidän mielestään edustuksellinen järjestelmä on riittävä. Tämä havainto nousi esiin myös Kansalaisuuden kuilut ja kuplat -projektin kyselyn vastauksissa (Aitamurto & Vento 2021). Myös näkemys siitä, että päätäntävalta tulisi antaa täysin asiantuntijoille, ilmaistiin vastauksissa. Teknokratiaa eli asiantuntijoille keskitettyä valtaa on väläytelty vaihtoehdoksi demokratialle ilmastonmuutokseen vastaamiseksi, mutta demokraattista osallistumista ja päätöksentekoa pidetään kuitenkin laajasti parempana vaihtoehtona itseis- ja välinearvonsa vuoksi (Meriluoto & Litmanen 2019: 273). Selvää on, että asiantuntijatiedolla on tärkeä rooli päätöksenteon pitkäjänteisyyden parantamisessa ja puolueetonta asiantuntijatietoa on myös tarjottava kansalaisosallistumisen yhteydessä (Värttö ym. 2020; Aitamurto & Vento 2021).

Toisaalta kansalaisten osallistumattomuus ja passiivisuus päätöksenteossa voidaan tulkita myös kansalaisten tyytyväisyytenä vallitsevaan tilanteeseen. Osa vastaajista on voinut tuudittautua siihen, että asiat ovat aivan hyvin eivätkä siksi koe osallistumista tarpeelliseksi. Tämä on Ojajärven ym. (2020) mukaan tyypillinen este suomalaisten osallistumiselle. Halu osallistua saattaa kuitenkin muuttua, kun ilmastopoliittisilla toimilla on yhä suurempia vaikutuksia ihmisten elämäntapoihin, omaisuuteen ja elinkeinon harjoittamiseen (Kivimaa ym. 2023).

Epäusko poliittiseen järjestelmään, etenkin kansalaisten vaikutusmahdollisuuksiin, oli monelle vastaajalle pääsyy olla osallistumatta ilmastopolitiikkaan. Suomalaisten heikko usko omiin osallistumismahdollisuuksiin on havaittu myös kansainvälisissä vertailuissa ja sitä

pidetään merkittävänä haasteena Suomen demokratian toimivuudelle (OECD 2021; Oikeusministeriö 2022).

Vastaajista erottautuu myös pieni ryhmä ilmastopolitiikkaan kielteisesti suhtautuvia tai ilmastomuutokseen skeptisesti suhtautuvia. He kyseenalaistavat ihmisperäisen ilmastomuutoksen ja ilmastotoimien tarpeellisuuden, eivätkä sen vuoksi koe ilmastopolitiikkaan osallistumista mielekkääksi. Osalle näin ajattelevista tämä näkemyskanta voi toimia toisaalta myös kimmokkeena osallistua ilmastopolitiikkaan, sillä perinteisesti asioiden vastustaminen tai estäminen on yksi keskeisistä vallankäytön muodoista (Dahl 1957). Oman arvomaailman toteutumisen ohella tärkeää on siis myös estää vastakkaista arvomaailmaa toteutumasta.

Osa vastaajista kertoi, etteivät osallistu politiikkaan, mutta tekevät arjessaan muita tekoja ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Tämä viesti on tullut esille myös aiemmissa kyselyissä (Aitamurto & Vento 2021). Nämä vastaukset kuvastavat ehkä ajatusta aktiivisesta kansalaisuudesta tai ympäristökansalaisuudesta, jossa kansalaisen osallistuminen ja aktiivisuus nähdään laajempina toimijuutena (Dobson 2003; Eranti & Faehnle 2022). Ympäristökansalaisuus korostaakin yksilön vastuita ja velvollisuuksia laajempaa yhteisöä kohtaan ja sitoutumista yhteisen edun, kuten ilmaston, vaalimiseen (Dobson 2003).

Yhteenvetäen voidaan sanoa, että kansalaisten syyt olla osallistumatta ilmastopolitiikkaan mukailevat monin osin aikaisempia tutkimustuloksia politiikkaan osallistumisesta. Tulosten perusteella ilmastopolitiikkaan osallistumattomuudessa näyttää korostuvan vähäinen mielenkiinto ilmastopolitiikkaa kohtaan, tietämys ilmastopolitiikasta tai sen osallistumismahdollisuuksista sekä kokemus siitä, ettei osallistumisella ole vaikutusta.

5.2 Tulosten tarkastelussa huomioitavia seikkoja

Tämä tutkimus ei tavoittanut kaikkia haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä. Esimerkiksi vieraskielisten vastaajien osuus kyselyssä ei ollut edustava, vaikka heitä yritettiin tavoittaa. Vieraskielisten ja maahanmuuttajien osallistumismahdollisuudet politiikkaan on todettu heikommiksi (Kettunen 2022; Seikkula & Maury 2023). Kielimuuri voi estää esimerkiksi tiedonsaannin ilmastopolitiikan ajankohtaisista asioista, sillä niistä viestitään lähinnä suomeksi ja ruotsiksi. Tämä olisi hyvä tiedostaa ilmastopolitiikan suunnittelussa.

Lisäksi tässä tutkimuksessa keskityttiin täysi-ikäisiin vastaajiin. Siksi alle 18-vuotiaiden näkemykset eivät tämän kyselyn kautta tulleet esille, vaikka vastaajissa olikin muutama alaikäinen. Nuorten osallistumista Suomen ilmastopolitiikkaan on kuitenkin tutkittu aikaisemmin esimerkiksi ilmastolain valmistelun yhteydessä. Lapset ja nuoret on tunnistettu tärkeäksi ryhmäksi ilmastopolitiikassa, sillä päätökset vaikuttavat keskeisesti heidän tulevaisuuteensa (Tapia ym. 2022) Nuorten osallistumisen ja osallistamisen tutkiminen on tärkeää ilmastopolitiikan kontekstissa myös siksi, että tutkimusten mukaan he ovat kokeneet saaneensa äänensä huonosti kuuluviin (Albrecht ym. 2021). Tähän vastaamiseksi Valtioneuvosto päätti perustaa vuoden 2023 helmikuussa nuorten ilmasto- ja luontoryhmän, jolla vahvistetaan nuorten osallistumista ilmasto- ja luontoa koskevaan päätöksentekoon (Valtioneuvosto & Ympäristöministeriö 2023). Samalla ryhmän toiminnalla pyritään huomioimaan oikeudenmukaisuus ilmastopolitiikassa niin ikään tulevien sukupolvien näkökulmasta.

Alueellisesti tämä kysely ei kattanut koko Suomea, mutta mukaan valitut tutkimusalueet pyrkivät kuitenkin tavoittamaan alueellista vaihtelua. Silti on kyseenalaista yleistää tuloksia kuvastamaan koko Suomea. Sitra (Jämsén ym. 2022) on luonut demokratiaindikaattorin, joka havainnollistaa eri hyvinvointialueiden asukkaiden yhteiskunnallista osallistumista. Indikaattori huomioi äänestysaktiivisuuden lisäksi osallisuuden ja osallistamisen, mikä tasaa alueiden välisiä eroja. Tämän indikaattorin mukaan tähän tutkimukseen valikoituneet alueet ovat osallistumisen suhteen samankaltaisia, sillä ne kaikki sijoittuvat indikaattorin kärkipäähän. Heikoimpia demokratiaindikaattorin arvoja sen sijaan saivat Kainuu, Pohjois-Karjala ja Lappi. Tämän perusteella voidaan olettaa, että tämän tutkielman aineistona käytetyllä kyselyllä ei osallistumiskysymysten suhteen ehkä tavoitettu Suomen sisäistä vaihtelua suurimmillaan. Joka tapauksessa tulokset antavat viitteitä siitä, miten eri väestöryhmät osallistuvat ilmastopolitiikkaan eri puolella Suomea. Jatkossa tarkastelua tulisi tehdä myös eri osissa Suomea tai koko Suomen mittakaavassa, ja tutkimuksessa voisi hyödyntää myös esimerkiksi paikkatietomenetelmiä.

Kyselyn tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava myös aineiston keräämisajankohta. Aineisto kerättiin kesäkuussa 2022, jolloin Euroopan energia- ja turvallisuustilanne oli myllerryksessä. Lisäksi huomionarvoista voi olla se, että aineiston keruu sijoittui vaalien väliseen aikaan: kevään 2023 eduskuntavaalikampanjat eivät olleet vielä alkaneet.

Menetelmällisesti aineiston tarkastelussa on tiettyjä puutteita. Käytettyjen tilastomenetelmien tulokset eivät kerro tutkittavien muuttujien välisistä syy-seuraussuhteista, vaan vain riippuvuussuhteista. Lisäksi otoskoon ollessa suurehko saadaan todennäköisemmin tilastollisesti merkitsevä testitulos, vaikka riippuvuus muuttujien välillä on pieni (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2023). Sisällöllisen analyysin suhteen on puolestaan muistettava, että tarkasteltuun avovastaukseen vastaaminen ei ollut pakollista. Niinpä kaikilta osallistumattomilta ei saatu perusteluja osallistumatta jättämiselle. Lisäksi monien vastaukset olivat melko suppeita, mikä aiheuttaa niukkuuden ongelman (Tuomi & Sarajärvi 2018: 145). Vastauksissa vastaaja saattoi kertoa hyvin yleisellä tasolla, miksei ole osallistunut, mutta sen taustalla vaikuttaviin syihin oli vastausten perusteella mahdoton pureutua. Tämän vuoksi tarvittaisiin lisätutkimuksia siitä, miksi tietyt kansalaiset eivät koe ilmastopolitiikkaan osallistumista mielekkäänä. Lisäksi vastauksia saatiin vain niiltä vastaajilta, jotka eivät olleet osallistuneet ollenkaan. Vastaajissa oli kuitenkin suuri joukko niitä, jotka olivat osallistuneet vain vähän eli vain yhdellä tavalla, joten myös heidän ajatuksensa olisivat voineet olla mielenkiintoisia ilmastopolitiikkaan osallistumattomuuden näkökulmasta. Toisaalta myös osallistuneiden ajatukset heitä motivoivista tekijöistä voisivat olla arvokkaita osallistumisen kehittämisen kannalta.

Iso osallistumattomuusprosentti on myös hyvä ottaa huomioon tarkasteltaessa ”koen, että osallistumisellani on vaikutusta” -väittämän vastauksia. Ilmastopolitiikkaan osallistumattomien kohdalla heidän vastauksensa perustuu arvioon, olisiko heidän osallistumisellaan vaikutusta, jos he osallistuisivat, ja toisaalta tämä arvio voi vaikuttaa siihen, etteivät he osallistu.

5.3 Ilmastopolitiikkaan osallistumisen kehittäminen

Tulokset antavat suuntaa sille, miten ilmastopolitiikkaan osallistumista voisi kehittää. Koska eri väestöryhmät osallistuvat eri tavoin ja syitä osallistumattomuudelle on useita, tarvitaan erilaisten ihmisten motivoimiseen erilaisia keinoja. Toisaalta on olemassa myös keinoja, jotka palvelevat useita ryhmiä. Tietyt, hyvän suunnittelun käytännöt, kuten asioiden tekeminen ymmärrettävämmäksi ja osallistumisen helpottaminen, edistävät monen ryhmän osallistumista samanaikaisesti (Ojajärvi ym. 2020).

Tämän tutkimuksen sekä muiden Suomessa tehtyjen kyselytutkimusten perusteella läpinäkyvää tiedotusta ilmastopolitiikasta ja sen osallistumistavoista tulisi lisätä, jotta se

tavoittaisi mahdollisimman monia. Tässä tutkimuksessa tuli ilmi, että harvaan asutulla seudulla asuvat, vähän ilmastopolitiikasta tietävät ja heikommin toimeentulevat kokivat harvemmin saaneensa riittävästi tiedotusta mahdollisuuksista osallistua ilmastopolitiikkaan. Lehtonen ym. (2020) peräänkuuluttavatkin kattavaa ilmastoviestintää. Kansalaisille tulisi kertoa konkreettisesti ilmastotekojen vaikutuksesta ja viestittävä jo tehdystä ilmastotoimista ja niiden tuloksista nykyistä paremmin. Esimerkiksi Arnsteinin tikapuumallia uudempaa osallistumisen mallia edustava, “kansalaisosallistumisen spektri” (*Spectrum of Public Participation*) (IAP2 2018), havainnollistaa tiedottamisen tärkeänä osa-alueena osallistamisessa. Jo tiedottamisella voi olla suuri merkitys, jotta kansalainen on tietoinen mahdollisista vaikuttamisen paikoista ja ajankohtaisista asioista (IAP2 2018). Tämä voi aktivoida kansalaisia toimimaan myös oma-aloitteisilla tavoilla.

Ilmastoviestinnässä tulisi kiinnittää huomiota myös selkokielisyyteen ja käsitteiden ymmärrettävyyteen, sillä se palvelisi kaikkia ryhmiä (Aitamurto & Vento 2021). Tässäkin kyselyssä tuli ilmi, ettei ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuteen liittyviä käsitteitä tunneta kovin hyvin, ja termi oikeudenmukainen siirtymä oli käsitteistä vähiten tunnettu (Vainio ym. 2023). Näin ollen myös ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuteen liittyvistä termeistä ja tavoitteista tulisi viestiä kansalaisille enemmän ja selkeämmin. Sittenkin kansalaisjärjestöt ovat pyrkineet lisäämään tietoutta esimerkiksi Oikeudenmukainen siirtymä – nyt! -kampanjalla kevään 2023 eduskuntavaalien alla (Finnwatch 2023).

Oikein kohdennetun viestinnän on havaittu parantavan ihmisten muutoskyvykkyyttä (Kivimaa ym. 2023). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tarkasteltu, mitä tiedotuskanavia kansalaiset käyttävät ilmastopolitiikan seuraamiseen, vaikka aineistossa tätä oli kysytty. Lisätutkimukset käytetyistä tiedonsaantikanavista ja niiden mahdollisista eroista väestöryhmien välillä voisivat tarjota arvokasta tietoa siitä, mitä kanavia pitkin ilmastoviestintää kannattaisi kohdistaa.

Laajemminkin tulisi pohtia, miten osallistumisesta saataisiin mahdollisimman saavutettavaa heille, jotka nyt osallistuvat vähemmän. Esimerkiksi kovin monta suomea tai ruotsia äidinkielenään puhumatonta ei tavoitettu tähänkään kyselyyn. Eri asemassa olevien ryhmien, kuten vammaisten ja maahanmuuttajataustaisten, osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen on kiinnitettävä huomiota (Vainio ym. 2023). Alaikäiset eivät puolestaan voi ikänsä puolesta äänestää, mutta nuorilla on usein tahtoa vaikuttaa ilmastoasioihin. Lisäksi ilmastonmuutos on sukupolvien välinen oikeudenmukaisuuskysymys, jossa nuorten näkemykset on tärkeä ottaa

huomioon (Ursin ym. 2021). Näitä voidaan tavoittaa esimerkiksi nuorille kohdennettujen kyselyjen kautta.

Ilmastopolitiikkaan osallistuminen vaihtelee alueellisesti, mikä tulisi ottaa huomioon myös ratkaisuja suunniteltaessa. Erityisesti pienillä paikkakunnilla kannetaan huolta ilmastotoimien kustannusten epätasaisesta jakautumisesta (Lehtonen ym. 2020; Sillanmäki 2023). Alueiden ominaispiirteet tulisikin tunnistaa ja huomioida sekä paikallisessa että valtakunnallisessa ilmastopoliittisessa päätöksenteossa.

Kyselyyn vastanneista noin puolet koki, ettei heidän osallistumisellaan ole vaikutusta ilmastopolitiikkaan paikallisella tai kansallisella tasolla. Lisäksi suuri osa vastaajista koki, ettei ilmastopolitiikan päätöksistä voi valittaa. Merkitykselliseen osallistamiseen tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota (Anguelovski ym 2016; Wenta ym 2018). Tähän liittyy esimerkiksi sen pohtiminen, missä vaiheissa päätöksentekoprosesseja kansalaisten osallistaminen on mielekästä. Osallistamisen suunnittelussa apuna voi toimia osallistamisen kriteerit. Esimerkiksi Smithin (2009) hyveistä läpinäkyvyyden varmistaminen ennen osallistumista, itse osallistumistilanteessa ja sen jälkeen, voi avata kansalaisille sitä, mihin he ovat osallistumassa ja millaista vaikuttavuutta heidän osallistumisellaan voi olla. Lisäksi läpinäkyvyyden tulee ulottua osallistujajoukon lisäksi myös laajemmalle yleisölle (Smith 2009). Ilmastopolitiikan läpinäkyvyyden ja avoimuuden onkin todettu vähentävän kansalaisten luottamuspuolaa poliittista järjestelmää kohtaan sekä epäuskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin (Lehtonen ym. 2020).

Myös menettelytapojen oikeudenmukaisuuden arvioimiseen ilmastopolitiikassa on pyritty kehittämään kriteerejä, joiden avulla päätöksentekoprosessien reiluuutta ja osallistumismahdollisuuksia voidaan kehittää (Juhola ym. 2022; Kivimaa ym. 2023). Tietoa näistä sekä samalla myös muista ilmasto-oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksista olisi hyvä lisätä myös päättäjien ja virkamiesten keskuudessa, jotta he osaisivat hyödyntää niitä ilmastopolitiikan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Ilmastopolitiikassa on nähtävissä samankaltaista osallistumisen eriytymistä kuin politiikkaan osallistumisessa on havaittu. Niin ikään osallisuuden kokemuksen on havaittu jakautuvan epätasaisesti eri ihmisryhmien välillä (Leemann ym. 2022). Esimerkiksi työttömien, työkyvyttömien ja opiskelijoiden keskuudessa osattomuuden kokeminen on Suomessa yleisempää verrattuna muihin aikuisryhmiin (Leemann ym. 2022). Osallisuuden kokemuksen lisääminen on merkittävässä roolissa myös osallistumisen kannalta, sillä se vaikuttaa

osallistumisen taustalla. Osallistumisen ja osallisuuden eriytymisestä ollaan huolissaan, koska se nähdään suurena haasteena demokratian toimivuudelle (Oikeusministeriö 2022).

Värttö ym. (2020) esittävät Suomalaisen demokratian kipukohtia -raportissaan osallistumisen kuilujen kaventamiseksi ja eri ryhmien äänen kuuluviin saamiseen kansalaisaloitteita, osallistavaa budjetointia, puntaroivia kansalaiskeskusteluja, joukkoistamista ja yhteistoiminnallisia menetelmiä. Myös muussa kirjallisuudessa deliberatiivisia osallistumismuotoja on pidetty suurena mahdollisuutena muodostaa ratkaisuja myös ilmastopoliittisessa keskustelussa ja rakentaa siltoja eritavoin ajattelevien ihmisten välille. Deliberatiivisissa osallistumismuodoissa painottuu esimerkiksi pyrkimys toisten näkökulmien ymmärtämiseen, mikä toteuttaa Smithin (2009) harkitun päätöksenteon hyvettä. Deliberaatiolla nähdäänkin olevan kyky muuttaa ihmisten sitoumuksia (Leino & Setälä 2023). Deliberatiivisen demokratian keinot nähdään lupaavina tilanteessa, jossa edustuksellisella demokratialla ja nykyisillä osallistumisen tavoilla ei olla onnistuttu vastaamaan pitkään tunnettuihin ympäristöongelmiin niiden vaatimalla nopeudella (Jämsén ym. 2022; Setälä 2022: 69).

Deliberatiivisen demokratiaa onkin sovellettu ilmastopoliitikassa viime vuosina esimerkiksi Tanskassa, Isossa-Britanniassa ja Ranskassa (Kulha ym. 2021). Myös Suomesta on tuoreita esimerkkejä uusista puntaroivan demokratian kokeiluista, kun Kansalaisparlamentti kokoontui Helsingissä marraskuussa 2023 (Sutinen 2023). Viikonlopun aikana 600 satunnaisotannalla valittua suomalaista keskusteli pienryhmissä muun muassa polttoaineiden verotuksesta, joka liittyy läheisesti myös ilmastopoliitikkaan (Sutinen 2023). Lähitulevaisuudessa nähdään, miten päättäjät ottavat Kansalaisparlamentin lausunnot huomioon päätöksenteossa, ja tuleeko Kansalaisparlamentista säännöllinen ja vakiintunut vaikuttamisen tapa muun muassa puolueosallistumisen rinnalle.

Tässä tutkimuksessa yhdenvertaisimpina osallistumismuotoina vastaajat pitivät osallistumista sekä sähköisin että perinteisin menetelmin sekä vastaamista mielipiteitä kartoittavaan kyselyyn, joten näiden keinojen hyödyntämistä päätöksentekoon osallistamisessa on hyvä harkita. Myös Kansalaisuuden kuilut ja kuplat -kyselyn tulosten mukaan osallistumista on tuotava arkisiin paikkoihin ja lähiosallistumiseen on panostettava digitaalisten osallistumiskeinojen ohella (Aitamurto & Vento 2021). Sitran kyselyssä vastaajat toivoivat etenkin digitaalisia osallistumiskeinoja (Jämsén ym. 2022). Digitalisaatioon ja sosiaaliseen mediaan kohdistuukin edelleen odotuksia demokratian ja osallistumisen parantamisen

suhteen, vaikka muuttunut mediaympäristö aiheuttaa myös vakavia haasteita demokratialle ja vaikka digitaalisia demokratiainnovaatioita on syntynyt verrattaen vähän (Ikäheimo & Vahti 2021). Hiljattain Sitra ja DigiFinland ovat tuoneet Suomeen uuden Polis-verkkoalustan, jota he testaavat vuoden 2023 erilaisissa osallistamiskokeiluissa (Lovio 2023). Uuden alustan tavoitteena on mahdollistaa mielipiteiden vaihto rakentavasti tietyn aihepiirin ympärillä, joten se on niin ikään esimekki deliberatiivisen demokratian soveltamisesta. Polis-verkkoalusta pyrkii vastaamaan sosiaalisen median polarisaatioon ja kansalaisten toiveisiin vaivattomasta, mutta vaikuttavasta osallistumistavoista. Toimiessaan tämänkaltaiset uudet demokratiainnovaatiot voivat lisätä kansalaisosallistumista rakentavalla tavalla, mutta samalla on huolehdittava, että ne saavuttaisivat myös passiivisia ryhmiä eivätkä vain jo valmiiksi aktiivisia kansalaisia.

Osallistumisen eriytymiskehitys ja osallistumisen ulkopuolelle jäävien ryhmien tavoittaminen on tunnistettu tärkeäksi teemaksi myös valtiotasolla, ja sitä pyritään tutkimaan ja kehittämään esimerkiksi demokratiiohjelmalla (Oikeusministeriö 2022). Osallistumisen kehittämisen keskellä onkin muistettava, että myös päättäjien on oltava siinä mukana (Särkelä-Kukko 2019). Jos päättäjät eivät ota osallistavien innovaatioiden kautta saatua syötettä vakavasti, osallistumisen merkitys kärsii. Kansalaisten ja päättäjien välillä voikin olla ristiriitoja siinä, miten osallistumista tulisi kehittää. Esimerkiksi Jämsénin ym. (2022) tulosten mukaan kansalaiset toivovat enemmän verkko-osallistumismahdollisuuksia, kun taas päättäjät suosivat kasvokkain tapahtuvaa vaikuttamista. Osallistumisen kehittäminen onkin tasapainoilua siinä, keitä osallistuminen eniten palvelee. Jos osallistuminen jätetään vain itseorganisoituvien aktiivisten kansalaisten vastuulle, osallistuminen kasautuu hyvinvoiville (Särkelä-Kukko 2019). Jos osallistumista taas ohjataan liian tiukasti, osallistaminen edistää pääasiassa vain hallinnon tarpeita (Siisiäinen 2019; Lappalainen 2019).

Ilmastopolitiikkaan osallistumista kehitettäessä on muistettava, ettei osallistumisen lisääminen ole automaattinen tae menettelytapojen oikeudenmukaisuuden saavuttamisessa eikä myöskään ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta parhaiden lopputulosten saavuttamisessa. Tärkeää on esimerkiksi jo mainitut vähemmän osallistuvien ryhmien tavoittaminen ja osallistumisen laatu. Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia, osallistuuko useampi ilmastopolitiikkaan, jos tietoa ilmastopolitiikasta ja osallistumismahdollisuuksista on enemmän saatavilla. Mikäli tulevaisuudessa ilmastopolitiikkaan osallistuu laajempi ja monimuotoisempi joukko, päästään myös osallistumisen ja osallistamisen tapoja ja niiden toimivuutta tutkimaan tarkemmin. Lisäksi on huomioitava, että menettelytapojen oikeudenmukaisuuden ja muiden

oikeudenmukaisuuden ulottuvuuksien tutkimus ilmastopolitiikassa on melko nuorta, eikä kaikkien toimien vaikutusta ole vielä päästy arvioimaan (Hjelt ym. 2023: 31). Senkin vuoksi teema tarvitsee lisää tutkimusta eri näkökulmista.

Kaiken kaikkiaan menettelytapojen oikeudenmukaisuuden toteutumisessa on vielä tehtävää sekä Suomessa kansainvälisesti. Menettelytapojen oikeudenmukaisuus on luonteeltaan tavoitteellista, mikä tarkoittaa sitä, että siinä ei koskaan tulla valmiiksi (Suiseeya 2021). Saavutetusta tasosta on helppo ottaa takapakkia kuten tuoreet esimerkit heikentyneistä demokratioista maailmalla osoittavat (Democracy index 2020, Freedom house 2023). Huolestuttavaa on myös se, että demokratia on heikentynyt myös pitkäikäisissä, vakiintuneissa demokratioissa (Democracy index 2020; International IDEA 2023). Kansainvälisen CIVICUS-verkoston luokittelun perusteella maailman väestöstä jopa 97 prosenttia asuu valtioissa, joissa kansalaisvaikuttaminen on rajoitettua (CIVICUS Monitor 2023). Myös ympäristö- ja ilmastoaktivismi on monessa maassa vaarallista. Suomi kuuluu verkoston arvion perusteella 3 prosentin joukkoon, jossa kansalaisten yhdistymis-, kokoontumis- ja sananvapaus toteutuvat (CIVICUS Monitor 2023). Suomalaiset kansalaisjärjestöt painottavatkin Suomen ja suomalaisten roolia kansalaisvaikuttamisen ja osallistumisen vahvistamisessa myös omien rajojensa ulkopuolella (Fingo 2023). Ilmastokriisin lisäksi – ja siihen yhteen kietoutuen – etenkin sosiaalinen eriarvoisuus, pakolaiskriisit, pandemiat sekä turvallisuus- ja energiakriisi aiheuttavat suuria haasteita yhteiskunnille demokraattisen, yhdenvertaisen ja oikeudenmukaisen päätöksenteon toteuttamisessa (Värtö ym. 2020; Dufva & Rekola 2023: 38).

Yhteiskuntien tavoittellessa hiilineutraaliutta reilun siirtymän ajatusta ei tulisi unohtaa. Keskeistä murroksessa nimittäin on, miten oikeudenmukaisesti ihmiset kokevat tulevansa kohdelluiksi ja osallistetuiksi ilmastopolitiikassa. Tämä seikka on avainasemassa siinä, miten ihmiset vastaanottavat ilmastotoimet ja sitoutuvat niihin ja täten, kuinka hyvin ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa onnistutaan.

6 Johtopäätökset

Tämän pro gradu -tutkielman perusteella:

- Vastaajien kokemukset menettelytapojen oikeudenmukaisuuden toteutumisesta Suomen ilmastopolitiikassa ovat jakautuneita. Tietoa osallistumismahdollisuuksista koettiin olevan melko huonosti saatavilla, eikä osallistumisella koettu olevan paljoa painoarvoa. Osallistumisen vaikuttavuuteen ja sen läpinäkyvään viestimiseen tulisi siis kiinnittää enemmän huomiota.
- Osallistuminen ilmastopolitiikkaan on verrattain alhaista: kyselyyn vastanneista lähes 40 prosenttia ei ollut osallistunut siihen lainkaan ja syitä osallistumattomuudelle oli monia, joten myös osallistamista tulisi tehdä eri tavoin. Monipuolinen, eri kanavia käyttävä ja eri alueille kohdennettu viestintä ilmastopolitiikasta ja osallistumismahdollisuuksista voisi lisätä ilmastopolitiikkaan osallistuvien määrää ja samalla vahvistaa kansalaisten oikeudenmukaisuuden kokemusta ilmastopolitiikassa.
- Vastaajien tietämys ilmastopolitiikasta ja osallistumismahdollisuuksista oli suhteellisen heikkoa, joten tiedottamista ilmastopolitiikasta ja tavoista osallistua siihen tarvittaisiin lisää. Ilmastopolitiikasta tiedottamisessa ja ilmastopolitiikkaan osallistamisessa tulisi myös ottaa huomioon alueelliset ja väestöryhmien väliset erot. Osallistumisesta tulisi tehdä saavutettavaa myös niille, jotka nyt osallistuvat vähemmän. Tämä voi vaatia kohdennettuja osallistumisen keinoja, jotta esimerkiksi asuinpaikan, kielen tai sosioekonomisen aseman takia eri asemassa olevia voitaisiin tavoittaa.
- Tämä tutkimus ei tavoittanut kaikkia haavoittuvia ryhmiä eikä kattanut alueellisesti koko Suomea, joten jatkossa tarvitaan laajempaa tutkimusta. Kyselyitä ja haastatteluita voitaisiin kohdistaa esimerkiksi muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuville Suomessa asuville henkilöille tai alueille, joilla politiikkaan osallistutaan tyypillisesti vähemmän.

Kiitokset

Haluan kiittää ohjaajiani professori Jukka Käyhköä ja väitöskirjatutkijaa Tikli Loivarantaa hyvästä ohjauksesta, avusta aiheenvalinnassa ja mahdollisuudesta osallistua Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus -hankkeen osaprojektiin. Kiitänkin myös Suomen ilmastopaneelia mielenkiintoisesta aineistosta sekä hankkeen tutkijaa Piia Lundbergia aineiston esikäsittelystä sekä tilastomenetelmällisestä ohjauksesta. Matilda Laukkaselle kiitos vertaistuesta ja QGIS-neuvoista. Lisäksi suuri kiitos perheelle ja ystäville tuesta koko graduprosessin aikana.

Lähteet

- Aichholzer, G. (2016) Citizen participation in climate governance. Teoksessa Aichholzer, G., Kubicek, H. & Torres, L. (toim.) *Evaluating e-Participation – Framework, Practice, Evidence*, 47–62. Springer, London.
- Aitamurto, T. & Vento, I. (2021). Ilmastolain uudistus: Kansalaisosallistuminen, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja tiedonsaanti. Raportti ilmastolain verkkokuulemisen tuloksista. *Kansalaisuuden kuulut ja kuplat 5/2021*. <https://bibu.fi/wp/wp-content/uploads/2021/06/Ilmastolain_kuuleminen_VALMIS.pdf> 2.10.2023
- Albrecht, E., Pietilä I. & Saarela S.-R. (2022) Public perceptions on the procedural values and proposed outcomes of the Finnish Climate Change Act Amendment. *Frontiers in Climate* 3, 657241. <https://doi.org/10.3389/fclim.2021.657241>
- Albrecht, E. & Åkerman, M. (2016) Soidensuojelun osallistaminen ympäristöpolitiikan kokeiluna. *Alue ja ympäristö* 45(2) 4–19.
- Angelovski, I., Shi, L., Chu, E., Gallagher, D., Goh, K., Lamb, Z., Reeve, K. & Teicher, H. (2016) Equity Impacts of Urban Land Use Planning for Climate Adaptation: Critical Perspectives from the Global North and South. *Journal of Planning Education and Research* 36(3) 333–348. <https://doi.org/10.1177/0739456X16645166>
- Arnstein, S. R. (1969) A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners* 35(4) 216–224. <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Attree, P., French, B., Milton, B., Povall, S., Whitehead, M. & Popay, J. (2011) The experience of community engagement for individuals: a rapid review of evidence. *Health & social care in the community* 19(3) 250–260. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2524.2010.00976.x>
- Barberá, P. (2020) Social media, echo chambers, and political polarization. Teoksessa Persily, N. & Tucker, J. A. (toim.) *Social media and democracy: The state of the field, prospects for reform*, 34–56. Cambridge University Press, Cambridge.
- Baxter, J. (2017) Energy justice: Participation promotes acceptance. *Nature Energy* 2, 17128. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1038/nenergy.2017.128>
- Bengtsson, Å. & Grönlund, K. (2005) Muu poliittinen osallistuminen. Teoksessa Paloheimo, H. (toim.) *Vaalit ja demokratia Suomessa*, 147–168. WSOY, Helsinki.
- Bengtsson, Å. & Mattila, M. (2009). Suoran demokratian ja häivedemokratian kannatus Suomessa. Teoksessa Borg, S. & Paloheimo, H. (toim.) *Vaalit yleisödemokratiassa*. Eduskuntavaalitutkimus 2007, 303–324. Tampere University Press, Tampere.

- Berry, H. L. & Peel, D. (2015) Worrying about climate change: is it responsible to promote public debate? *BJPsych international* 12(2) 31–32.
<https://doi.org/10.1192/S2056474000000234>
- Bherer, L., Dufour, P. & Montambeault, F. (2016) The participatory democracy turn: an introduction. *Journal of civil society* 12(3) 225–230.
<https://doi.org/10.1080/17448689.2016.1216383>
- Blue, G. (2015) Public deliberation with climate change: Opening up or closing down policy options? *Review of European, Comparative & International Environmental Law* 24(2) 152–159. <https://doi.org/10.1111/reel.12122>.
- Bollettino, V., Alcayna-Stevens, T., Sharma, M., Dy, P., Pham, P. & Vink, P. (2020) Public perception of climate change and disaster preparedness: Evidence from the Philippines. *Climate Risk Management* 30, 100250.
<https://doi.org/10.1016/j.crm.2020.100250>
- Brady, H. (1999). Political Participation. Teoksessa Robinson, J. P., Shaver, P.R. & Wrightsman, L. S. (toim.). *Measures of Political Attitudes*, 737–801. Academic Press, San Diego.
- Campbell, D. E. (2006) *Why we vote: How schools and communities shape our civic life*. Princeton University Press, Princeton.
- Christensen, H., Huttunen, J., Malmberg, F., & Silagadze, N. (2023) Unequal inequalities? How participatory inequalities affect democratic legitimacy. *European Political Science Review* 15(1) 19–38. <https://doi:10.1017/S1755773922000479>
- Christensen, H., Jäske, M., Setälä, M. & Laitinen, E. (2016) *Demokraattiset innovaatiot Suomessa – Käyttö ja vaikutukset paikallisella ja valtakunnallisella tasolla*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 56/2016.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-314-9>
- CIVICUS Monitor (2023) National Civic Space Ratings: 38 rated as Open, 42 rating as Narrowed, 40 rated as Obstructed, 50 rated as Repressed & 27 rated as Closed.
 <<https://monitor.civicus.org>> 30.10.2023
- Coffé, H. (2013) Gender and Political Participation in Western and Eastern Europe. Teoksessa Demetriou, K. (Toim) *Democracy in Transition. Political Participation in the European Union*, 95–108. Springer Heidelberg, New York.
- Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters (1998)
 <<https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>> 20.2.2023

- Cornwall, A. (2017) Introduction: New Democratic Spaces? The Politics and Dynamics of Institutionalised Participation. *IDS Bulletin* 48(1).
- Dobson, A. (2003) *Citizenship and the Environment*. Oxford University Press, Oxford.
- Dryzek, J. S. (2005) Deliberative democracy in divided societies: Alternatives to agonism and analgesia. *Political Theor*, 33(2) 218–242.
<https://doi.org/10.1177/0090591704268372>
- Dufva, M. & Rekola, S. (2023) *Megatrendit 2023. Ymmärrystä yllätysten aikaan*. Sitran selvityksiä 224. <<https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2023/>> 1.12.2023
- Dunlop, L., Atkinson, L., Mc Keown, D. & Turkenburg-van Diepen, M. (2021) Youth representations of environmental protest. *British Educational Research Journal* 47(6) 1540–1559. <https://doi:10.1002/berj.3737>
- Eranti, V. & Faehnle, M. (2022) Osallistumisähkystä tekemisen demokratiaan – kaupungit ja aktiivinen ympäristökansalaisuus. Teoksessa Laakso, S. & Aro, R. (toim.) *Planeetan kokoinen arki – Askelia kestävämpään politiikkaan*, 175–194. Gaudeamus, Tallinna.
- Euroopan komissio (2019) Komission tiedonanto. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>> 11.11.2023
- Faucher, F. (2015) New forms of political participation. Changing demands or changing opportunities to participate in political parties? *Comparative European Politics* 13(4) 405–429. <https://doi.org/10.1057/cep.2013.31>
- Fingo (2023) Toimi, koska voit. <<https://fingo.fi/toimi-koska-voit/>> 20.9.2023.
- Finnwatch (2023) Oikeudenmukainen siirtymä – nyt!
 <<https://oikeudenmukainensiertyma.fi/>> 26.3.2023.
- Freedom House (2023) Freedom in the world 2023.
 <https://freedomhouse.org/sites/default/files/202303/FIW_World_2023_DigitalPDF.pdf> 27.8.2023
- Gilens, M. (2005) Inequality and democratic responsiveness. *The Public Opinion Quarterly* 69(5) 778–796. <https://doi.org/10.1093/poq/nfi058>.
- Goerres, A. (2009). *The political participation of older people in Europe. The Greying of our democracies*, 3–22. Palgrave Macmillan, London.
- Grasso, M., & Smith, K. (2022) Gender inequalities in political participation and political engagement among young people in Europe: Are young women less politically engaged than young men? *Politics* 42(1) 39–57.
<https://doi.org/10.1177/02633957211028813>

- Gregow, H., Mäkelä, A., Tuomenvirta, H., Juhola, S., Käyhkö, J., Perrels, A., Kuntsi-Reunanen, E., Mettiäinen, I., Näkkäljärvi, K., Sorvali, J., Lehtonen, H., Hildén, M., Veijalainen, N., Kuosa, H., Sihvonen, M., Johansson, M., Leijala, U., Ahonen, S., Haapala, J., Korhonen, H., Ollikainen, M., Lilja, S., Ruuhela, R., Särkkä, J. & Siiriä, S-M. (2021) *Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjauskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet*. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2021.
<https://doi.org/10.31885/9789527457047>
- Hjelt, M., Peltoniemi, S., Moisio, M., Pursiainen, R. & Saukkonen, T. (2023) *Ilmastopolitiikan pyöreän pöydän (IPP) toiminnan arviointi ja oikeudenmukaisen siirtymän toimenpiteiden tilannekatsaus*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:20.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-966-3>
- IAP2 = *International Association for Public Participation* (2018) IAP2 Spectrum of Public Participation.
 <https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/Spectrum_8.5x11_Print.pdf> 15.11.2023
- IBM SPSS Statistics 27 (2023) <<https://www.ibm.com/products/spss-statistics>> 20.10.2023
- Ikäheimo, H. & Vahti, J. (2021). *Mediavälitteinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Murros ja tulevaisuus*. Sitran selvityksiä 178.
 <<https://www.sitra.fi/app/uploads/2021/01/mediavälitteinen-yhteiskunnallinen-vaikuttaminen.pdf>>
- Ilmastolaki (423/2022) <<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220423>>
- Innes, J. E. & Booher, D. E. (2004) Reframing public participation: strategies for the 21st century. *Planning theory & practice* 5(4) 419–436.
<https://doi.org/10.1080/1464935042000293170>
- International IDEA = *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* (2023) *The Global State of Democracy 2023 - The New Checks and Balances*.
<https://doi.org/10.31752/idea.2023.78>
- Jenkins, K. McCauley, D., Heffron, R., Stephan, H. & Rehner, R. (2016) Energy justice: A conceptual review. *Energy Research & Social Science* 11, 174–182.
<https://doi.org/10.1016/j.erss.2015.10.004>
- Jämsén, P., Kaartinen, J., Westinen ja J. & Turja T. (2022) *Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa*. Sitran selvityksiä 220.
 <https://media.sitra.fi/app/uploads/2022/12/sitra_demokraattiset_osallistumismahdollisuudet_suomessa_13.9.2022.pdf> 13.11.2022

- Järvelä, M., Lanki, T., Ratinen, I., Kortemäki, T., Huttunen, S., Turunen, A. (2018) *Osallistaminen ilmastopolitiikassa*. Suomen ilmastopaneeli Raportti 1/2018. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018092436449>
- Kaaronen, R. & Pulkka, A. (2022) Ilmastolakoista ilmastovaaleihin – ympäristökansalaisuuden uudet muodot. Teoksessa Laakso, S. & Aro, R. (toim.) *Planeetan kokoinen arki – Askelia kestävämpään politiikkaan*, 195–214. Gaudeamus, Tallinna.
- Kahne, J., Hodgins, E. & Eidman-Aadahl, E. (2016) Redesigning civic education for the digital age: Participatory politics and the pursuit of democratic engagement. *Theory & Research in Social Education* 44(1) 1–35. <https://doi.org/10.1080/00933104.2015.1132646>
- Karpf, D. (2012) Online political mobilization from the advocacy group's perspective: Looking beyond clicktivism. *Policy & Internet* 2(4) 7–41. <https://doi.org/10.2202/1944-2866.1098>
- Kemiläinen, M. & Keinänen, A. (2016) Ympäristövaikutusten arviointi lainvalmistelussa: parempaa säädösvalmistelua vai jo ennalta valitun keinon puoltamista. *Ympäristöpolitiikan ja-oikeuden vuosikirja* 9, 175–215.
- Keränen, M. (2017) Hallinnallistuuko kansalaistoiminta? Valtion ja kansalaisyhteiskunnan suhteet hallinnan paradigmojen muutoksessa. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & Korvela, P. (toim.) *Poliittinen osallistuminen – Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*, 134–160. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Kestilä-Kekkonen, E. & Korvela, P. (2017) Vaali- ja puolueosallistumisesta demokratiainnovaatioihin: syventyykö vai heikentykö demokratia? Teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & Korvela, P. (toim.) *Poliittinen osallistuminen – Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*, 8–29. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Kettunen, P. (2022; toim) *Näkökulmia maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen Suomessa*. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia 8. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7399-24-8>
- Kirbiš, A., Mattila, M. & Rapeli, L. (2023) Physical health conditions and political participation in Europe: the moderating effects of age. *Comparative European Politics*. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1057/s41295-023-00347-3>
- Kivimaa, P., Huttunen, S., Lähteenmäki-Uutela, Milja Heikkinen, M., Juhola, S., Kaljonen, M., Käyhkö, J., Lund, P. & Näkkäläjärvi, K. (2021) *Kuinka oikeudenmukaisuus voidaan huomioida ilmastopolitiikassa?* Suomen ilmastopaneelin julkaisu 2/2021.

- <<https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2021/06/ilmastopaneelin-julkaisuja-2-2021-kuinka-oikeudenmukaisuus-voidaan-huomioida-ilmastopolitiikassa.pdf>> 11.9.2023
- Kotimaisten kielten keskus (2019) Äidinkieli väestörekisterissä.
<https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/hyvaa_virkakielta/hyvaa_virkakielta_2019/aidinkieli_vaestorekisterissa.29311.news> 10.2.2023
- Kulha, K., Sormunen, H., Leino, M., Setälä, M., Taskinen, M. & Jäske, M. (2021) *Ilmastotoimia arvioivan kansalaisraadın loppuraportti*. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:21.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163372/YM_2021_21.pdf> 2.9.2023
- Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja (2023) Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metodologia/>> 15.5.2023
- Kyllönen, S. (2012) Public participation and the legitimacy of climate policies: Efficacy versus democracy? *Environmental Political Philosophy* 19, 113-137.
- Lappalainen, P. (2019) Osallistamispolitiikalla hallinnoidaan kansalaisia ja asukkaita. Teoksessa Meriluoto, T. & Litmanen, T. (toim.) *Osallistu! – Pelastaako osallistaminen demokratian?*, 123–144. Vastapaino, Tampere.
- Leemann, L., Nousiainen, M., Keto-Tokoi, A. & Isola, A. (2022) Osallisuuden kokemus aikuisväestössä. Teoksessa: Karvonen, S., Kestilä, L. & Saikkonen, P. (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2022*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-996-2>
- Lehtonen, T., Niemi, M. K., Perälä, A., Pitkänen, V. & Westinen, J. (2020) Ilmassa ristivetoa – Löytyykö yhteinen ymmärrys? Tutkimus kansalaisten, kuntapäätäjien ja suuryritysten johtajien ilmastoasenteista. Vaasan yliopisto & e2 Tutkimus, Vaasa. <<https://www.uwasa.fi/sites/default/files/2020-11/Ilmassa%20ristivetoa%20loppuraportti.pdf>> 10.11.2022.
- Leino, M. & Setälä, M. (2023) Puntaroivan kansalaiskeskustelun rooli pitkäjärjenteisessä päätöksenteossa. Teoksessa Oksanen, M. & Vogt, H. (toim.) *Huomisen huomaava demokratia*, 123–142. Vastapaino, Tampere.
- Lovio, I. (2023) Sitra ja DigiFinland tuovat demokratiainnovaation Suomeen – Polis-alusta mahdollistaa uudenlaisen keskustelun. Sitra 6.02.2023
<<https://www.sitra.fi/uutiset/sitra-ja-digifinland-tuovat-demokratiainnovaation-suomeen-polis-alusta-mahdollistaa-uudenlaisen-keskustelun/>> 20.5.2023

- Lövbrand, E. & Khan, J. (2010) The deliberative turn in green political theory. Teoksessa Bäckstrand, K., Khan, J., Kronsell, A. & Lövbrand, E. (toim.) *Environmental politics and deliberative democracy: Examining the promise of new modes of governance*, 47–64. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Mattila, M., Lahtinen, H., Rapeli, L. & Wass, H. (2016) Terveys ja poliittinen kiinnittyminen. Teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.) *Poliittisen osallistumisen eriytyminen: Eduskuntavaalitutkimus 2015*, 415–434. Oikeusministeriö, Selvityksiä ja ohjeita 28/2016.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75240/OMSO_28_2016_Eduskuntavaalitutkimus_2015.pdf> 10.3.2023
- Mattila, M., Rapeli, L., Wass, H. & Söderlund, P. (2018) *Health and political engagement*. Routledge, London. <https://doi.org/10.4324/9781315561691>
- Mattila, M. (2023a) Hypoteesien testaus. Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere.
<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/hypoteesi/testaus/>> 6.12.2023
- Mattila, M. (2023b) Ristiintaulukointi. Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere.
<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi/>> 6.12.2023
- Marien, S., Hooghe, M. & Quintelier, E. (2010) Inequalities in non-institutionalised forms of political participation: A multi-level analysis of 25 countries. *Political Studies* 58(1) 187–213. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2009.00801.x>
- Martikainen, T. & Wass, H. (2002). Laskeva äänestysaktiivisuus sukupolvi-ilmiönä. *Politiikka: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu* 44(1).
- McCauley, D. & Heffron, R. (2018) Just transition: integrating climate, energy and environmental justice. *Energy Policy* 119, 1–7.
<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2018.04.014>
- Measham, T.G., Preston, B.L., Smith, T.F., Brooke, C., Gorddard, R., Withycombe, G. & Morrison, C. (2011) Adapting to climate change through local municipal planning: barriers and challenges. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change* 16, 889–909. <https://doi.org/10.1007/s11027-011-9301-2>

- Meriluoto, T. & Litmanen, T. (2019) Pelastaako osallistaminen demokratian? Teoksessa Meriluoto, T. & Litmanen, T. (toim.) *Osallistu! – Pelastaako osallistaminen demokratian?*, 7–28. Vastapaino, Tampere.
- Micheletti, M. (2003) *Political Virtue and Shopping. Individuals, Consumerism, and Collective Action*. Palgrave, New York.
- Motiva (2020) Ilmastosuunnitelman kansalaiskyselyn tuloksia.
<https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/ilmastosuunnitelman_kansalaiskyselyn_tuloksia> 2.3.2023
- Murdock, E. G. (2021) A history of environmental justice - Foundations, narratives, and perspectives. Teoksessa Coolsaet, B. (toim.) *Environmental justice: key issues*, 37–51. Routledge, Lontoo.
- Norris, P. (2000) *A Virtuous Circle. Political Communication in Postindustrial Societies*. Cambridge University Press, Cambridge
- Norris, P. (2002) *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Nummenmaa, L. (2021) *Tilastotieteen käsikirja*. Tammi, Helsinki.
- NVivo20 (2022) <<https://www.qsrinternational.com/nvivo-qualitative-data-analysis-software/home>> 10.3.2022
- Nygård, M. & Jakobsson, G. (2013) Political participation of older adults in Scandinavia - The civic voluntarism model revisited? A multi-level analysis of three types of political participation. *International journal of ageing and later life* 8(1) 65–96.
<https://doi.org/10.3384/ijal.1652-8670.12196>
- O'Brien, K., Selboe, E., & Hayward, B. M. (2018). Exploring youth activism on climate change: dutiful, disruptive, and dangerous dissent. *Ecology and Society* 23(3).
- OECD (2021) *Drivers of Trust in Public Institutions in Finland*. OECD Publishing, Paris.
<https://doi.org/10.1787/b7d1e606-en>
- Oikeusministeriö (2008) *Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe. Esitys sähköisen vuorovaikutuksen kehittämisestä kansalaisyhteiskunnan ja poliittis-hallinnollistentoimijoiden välillä*. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 8/2008.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-692-3>
- Oikeusministeriö (2010) *Kuuleminen säädösvalmistelussa. Ohjeet*. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 18/2010. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-466-831-6>
- Oikeusministeriö (2015) *Säädösvalmistelun kuulemisohjeet – Lausuntotiivistelmä*. Mietintöjä ja lausuntoja 59/2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-489-1>

- Oikeusministeriö (2022) Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:40. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-270-7>
- Ojajärvi, A., Tuomisto, T., Olkkonen, J. & Tikkanen, S. (2020) *Suomalaiset kansalaisvaikuttajina: Kuinka edistää osallisuutta ja osallistumista 2020-luvulla?* Sitran selvityksiä 166. < <https://media.sitra.fi/app/uploads/2020/03/suomalaiset-kansalaisvaikuttajina.pdf>> 19.8.2023
- QGIS Desktop 3.16.16 (2023) <<https://qgis.org/en/site/>> 6.12.2023
- Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (2019, toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla.* Nuorisobarometri 2018. Julkaisuja, Nuorisotutkimusseura.
- Peltonen, L., Roininen J., Ahonen S., Nupponen, T. & Tuusa, R. (2011) Ilmastonmuutos ja kansalaisosallistuminen - ILMANKOS-hankkeen tutkimus- ja kehittämisosion loppuraportti. Sitran selvityksiä 45. <<https://media.sitra.fi/app/uploads/2017/02/SelvityksiC3A42045-2.pdf>> 3.9.2023
- Persson, M. (2015) Education and Political Participation. *British Journal of Political Science* 45(3) 689–703. <https://doi.org/10.1017/S0007123413000409>
- Piela, P. (2022) Koulutustaso on noussut kaikkialla Suomessa – alueelliset erot silti suuria. Tieto & Trendit, Tilastokeskus 13.12.2022. <<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/koulutustaso-on-noussut-kaikkialla-suomessa-alueelliset-erot-silti-suuria/>> 28.11.2023
- Pikkala, S. (2016) Naiset ja miehet äänestäjinä. Teoksessa Grönlund, K. & Wass, H. (toim.) *Poliittisen osallistumisen eriytyminen: Eduskuntavaalitutkimus 2015*, 398–414. Oikeusministeriö, Selvityksiä ja ohjeita 28/2016. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75240/OMSO_28_2016_Eduskuntavaalitutkimus_2015.pdf> 10.3.2023
- Pikkala, S. (2020) Naiset eduskuntavaaleissa ja sukupuolen merkitys äänestämässä. Teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*, 80–102. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2020:5 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>
- Raisio, H., Puustinen, A., Hyytiäinen, M. & Wiikinkoski, T. (2017). *Kansan pulssilla: Tarkastelussa deliberatiiviset turvallisuuskahvilat.* Vaasan yliopiston raportteja 1. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-728-6>
- Raiskila, M. & Wiberg, M. (2017) Demokratian ritareista näppäimistösureihin: Poliittisen osallistumisen kirjo laajenee. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & Korvela, P. (toim.)

- Poliittinen osallistuminen: Vanhan ja uuden osallistumisen jännitteitä*, 30–52. SoPhi, Jyväskylä.
- Rapeli, L. & Koskimaa, V. (2020) Kansalaisten kiinnittyminen politiikkaan. Teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*, 420–436. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2020:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>
- Rapeli, L. & Leino, M. (2013) Kansalaisten poliittinen osallistuminen ja tietämys Suomessa. *Aikuiskasvatus* 1/2013. <https://doi.org/10.33336/aik.94014>
- Rask, M., Mačiukaitė-Žvinienė, S., Tauginienė, L., Dikčius, V., Matschoss, K., Aarrevaara, T. & d’Andrea, L. (2016). Innovative Public Engagement. *A Conceptual Model of Public Engagement in Dynamic and Responsible Governance of Research and Innovation*. European Union.
- Rydin, Y. & Pennington, M. (2000) Public participation and local environmental planning: The collective action problem and the potential of social capital. *Local Environment* 5, 153–169. <https://doi.org/10.1080/13549830050009328>
- Salmijärvi, J., Vainikka, J. T., Bäcklund, P. & Bernelius, V. (2023) Ilmastoasenteiden maantiede: sosiospatiaalisuuden merkitys kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa. *Terra* 135(2) 65–77. <https://doi.org/10.30677/terra.121469>
- Schlosberg, D. (2007) *Defining environmental justice: Theories, movements and nature*. Oxford University Press, Oxford.
- Schlosberg, D. (2013) Theorising environmental justice: the expanding sphere of a discourse. *Environmental Politics* 22(1) 37–55. <https://doi.org/10.1080/09644016.2013.755387>
- Scholesberg, D. & Collins, L. B. (2014) From environmental to climate justice: climate change and the discourse of environmental justice. *WIREs Climate Change* 5(3) 359–374. <https://doi.org/10.1002/wcc.275>
- Seikkula, M. & Maury, O. (toim.) Korjataan maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten demokratiavaje. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-466-4>
- Setälä, M. (2022) Inclusion, participation and future generations. Teoksessa Bornemann, B., Knappe, H. & Nanz, P. (toim.) *The Routledge Handbook of Democracy and Sustainability*, 69–82. Routledge, London.

- Siisiäinen, L. (2019) Hallinnan ohjaama osallistuminen vahvistaa valta-asemia. Teoksessa Meriluoto, T. & Litmanen, T. (toim.) *Osallistu! — Pelastaako osallistaminen demokratian?*, 95–122. Vastapaino, Tampere.
- Sillanmäki, L. (2023) Suurin osa suomalaisista haluaa kotimaansa olevan edelläkävijä ilmastoasioissa – ”Vastuuta päätöksistä ei voi ulkoistaa yksilölle”. Yle Uutiset 18.7.2023 <<https://yle.fi/a/74-20040594>> 28.7.2023
- Smaal, S.A.L., Dessen, J., Wind, B.J. & Rogge, E. (2020) Social justice-oriented narratives in European urban food strategies: Bringing forward redistribution, recognition and representation. *Agricultural Human Values* 38, 709–727.
<https://doi.org/10.1007/s10460-020-10179-6>
- Smith, G. (2009) Democratic innovations: Designing institutions for citizen for policy change. *Policy and Society* 31(2) 131–143. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1017/CBO9780511609848>
- Solt, F. (2010) Does Economic Inequality Depress Electoral Participation? Testing the Schattschneider Hypothesis. *Political Behavior* 32(2) 285–301.
- Sovacool, B. K., Martiskainen, M., Hook, A. & Baker, L. (2019) Decarbonization and Its Discontents: A Critical Energy Justice Perspective on Four Low Carbon Transitions. *Climatic Change* 155, 581–619. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02521-7>
- Stevenson, H. & Dryzek, J. (2014) Global climate governance as a deliberative system. Teoksessa Stevenson, H. & Dryzek, J. *Democratizing Global Climate Governance*, 12-36. Cambridge University Press, Cambridge.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139208628.004>
- Suiseeya, K. R. M. (2021) Procedural justice matters. Teoksessa Coolsaet, B. (toim.) *Environmental justice: key issues*, 37–51. Routledge, London.
- Sutinen, T. (2023) Eduskunnan rinnalle voi syntyä uusi vaikuttamisen tapa – Helsingissä tehtiin viikon-loppuna kunnian-himoinen kokeilu. Helsingin Sanomat 12.11.2023 <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009985274.html>> 13.11.2023
- Särkelä-Kukko, M. (2019) Teoksessa Meriluoto, T. & Litmanen, T. (toim.) *Osallistu! — Pelastaako osallistaminen demokratian?*, 231–257. Vastapaino, Tampere.
- Swartling, Å., Wallgren, O., Klein, R., Ulmanen, J. & Dahlin, M. (2015) Participation and learning for climate change adaptation: A case study of the Swedish forestry sector. Teoksessa O'Brien, K. & Selboe, E. (toim.) *The adaptive challenge of climate change*,

- 252–270. Cambridge University Press, Cambridge.
doi:10.1017/CBO9781139149389.015
- Tampereen yliopisto ja Ympäristöministeriö (2019) Kysely ilmastolain uudistamistarpeista.
<<https://www.ym.fi/download/noname/%7BD61A63C2-14B8-45AB-B3E7-E13650B100A2%7D/160669>> 10.11.2022
- Tapia, C., de Jesus, A., Cedergren, E., Sánchez Gassen, N. & Lundgren, A. (2022). The social impacts of climate mitigation policies on vulnerable groups in the Nordic Region. *Nordregio discussion paper 2022:3*. <http://doi.org/10.6027/WP2022:3.1403-2511>
- Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015) United Nations. <<https://sdgs.un.org/2030agenda>> 12.5.2023
- Thomassen, J. & van Ham, C. (2017) A legitimacy crisis of representative democracy? Teoksessa van Ham, C., Thomassen, J. Aarts, K. & Andeweg, R. (toim.) *Myth and reality of the legitimacy crisis: explaining trends and cross-national differences in established democracies*, 3–16. Oxford University Press, Oxford.
- Tilastokeskus (2022) Paavo-tietokanta. Aineisto on ladattu Tilastokeskuksen rajapintapalvelusta lisenssillä CC BY 4.0 <<https://geo.stat.fi/geoserver/postialue/wfs>> 14.10.2023
- Tilastokeskus (2023) Kuntien avainluvut maakuntajaolla. <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/Kuntien_avainluvut__2023/kuntien_avainluvut_2023_viimeisin.px> 28.11.2023
- TNS Kantar (2019) Ilmastobarometri 2019. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3561>
- TNS Kantar (2023) Ilmastobarometri 2023. <<https://ym.emmi.fi/l/H79NSfRhGx9L>> 28.9.2023
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Tammi, Helsinki.
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020) *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C: 22, 2. uudistettu painos. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8091-8>
- Ursin, M., Lorgen, L.C., Alvarado, I.A.O., Smalsundmo, A-L., Nordgård, R.C., Bern, M.R. & Bjørnevik, K. (2021) Promoting intergenerational justice through participatory practices: Climate workshops as an arena for young people’s political participation. *Frontiers in Psychology* 12, 727227. <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.727227>

- Uslaner, E. M. (2002) *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Vainio, A., Käyhkö, J., Loivaranta, T., Lundberg, P. & Honkanen, O. (2023) Kansalaisten kokemukset Suomen ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuudesta. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2023. <<https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2023/03/Ilmastopaneelin-raportti-2-2023-kansalaisten-kokemukset-suomen-ilmastopolitiikan-oikeudenmukaisuudesta.pdf>> 28.9.2023
- Valtioneuvosto & ympäristöministeriö (2023) Nuorten osallistumista ilmastoa ja luontoa koskevaan päätöksentekoon vahvistetaan uudella nuorten ilmasto- ja luontoryhmällä. Tiedote. 20.2.2023 <<https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/nuorten-osallistumista-ilmastoa-ja-luontoa-koskevaan-paatöksentekoon-vahvistetaan-uudella-nuorten-ilmasto-ja-luontoryhmalla>> 23.2.2023
- Valtiosopimus 122/2004 Tasavallan presidentin asetus tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta.
<https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2004/20040122/20040122_1> 20.2.2023
- van Deth, Jan. (2014) A Conceptual Map of Political Participation. *Acta Politica* 49(3) 349–367.
- Verba, S., Lehman Scholzman, K. & Brady, H. E. (1995) *Voice and equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Harvard University Press, Cambridge.
- Vuori J. (2023) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>> 24.4.2023
- Värttö, M., Kantola, A., Setälä, M., Peltonen, L., Björk, A., Faehnle, M., Vogt, H., Taskinen, M. & ja Korhonen-Kurki, K. (2021) *Suomalaisen demokratian kipukohdat – ja niiden ratkaisumahdollisuudet*. Strategisen tutkimuksen neuvosto, Oikeusministeriö 9/2021.
- Walker, C. (2020) Uneven solidarity: the school strikes for climate in global and intergenerational perspective. *Sustainable Earth* 3(5). <https://doi.org/10.1186/s42055-020-00024-3>
- Walsh, E. & Brown Wilson, B. (2021) Learning from Arnstein, Meadows, Boggs and Lorde: Propositions on building collective power for climate justice and resilience.

- Teoksessa: Lauria, M. & Slotterback, S. (toim.) *Learning from Arnstein's ladder – from citizen participation to public engagement*. Routledge, London.
- Wenta, J., McDonald, J. & McGee, J. (2018) Enhancing resilience and justice in climate adaptation laws. *Transnational Environmental Law* 8(1) 1–30.
<https://doi.org/10.1017/S2047102518000286>
- White, S. C. (1996) Depoliticising development: The uses and abuses of participation. *Development in Practice* 6(1) 6–15.
- Wilhelmsson, N. (2019) Suomalainen demokratiapolitiikka 2000-luvulla. Teoksessa Meriluoto, T. & Litmanen, T. (toim.) *Osallistu! – Pelastaako osallistaminen demokratian?*, 81–86. Vastapaino, Tampere.
- Willeck, C. & Mendelberg, T. (2022) Education and political participation. *Annual Review of Political Science* 25 89–110. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051120-014235>
- Williams, S. & Doyon, A. (2019). Justice in energy transitions. *Environmental Innovation and Societal Transitions* 31, 144–153. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2018.12.001>
- Willis, R. (2020) *Too hot to handle? The democratic challenge of climate change*. Bristol University Press, Bristol. <https://doi.org/10.2307/j.ctvz938kb>
- Ympäristöministeriö (2022) Ilmastolain uudistus. < <https://ym.fi/ilmastolain-uudistus> >
 16.11.2022
- Yunita, S. A., Soraya, E. & Maryudi, A. (2018) “We are just cheerleaders”: Youth's views on their participation in international forest-related decision-making fora. *Forest Policy and Economics* 88 52–58. <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2017.12.012>
- Zhang, X., Yang, Y. & Li, Y. (2023) Does public participation reduce regional carbon emission? *Atmosphere* 14 165. <https://doi.org/10.3390/atmos14010165>

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Tässä liitteessä on Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuus -hankkeessa toteutetusta kansalaiskyselystä tässä tutkielmassa käytetyt osiot: valitut taustakysymykset, menettelytapojen oikeudenmukaisuus -osio sekä tietomittari. Osassa mittareita väittämien järjestys oli satunnaistettu, eli elektronisessa lomakkeessa väittämät yksittäisen mittarin sisällä ovat olleet eri järjestyksessä eri vastaajilla. Kyselylomakkeesta oli myös englannin- ja ruotsinkieliset versiot.

Asuinpaikkasi

- a) Helsinki
- b) Varsinais-Suomi
- c) Pohjois-Pohjanmaa
- d) Muu Suomi

Syntymävuotesi? Vastaa käyttäen kokonaista vuosilukua (xxxx).

Sukupuoli?

- a) nainen
- b) mies
- c) muu
- d) en halua vastata

Minkälaisella seudulla asut?

- a) tiheään rakennetulla kaupunkialueella
- b) esikaupunkialueella
- c) taajamassa maaseudulla
- d) harvaan asutulla alueella

OSA 4. ILMASTOPOLITIIKAN PÄÄTÖKSENTEKO JA OSALLISTUMINEN

4.1 Seuraavaksi kysymme Suomen ilmastopolitiikan päätöksentekoon ja osallistumiseen liittyviä kysymyksiä. Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavista väittämistä? Merkitse kunkin väittämän kohdalle omaa mielipidettäsi eniten kuvaava vaihtoehto käyttäen alla olevaa asteikkoa (1=täysin eri mieltä, 2=jossain määrin eri mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=jossain määrin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä).

1. ilmastopolitiikan päätöksenteko on puolueetonta
2. ilmastopolitiikka perustuu tutkittuun asiantuntijatietoon
3. minulle on tärkeää osallistua ilmastopolitiikan päätöksentekoon
4. olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan
5. minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan
6. koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan
7. minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kotikuntani ilmastopolitiikkaan
8. koen, että osallistumisellani on vaikutusta kotikuntani ilmastopolitiikkaan
9. ilmastopolitiikan päätöksistä tai menettelytavoista on mahdollista valittaa

4.2 Seuraavat väittämät koskevat ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuutta. Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavista väittämistä? Merkitse kunkin väittämän kohdalle omaa mielipidettäsi eniten kuvaava vaihtoehto käyttäen alla olevaa asteikkoa (1=täysin eri mieltä, 2=jossain määrin eri mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=jossain määrin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä).

1. On oikeudenmukaista, että EU ohjaa jäsenmaiden ilmastopolitiikkaa.
2. Vaikka ilmastotoimet voivat nostaa elinkustannuksia, mahdollisuus osallistua ja saada tietoa päätöksentekoprosessista tekee toimista oikeudenmukaisempia.
3. Ilmastopolitiikka on oikeudenmukaisempaa, kun ilmastotoimet on perusteltu hyvin.
4. Ilmastopolitiikka on oikeudenmukaisempaa, kun tavoitteiden toteutumista on helppo seurata.
5. Oikeudenmukaisuuteen kuuluu, että kaikilla on yhtäläinen mahdollisuus osallistua ilmastopolitiikkaan iästä, koulutuksesta, ammatista, äidinkielestä tai asuinpaikasta riippumatta.
6. On oikeudenmukaista, että tietoa ilmastosuunnitelmista ja osallistumismahdollisuuksista tarjotaan virallisten kielten lisäksi myös muilla yleisesti käytetyillä kielillä.

7. Ilmastopolitiikka on oikeudenmukaisempaa, kun se on puolueetonta.
8. Ilmastopolitiikka on oikeudenmukaisempaa, jos päätöksistä tai menettelytavoista on mahdollista valittaa.

4.3 Miten hyvin tai huonosti mielestäsi seuraavista aiheista on tietoa saatavilla?

Merkitse kunkin väittämän kohdalle omaa mielipidettäsi eniten kuvaava vaihtoehto käyttäen alla olevaa asteikkoa (1=erittäin huonosti 2=huonosti 3=ei hyvin eikä huonosti 4=hyvin 5=erittäin hyvin)

1. tietoa Suomen ilmastopolitiikasta yleisesti
2. tietoa mahdollisuuksista osallistua ilmastopolitiikan suunnitteluun
3. tietoa siitä, ketä on kuultu ilmastopolitiikan suunnittelussa
4. tietoa kehityksestä kohti päästövähennystavoitteita
5. tietoa siitä, miten ilmastonmuutokseen sopeutumisessa edetään
6. tietoa siitä, mitä ilmastotoimia tehdään milläkin sektorilla, ja kuinka vaikuttavia ne ovat
7. tietoa ilmastopolitiikkatoimien hinnasta

4.4 Mitä seuraavista kanavista käytät säännöllisesti Suomen ilmastopolitiikan seuraamiseen?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

1. TV- ja radiouutiset
2. ajankohtaisohjelmat
3. sanomalehdet
4. iltapäivälehdet
5. aikakauslehdet
6. viranomaisten nettisivut
7. sosiaalisen median kanavat
8. internetissä olevat videotallenteet viranomaisten tiedotustilaisuuksista
9. internetin keskustelu- ja kommenttipalstat
10. itsenäisten toimijoiden tuottama internetsisältö (blogit, Youtube)
11. yleisötapahtumat
12. ulkomainonta
13. oma lähipiiri (ystävät, tuttavat, sukulaiset)
14. jokin muu, mikä? _____
15. en juurikaan seuraa ilmastopolitiikkaa

4.6 Yhteiskunta tarjoaa erilaisia keinoja osallistua ilmastopolitiikan suunnitteluun.

Arvioi miten seuraavat keinot voivat edistää yhdenvertaista osallistumista käyttäen alla olevaa asteikkoa (1=ei lainkaan, 2= vain vähän, 3= jossain määrin, 4= melko paljon, 5= erittäin paljon)

1. mahdollisuus ottaa yhteyttä päätöksentekijöihin
2. viranomaisten sivuilta löytyvät lausuntopalvelut
3. mielipiteitä kartoittava kyselytutkimus
4. ilmastosuunnitelmia kommentoiva kansalaisraati
5. mahdollisuus osallistua suunnitteluun sekä sähköisiä että perinteisiä menetelmiä käyttäen
6. kehitettäisiin älypuhelinsovellus, josta voisi seurata ilmastosuunnitelmia ja kommentoida niitä
7. jokin muu keino, mikä? _____

4.8 Alla on lueteltu erilaisia tapoja osallistua ilmastopolitiikkaan. Oletko itse osallistunut jollain tavalla? Voit valita useamman vaihtoehdon. Jos et ole osallistunut, valitse "en ole osallistunut millään tavalla".

1. olen osallistunut kansalaisraatiin
2. olen antanut lausunnon ilmastopolitiikkatoimien lausuntokierroksella
3. olen aiemmin vastannut ilmastopolitiikkaan liittyvään kyselyyn
4. olen äänestänyt vaaleissa ehdokasta hänen ilmastopoliittisen kantansa perusteella
5. olen julkaissut tai jakanut netissä jotain ilmastopolitiikkaan liittyvää, esimerkiksi blogissa, sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa
6. olen osallistunut ilmastopolitiikkaan liittyvään mielenosoitukseen
7. olen allekirjoittanut ilmastopolitiikkaa koskevan kansalaisadressin tai -vetoimuksen (myös nettiadressit)
8. olen kannattanut ilmastopolitiikkaa koskevaa kansalais- tai kuntalaisaloitetta tai tehnyt itse sellaisen
9. olen toiminut jossakin ilmastopolitiikkaan keskittyvässä puolueessa tai poliittisessa ryhmässä
10. olen toiminut jossakin muussa ilmastoasioihin keskittyvässä järjestössä tai yhdistyksessä
11. olen lahjoittanut rahaa jollekin ilmastoasioihin keskittyvälle järjestölle
12. olen ottanut yhteyttä poliitikkoon tai valtion tai kunnan virkamieheen ilmastoasioihin liittyen

13. muulla tavalla, miten _____

14. en ole osallistunut millään tavalla

4.9 Kun vastasit “en ole osallistunut millään tavalla”, niin voit kertoa lyhyesti, miksi et ole osallistunut ilmastopolitiikkaan? _____

OSA 6. Lue seuraavat kysymykset ja valitse kunkin kysymyksen väittämien kohdalla oikeana pitämäsi vastausvaihtoehto. Jos et tiedä vastausta johonkin kysymykseen, valitse vaihtoehto "en tiedä vastausta".

Oikeat vastaukset saat vastattuasi kyselyyn!

6.1 Ihmisperäisellä ilmastonmuutoksella tarkoitetaan:

- 1.sään vaihtelua
- 2.maapallon ilmaston lämpenemistä viime vuosikymmenien aikana
- 3.auringon säteilyn vaihtelusta johtuvia lämpötilamuutoksia
- 4.ilmansaasteiden lisääntymistä
- 5.en tiedä vastausta

6.2 Suomen tavoitteena on olla

- 1.hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä
- 2.hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä ja pian sen jälkeen hiilinegatiivinen
- 3.hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja pian sen jälkeen hiilinegatiivinen
- 4.hiilineutraali vuoteen 2055 mennessä ja pian sen jälkeen hiilinegatiivinen
- 5.Suomi ei vielä ole määrittänyt hiilineutraaliustavoitettaan
- 6.en tiedä vastausta

6.3 Suomen kasvihuonekaasupäästöt ovat viimeisen viidentoista vuoden aikana:

- 1.vähentyneet
- 2.kasvaneet
- 3.pysyneet samana
- 4.en tiedä vastausta

6.4 Millä sektorilla päästöt eivät ole vähentyneet?

- 1.energiantuotannossa

- 2.teollisuudessa
- 3.maataloudessa
- 4.liikenteessä
- 5.en tiedä vastausta

6.5 Mikä seuraavista väittämistä on totta?

- 1.ilmastopäästöt ovat kasvaneet sekä teollisuudessa että energiantuotannossa
- 2.suurin osa Suomen kokonaispäästöistä on peräisin energiantuotannosta
- 3.suurin osa Suomen kokonaispäästöistä on peräisin teollisuudesta
- 4.päästökauppa ei ole vähentänyt teollisuuden päästöjä Suomessa
- 5.en tiedä vastausta

6.6 Ilmastopolitiikan yhteydessä mainitaan usein käsite oikeudenmukainen eli reilu siirtymä. Mitä tällä käsitteellä ilmastopolitiikan yhteydessä tarkoitetaan?

- 1.hiilineutraaliuteen pyritään siten, että lievennetään siirtymän negatiivisia vaikutuksia ihmisiin ja tuetaan hyötyjen jakautumista mahdollisimman tasaisesti
2. rahan siirtämistä kehittyvien maiden ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, jolla lievitetään teollisuusmaiden historiallisista päästöistä syntyneitä epäoikeudenmukaisuutta
3. oikeudenmukaisella siirtymällä pyritään lieventämään ilmastonmuutoksen vaikutuksia ihmisten perusoikeuksiin
4. en tiedä vastausta

6.7 Mikä seuraavista polttoaineen hintaan liittyvistä väitteistä pitää paikkansa?

1. bensiinin hinnasta 80 % on erilaisia veroja
2. kaupalliseen käyttöön tarkoitettu lentopetroli on verovapaata
3. polttoaineen hinnannousu viimeisen puolen vuoden aikana on johtunut enimmäkseen veronkorotuksista
4. en tiedä vastausta

6.8 Mikä seuraavista ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvistä väitteistä on totta?

1. Suomessa ei ole tarvetta ilmastonmuutokseen sopeutumiselle
2. sopeutuminen korvaa ilmastonmuutoksen hillinnän
3. Suomen ilmasto ei tule muuttumaan ilmastonmuutoksen myötä
4. Suomessa sopeutuminen on sekä yhteiskunnan että yksilön vastuulla

5. en tiedä vastausta

OSA 8. TAUSTAKYSYMYKSET

Pyydämme lopuksi vastaamaan seuraaviin taustatietokysymyksiin, joita tarvitaan tilastollisissa analyyseissä. Aineisto analysoidaan niin, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa.

8.5 Mikä on korkein koulutuksesi?

- a) kansakoulu tai peruskoulu
- b) ammatti-, tekninen-/kauppakoulu
- c) ylioppilastutkinto
- d) opistotutkinto
- e) ammattikorkeakoulu
- f) yliopisto/korkeakoulu
- g) jokin muu, mikä? _____
- h) en halua vastata

8.6 Mikä on postinumerosi? Postinumeroa käytetään alueelliseen analyysiin siten, että vastaajan henkilöllisyyttä ei voi tunnistaa. _____

8.19 Mikä seuraavista kuvaa kotitaloutesi taloudellista tilannetta parhaiten?

- a) tulee erinomaisesti toimeen
- b) tulee melko mukavasti toimeen
- c) pärjää, kun tekee ostokset harkiten
- d) joutuu ajoittain tinkimään ostoksista
- e) joutuu tinkimään lähes kaikesta
- f) en halua vastata

Liite 2. Vastaajien sijoittuminen tutkimusalueille

Tein vastaajien ilmoittamien postinumeroalueiden perusteella vastaajien asuinpaikkoja kuvaavan kartan avoimen lähdekoodin QGIS Desktop 3.16.16 -ohjelmalla. Pohjakartta on tuotettu Tilastokeskuksen (2022) Paavo -tietokannasta. Aineistosta on poistettu 12 postinumeroaluetta, joiden postinumero oli virheellinen tai vastaaja oli ilmoittanut tutkimusalueen ulkopuolisen postinumeron. Lisäksi 11 vastaajaa täytyi jättää karttaesityksestä pois, sillä he olivat ilmoittaneet virheellisen postinumeron joko vahingossa tai tarkoituksella. Heidät on kuitenkin otettu mukaan laadullisiin ja tilastollisiin analyyseihin, sillä he ovat vastanneet asuvansa jollakin tutkimusalueistamme. Aineistossa oli 73 postinumeroaluetta, joilla oli vain yksi vastaaja. Vastaajien määrä-asteikon pienimmäksi luokaksi asetettiin 1-5 vastaajaa postinumeroalueella, jotta yksittäiset vastaajat eivät olisi tunnistettavissa.

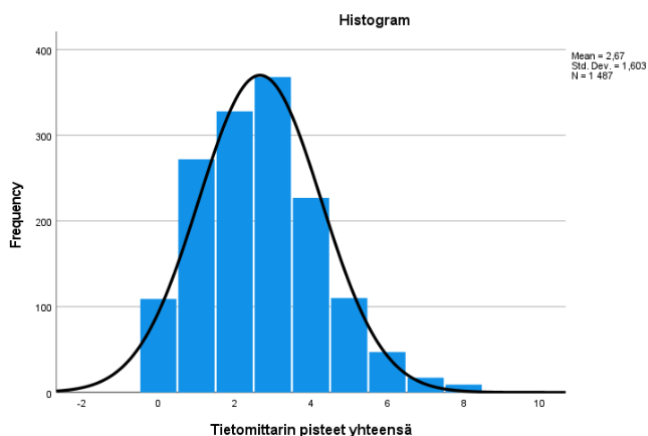
Liite 3. Tietomittarin luokittelu

Tietomittarin pistemäärät oli luokiteltu kolmeen luokkaan aineistossa, jonka sain käyttöni.

0-2 p -> 1 (n=709) = “vähän tai ei lainkaan tietävät”

3-5 p -> 2 (n=705) = keskimääräisesti tietävät”

6-8 p -> 3 (n=73) = “erinomaisesti tietävät”

Histogrammi tietomittarin pistemääristä koko aineistossa.

Liite 4. Tilastolliset testit: Osallistumiskeinot

Tilastollisesti merkitsevät ($p < 0,05$) p-arvot on korostettu taulukoissa sinisellä värillä.

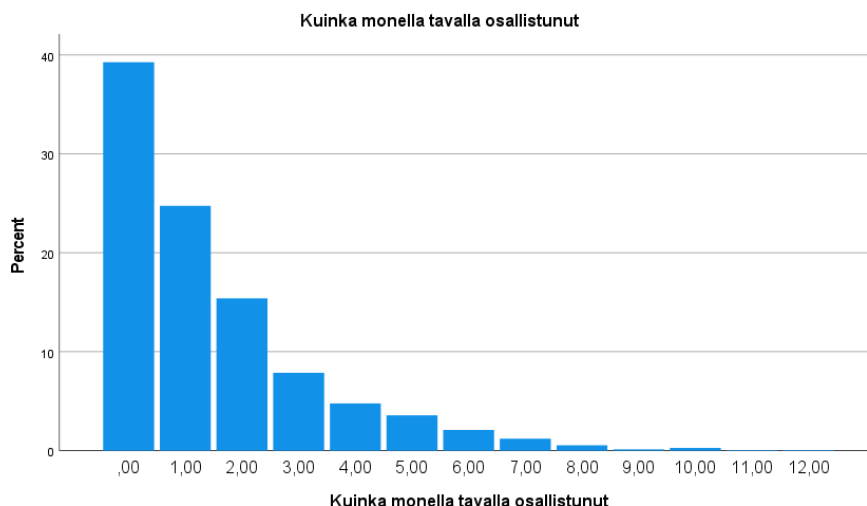
Taulukko osallistumistapojen suosiosta vastaajien keskuudessa.

Keino (n=1487)	%
en ole osallistunut	39,3
muulla tavalla	1,1
toiminut jossakin ilmastopoliittikkaan keskittyvässä puolueessa tai poliittisessa ryhmässä	3,4
toiminut jossakin muussa ilmastoasioihin keskittyvässä järjestössä tai yhdistyksessä	3,4
ottanut yhteyttä poliitikkoon tai valtion tai kunnan virkamieheen ilmastoasioihin liittyen	3,4
antanut lausunnon ilmastopoliittikkatoimien lausuntokierroksella	4,6
osallistunut ilmastopoliittikkaan liittyvään mielenosoitukseen	6,2
osallistunut kansalaisraatiin	7,7
julkaissut tai jakanut netissä jotain ilmastopoliittikkaan liittyvää, esimerkiksi blogissa, sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa	10,3
kannattanut ilmastopoliittikkaa koskevaa kansalais- tai kuntalaisaloitetta tai tehnyt itse sellaisen	11,8
lahjoittanut rahaa jollekin ilmastoasioihin keskittyvälle järjestölle	14,3
allekirjoittanut ilmastopoliittikkaa koskevan kansalaisadressin tai -vetoomuksen (myös nettiadressit)	19,7
vastannut aiemmin ilmastopoliittikkaan liittyvään kyselyyn	26
äänestänyt vaaleissa ehdokasta hänen ilmastopoliittisen kantansa perusteella	34,9

Kuinka monella tavalla osallistunut

Kuinka monella tavalla osallistunut

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ,00	584	39,3	39,3	39,3
1,00	368	24,7	24,7	64,0
2,00	229	15,4	15,4	79,4
3,00	117	7,9	7,9	87,3
4,00	71	4,8	4,8	92,1
5,00	53	3,6	3,6	95,6
6,00	31	2,1	2,1	97,7
7,00	18	1,2	1,2	98,9
8,00	8	,5	,5	99,5
9,00	2	,1	,1	99,6
10,00	4	,3	,3	99,9
11,00	1	,1	,1	99,9
12,00	1	,1	,1	100,0
Total	1487	100,0	100,0	

Histogrammi vastaajien osallistumistapojen määrästä koko aineistossa.

Taulukko osallistumistapojen vertailusta tutkimusalueittain, ristiintaulukoinnin tulokset

Osallistumistapa	Helsinki (%)	Varsinais-Suomi (%)	Pohjois-Pohjanmaa (%)	p-arvo
en ole osallistunut	33,6	41,3	47	0,001
muulla tavalla	1	1,3	1,1	0,891
toiminut jossakin ilmastopolitiikkaan keskittyvässä puolueessa tai poliittisessä ryhmässä	4	2,2	3,5	0,262
toiminut jossakin muussa ilmastoasioihin keskittyvässä järjestössä tai yhdistyksessä	4,2	2	3,5	0,143
ottanut yhteyttä poliitikkoon tai valtion tai kunnan virkamieheen ilmastoasioihin liittyen	3,4	3,1	3,5	0,951
antanut lausunnon ilmastopolitiikkatoimien lausuntokierroksella	6,3	3,6	3	0,023
osallistunut ilmastopolitiikkaan liittyvään mielenosoitukseen	9,1	4,5	3	0,001
osallistunut kansalaisraatiin	10,07	4,5	6,5	0,001
julkaissut tai jakanut netissä jotain ilmastopolitiikkaan liittyvää, esimerkiksi blogissa, sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa	11,4	9,9	8,9	0,421
kannattanut ilmastopolitiikkaa koskevaa kansalais- tai kuntalaisaloitetta tai tehnyt itse sellaisen	13,6	10,5	10,2	0,161

lahjoittanut rahaa jollekin ilmastoasioihin keskittyvälle järjestölle	17,3	12,6	11	0,009
allekirjoittanut ilmastopolitiikkaa koskevan kansalaisadressin tai -vetoomuksen (myös nettiadressit)	22,3	20	14,8	0,014
vastannut aiemmin ilmastopolitiikkaan liittyvään kyselyyn	27,8	23,1	26,3	0,211
äänestänyt vaaleissa ehdokasta hänen ilmastopoliittisen kantansa perusteella	39,2	34,8	27,4	0,001

Liite 5. Tilastolliset testit: Ilmastopolitiikkaan osallistumiseen liittyvien väitteiden tarkastelu

Vertailu tutkimusalueittain

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig. ^{a,b}	Decision
1	The distribution of Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Asuinpaikkasi.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.
2	The distribution of Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Asuinpaikkasi.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.
3	The distribution of Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Asuinpaikkasi.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,006	Reject the null hypothesis.

a. The significance level is ,050.

b. Asymptotic significance is displayed.

Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Asuinpaikkasi

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	19,681 ^a
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Asuinpaikkasi

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Varsinais-Suomi-Pohjois-Pohjanmaa	-10,373	29,157	-,356	,722	1,000
Varsinais-Suomi-Helsinki	100,434	25,384	3,957	<,001	,000
Pohjois-Pohjanmaa-Helsinki	90,061	26,856	3,353	<,001	,002

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopoliikkaan across Asuinpaikkasi

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	24,107 ^a
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Asuinpaikkasi

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Pohjois-Pohjanmaa-Varsinais-Suomi	31,510	29,200	1,079	,281	,842
Pohjois-Pohjanmaa-Helsinki	121,011	26,896	4,499	<,001	,000
Varsinais-Suomi-Helsinki	89,501	25,421	3,521	<,001	,001

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopoliikkaan across Asuinpaikkasi

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	10,357 ^a
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,006

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Asuinpaikkasi

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
Pohjois-Pohjanmaa- Varsinais-Suomi	12,059	29,203	,413	,680	1,000
Pohjois-Pohjanmaa- Helsinki	75,770	26,899	2,817	,005	,015
Varsinais-Suomi-Helsinki	63,711	25,424	2,506	,012	,037

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Vertailu asuinseututyypeittäin

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig. ^{a,b}	Decision
1	The distribution of Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Q8.3 asuinseutu.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,050	Retain the null hypothesis.
2	The distribution of Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Q8.3 asuinseutu.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.
3	The distribution of Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Q8.3 asuinseutu.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,002	Reject the null hypothesis.

a. The significance level is ,050.

b. Asymptotic significance is displayed.

Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan across Q8.3 asuinseutu

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	7,804 ^{a,b}
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,050

a. The test statistic is adjusted for ties.

b. Multiple comparisons are not performed because the overall test does not show significant differences across samples.

Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Q8.3 asuinseutu

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	14,765 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,002

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Q8.3 asuinseutu

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
harvaan asutulla alueella-esikaupunkialueella	92,302	57,723	1,599	,110	,659
harvaan asutulla alueella-taajamassa maaseudulla	94,506	57,858	1,633	,102	,614
harvaan asutulla alueella-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	158,936	50,587	3,142	,002	,010
esikaupunkialueella-taajamassa maaseudulla	-2,204	43,471	-,051	,960	1,000
esikaupunkialueella-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	66,634	33,186	2,008	,045	,268
taajamassa maaseudulla-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	64,430	33,420	1,928	,054	,323

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopoliikkaan across Q8.3 asuinseutu

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	22,332 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Q8.3 asuinseutu

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
harvaan asutulla alueella-taajamassa maaseudulla	155,031	57,942	2,676	,007	,045
harvaan asutulla alueella-esikaupunkialueella	173,713	57,808	3,005	,003	,016
harvaan asutulla alueella-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	221,863	50,661	4,379	<,001	,000
taajamassa maaseudulla-esikaupunkialueella	18,682	43,535	,429	,668	1,000
taajamassa maaseudulla-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	66,833	33,469	1,997	,046	,275
esikaupunkialueella-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	48,151	33,235	1,449	,147	,884

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Vertailu ikäluokittain

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig. ^{a,b}	Decision
1	The distribution of Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Ikä luokiteltu (5 luokkaa).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,004	Reject the null hypothesis.
2	The distribution of Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Ikä luokiteltu (5 luokkaa).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.
3	The distribution of Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Ikä luokiteltu (5 luokkaa).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.

a. The significance level is ,050.

b. Asymptotic significance is displayed.

Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan across Ikä luokiteltu (5 luokkaa)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	15,567 ^a
Degree Of Freedom	4
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,004

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Ikä luokiteltu (5 luokkaa)

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
26-40-41-55	-50,500	28,393	-1,779	,075	,753
26-40-56-70	-57,417	29,779	-1,928	,054	,538
26-40-yli 70	-106,017	57,397	-1,847	,065	,647
26-40-alle 25	124,935	33,339	3,747	<,001	,002
41-55-56-70	-6,916	31,108	-,222	,824	1,000
41-55-yli 70	-55,517	58,098	-,956	,339	1,000
41-55-alle 25	74,435	34,531	2,156	,031	,311
56-70-yli 70	-48,600	58,788	-,827	,408	1,000
56-70-alle 25	67,518	35,679	1,892	,058	,584
yli 70-alle 25	18,918	60,668	,312	,755	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopoliitikkaan across Ikä luokiteltu (5 luokkaa)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	19,693 ^a
Degree Of Freedom	4
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Ikä luokiteltu (5 luokkaa)

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
56-70-41-55	24,359	31,059	,784	,433	1,000
56-70-26-40	39,738	29,732	1,337	,181	1,000
56-70-yli 70	-61,859	58,694	-1,054	,292	1,000
56-70-alle 25	149,680	35,622	4,202	<,001	,000
41-55-26-40	15,379	28,348	,542	,587	1,000
41-55-yli 70	-37,500	58,006	-,646	,518	1,000
41-55-alle 25	125,321	34,476	3,635	<,001	,003
26-40-yli 70	-22,122	57,306	-,386	,699	1,000
26-40-alle 25	109,942	33,286	3,303	<,001	,010
yli 70-alle 25	87,821	60,572	1,450	,147	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopoliitikkaan across Ikä luokiteltu (5 luokkaa)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	21,233 ^a
Degree Of Freedom	4
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Ikä luokiteltu (5 luokkaa)

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
56-70-26-40	16,962	29,776	,570	,569	1,000
56-70-41-55	36,799	31,104	1,183	,237	1,000
56-70-yli 70	-94,496	58,781	-1,608	,108	1,000
56-70-alle 25	148,451	35,675	4,161	<,001	,000
26-40-41-55	-19,837	28,390	-,699	,485	1,000
26-40-yli 70	-77,535	57,390	-1,351	,177	1,000
26-40-alle 25	131,489	33,334	3,945	<,001	,001
41-55-yli 70	-57,697	58,091	-,993	,321	1,000
41-55-alle 25	111,651	34,526	3,234	,001	,012
yli 70-alle 25	53,954	60,661	,889	,374	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopoliittikkaan across Q8.3 asuinseutu

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	14,765 ^a
Degree Of Freedom	3
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,002

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Q8.3 asuinseutu

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
harvaan asutulla alueella-esikaupunkialueella	92,302	57,723	1,599	,110	,659
harvaan asutulla alueella-taajamassa maaseudulla	94,506	57,858	1,633	,102	,614
harvaan asutulla alueella-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	158,936	50,587	3,142	,002	,010
esikaupunkialueella-taajamassa maaseudulla	-2,204	43,471	-,051	,960	1,000
esikaupunkialueella-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	66,634	33,186	2,008	,045	,268
taajamassa maaseudulla-tiheään rakennetulla kaupunkialueella	64,430	33,420	1,928	,054	,323

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Vertailu koulutusasteittain

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig. ^{a,b}	Decision
1	The distribution of Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,039	Reject the null hypothesis.
2	The distribution of Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,005	Reject the null hypothesis.
3	The distribution of Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,075	Retain the null hypothesis.

a. The significance level is ,050.

b. Asymptotic significance is displayed.

Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan across Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1470
Test Statistic	6,477 ^a
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,039

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
keskiaste-korkea-aste	-43,716	22,372	-1,954	,051	,152
keskiaste-perusaste	85,670	41,063	2,086	,037	,111
korkea-aste-perusaste	41,954	41,283	1,016	,310	,929

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Tiedonsaannissa ei eroa ryhmien välillä (Bonferroni-korjatut p-arvot >0,05)

Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1470
Test Statistic	10,541 ^a
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,005

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
keskiaste-perusaste	1,198	40,999	,029	,977	1,000
keskiaste-korkea-aste	-70,142	22,336	-3,140	,002	,005
perusaste-korkea-aste	-68,945	41,219	-1,673	,094	,283

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same.

Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Koulutus luokiteltuna perus-, keski- ja korkea-aste

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1470
Test Statistic	5,188 ^{a,b}
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,075

- a. The test statistic is adjusted for ties.
- b. Multiple comparisons are not performed because the overall test does not show significant differences across samples.

Vertailu tietämyksen suhteen

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig. ^{a,b}	Decision
1	The distribution of Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.
2	The distribution of Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,136	Retain the null hypothesis.
3	The distribution of Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,274	Retain the null hypothesis.

a. The significance level is ,050.

b. Asymptotic significance is displayed.

Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan across Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	16,916 ^a
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<,001

- a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
vähän tai ei lainkaan-keskimäärin	-65,856	22,121	-2,977	,003	,009
vähän tai ei lainkaan-erinomaisesti	-174,495	51,123	-3,413	<,001	,002
keskimäärin-erinomaisesti	-108,639	51,136	-2,124	,034	,101

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	3,983 ^{a,b}
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,136

a. The test statistic is adjusted for ties.

b. Multiple comparisons are not performed because the overall test does not show significant differences across samples.

Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1487
Test Statistic	2,590 ^{a,b}
Degree Of Freedom	2
Asymptotic Sig.(2-sided test)	,274

a. The test statistic is adjusted for ties.

b. Multiple comparisons are not performed because the overall test does not show significant differences across samples.

Vertailu itsearvioidun taloudellisen tilanteen suhteen

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig. ^{a,b}	Decision
1	The distribution of Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.
2	The distribution of Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.
3	The distribution of Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan is the same across categories of Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi).	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	<,001	Reject the null hypothesis.

a. The significance level is ,050.

b. Asymptotic significance is displayed.

Q4.1 olen saanut riittävästi tietoa, miten voin osallistua ilmastopolitiikkaan across Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1457
Test Statistic	27,200 ^a
Degree Of Freedom	4
Asymptotic Sig.(2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi)

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
joutuu tinkimään lähes kaikesta-joutuu ajoittain tinkimään ostoksista	47,465	38,746	1,225	,221	1,000
joutuu tinkimään lähes kaikesta-pärjää, kun tekee ostokset harkiten	66,352	34,057	1,948	,051	,514
joutuu tinkimään lähes kaikesta-tulee melko mukavasti toimeen	140,151	34,502	4,062	<,001	,000
joutuu tinkimään lähes kaikesta-tulee erinomaisesti toimeen	193,672	49,366	3,923	<,001	,001
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-pärjää, kun tekee ostokset harkiten	18,887	32,277	,585	,558	1,000
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-tulee melko mukavasti toimeen	92,686	32,746	2,830	,005	,046
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-tulee erinomaisesti toimeen	146,207	48,155	3,036	,002	,024
pärjää, kun tekee ostokset harkiten-tulee melko mukavasti toimeen	73,799	27,035	2,730	,006	,063
pärjää, kun tekee ostokset harkiten-tulee erinomaisesti toimeen	127,320	44,469	2,863	,004	,042
tulee melko mukavasti toimeen-tulee erinomaisesti toimeen	53,521	44,811	1,194	,232	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 koen, että osallistumisellani on vaikutusta kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1457
Test Statistic	39,167 ^a
Degree Of Freedom	4
Asymptotic Sig. (2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi)

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
joutuu tinkimään lähes kaikesta-joutuu ajoittain tinkimään ostoksista	85,402	38,732	2,205	,027	,275
joutuu tinkimään lähes kaikesta-pärjää, kun tekee ostokset harkiten	106,161	34,044	3,118	,002	,018
joutuu tinkimään lähes kaikesta-tulee melko mukavasti toimeen	171,770	34,489	4,980	<,001	,000
joutuu tinkimään lähes kaikesta-tulee erinomaisesti toimeen	260,102	49,347	5,271	<,001	,000
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-pärjää, kun tekee ostokset harkiten	20,759	32,264	,643	,520	1,000
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-tulee melko mukavasti toimeen	86,368	32,733	2,639	,008	,083
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-tulee erinomaisesti toimeen	174,700	48,136	3,629	<,001	,003
pärjää, kun tekee ostokset harkiten-tulee melko mukavasti toimeen	65,609	27,024	2,428	,015	,152
pärjää, kun tekee ostokset harkiten-tulee erinomaisesti toimeen	153,941	44,452	3,463	<,001	,005
tulee melko mukavasti toimeen-tulee erinomaisesti toimeen	88,332	44,793	1,972	,049	,486

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Q4.1 minulla on riittävästi mahdollisuuksia osallistua kansalliseen ilmastopolitiikkaan across Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi)

Independent-Samples Kruskal-Wallis Test Summary

Total N	1457
Test Statistic	53,770 ^a
Degree Of Freedom	4
Asymptotic Sig. (2-sided test)	<,001

a. The test statistic is adjusted for ties.

Pairwise Comparisons of Kotitalouden taloudellinen tilanne (EOS koodattu puuttuvaksi)

Sample 1-Sample 2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj. Sig. ^a
joutuu tinkimään lähes kaikesta-joutuu ajoittain tinkimään ostoksista	122,222	38,666	3,161	,002	,016
joutuu tinkimään lähes kaikesta-pärjää, kun tekee ostokset harkiten	136,361	33,986	4,012	<,001	,001
joutuu tinkimään lähes kaikesta-tulee melko mukavasti toimeen	232,794	34,430	6,761	<,001	,000
joutuu tinkimään lähes kaikesta-tulee erinomaisesti toimeen	249,860	49,263	5,072	<,001	,000
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-pärjää, kun tekee ostokset harkiten	14,139	32,209	,439	,661	1,000
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-tulee melko mukavasti toimeen	110,573	32,678	3,384	<,001	,007
joutuu ajoittain tinkimään ostoksista-tulee erinomaisesti toimeen	127,638	48,054	2,656	,008	,079
pärjää, kun tekee ostokset harkiten-tulee melko mukavasti toimeen	96,434	26,978	3,574	<,001	,004
pärjää, kun tekee ostokset harkiten-tulee erinomaisesti toimeen	113,499	44,376	2,558	,011	,105
tulee melko mukavasti toimeen-tulee erinomaisesti toimeen	17,065	44,717	,382	,703	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,050.

a. Significance values have been adjusted by the Bonferroni correction for multiple tests.

Liite 6. Tilastolliset testit: Ristiintaulukoinnit, ilmastopolitiikkaan osallistumattomat

Vertailu ikäluokittain

Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla * Ikä luokiteltu (5 luokkaa) Crosstabulation

			Ikä luokiteltu (5 luokkaa)					Total
			alle 25	26-40	41-55	56-70	yli 70	
Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla	0	Count	158	305	239	166	35	903
		% within Ikä luokiteltu (5 luokkaa)	68,4%	63,9%	61,3%	50,3%	59,3%	60,7%
	1	Count	73	172	151	164	24	584
		% within Ikä luokiteltu (5 luokkaa)	31,6%	36,1%	38,7%	49,7%	40,7%	39,3%
Total	Count	231	477	390	330	59	1487	
	% within Ikä luokiteltu (5 luokkaa)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,900 ^a	4	<,001
Likelihood Ratio	22,739	4	<,001
Linear-by-Linear Association	17,505	1	<,001
N of Valid Cases	1487		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 23,17.

Vertailu sukupuolen mukaan

Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla * Q8.2 Sukupuoli Crosstabulation

			Q8.2 Sukupuoli			Total
			nainen	mies	muu	
Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla	0	Count	486	411	6	903
		% within Q8.2 Sukupuoli	61,4%	59,8%	75,0%	60,7%
	1	Count	306	276	2	584
		% within Q8.2 Sukupuoli	38,6%	40,2%	25,0%	39,3%
Total	Count	792	687	8	1487	
	% within Q8.2 Sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,052 ^a	2	,591
Likelihood Ratio	1,095	2	,578
Linear-by-Linear Association	,165	1	,684
N of Valid Cases	1487		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,14.

Vertailu koulutusasteittain

Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla * Koulutus (luokiteltu) Crosstabulation

			Koulutus (luokiteltu)			Total
			perusaste	keskiaste	korkea-aste	
Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla	0	Count	49	400	447	896
		% within Koulutus (luokiteltu)	41,9%	57,1%	68,6%	61,0%
	1	Count	68	301	205	574
		% within Koulutus (luokiteltu)	58,1%	42,9%	31,4%	39,0%
Total		Count	117	701	652	1470
		% within Koulutus (luokiteltu)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	38,188 ^a	2	<,001
Likelihood Ratio	38,026	2	<,001
Linear-by-Linear Association	37,801	1	<,001
N of Valid Cases	1470		

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 45,69.

Vertailu tutkimusalueittain

Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla * Asuinpaikkasi Crosstabulation

			Asuinpaikkasi			Total
			Helsinki	Varsinais-Suomi	Pohjois-Pohjanmaa	
Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla	0	Count	444	262	197	903
		% within Asuinpaikkasi	66,4%	58,7%	53,0%	60,7%
	1	Count	225	184	175	584
		% within Asuinpaikkasi	33,6%	41,3%	47,0%	39,3%
Total		Count	669	446	372	1487
		% within Asuinpaikkasi	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,409 ^a	4	,009
Likelihood Ratio	13,479	4	,009
Linear-by-Linear Association	13,024	1	<,001
N of Valid Cases	1457		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 40,39.

Vertailu tietämyksen suhteen

Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla * Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)
Crosstabulation

		Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)			Total	
		vähän tai ei lainkaan	keskimäärin	erinomaisesti		
Q4.7.14 en ole osallistunut millään tavalla	0	Count	373	470	60	903
		% within Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)	52,6%	66,7%	82,2%	60,7%
	1	Count	336	235	13	584
		% within Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)	47,4%	33,3%	17,8%	39,3%
Total	Count	709	705	73	1487	
	% within Tietomittari uudelleenluokiteltu (3 luokkaa)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	44,121 ^a	2	<,001
Likelihood Ratio	45,618	2	<,001
Linear-by-Linear Association	44,048	1	<,001
N of Valid Cases	1487		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 28,67.